

č. 11-2016

MESIAČNÍK O FILMOVOM DIANÍ NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

► Dušan Trančík

TÉMA

► Slovenská televízia
vysiela 60 rokov

NOVINKY

► Červený pavúk
► IMT Smile a Lúčnica:
Made in Slovakia
► Nespoznaný

VIKTOR KUBAL

Nestor
slovenského
animovaného filmu
The Nestor
of Slovak
Animated
Film

V PREDAJI OD 15. NOVEMBRA
www.klapka.sk

2017

FILMOVÝ KALENDÁR

FILM CALENDAR

NA ÚVOD

Začnime hneď filmami, čo stoja na začiatku svojej distribučnej cesty. Ak máme hovoriť o majoritných slovenských novinkách, sú dve a zhodou okolností sa obe spájajú s hudbou. Miro Remo nakrútil dokument o Richardovi Müllerovi, takže čoskoro spoznáme *Nespoznaného*. Paľo Janík sa zase pri zostavovaní svojho dokumentu odrazil od javiskovej šou *Made in Slovakia*, ktorá prepája dva objekty jeho záujmu – IMT Smile a Lúčnicu. Ak sa pozrieme na slovenské zastúpenie medzi recenziami, je tam sociálne ladená filmová dráma Petra a Lucie Kleinovcov Svobodovcov *Pirko* a dokument Michala Romea Dvořáka, ktorý má sotva hodinu a priveľmi ambicióznym názvom – *Tatry, nový príbeh*. Naopak, tretí recenzovaný film presahuje svojou dĺžkou dve a pol hodiny a nohy mu to nepodráža – ide o nemecký titul *Toni Erdmann*.

Treba sa ešte skokom vrátiť k rubrike Novinky, v ktorej figuruje aj poľsko-česko-slovenský film *Červený pavúk*. Od neho sa dá odraziť k návratom, ktoré zohrávajú v aktuálnom *Film.sk* kľúčovú úlohu. Dej „pavúka“ sa odohráva v 60. rokoch a dej *Film.sk* cestuje v čase na viac spôsobov: do roku 1916, keď sa narodil František Dibarbora, do roku 1956, keď sa začalo televízne vysielanie bratislavského štúdia, do roku 1966, keď *Obchod na korze* získal Oscara za najlepší cudzojazyčný film – no a krátko nato vstúpil do kinematografie Dušan Trančík, ktorý sa v rozhovore vracia najmä do 70. rokov a jeho dominantnou témou je cenzúra.

Dôležité zároveň je, že k spomínaným osobnostiam a udalostiam sa dá vrátiť aj inak ako len cez texty vo *Film.sk*, teda cez vysielanie RTVS či premietanie Kina Lumière. Nebudú to nové diela a napriek tomu budú stáť aj na začiatku svojej cesty k novým divákovi. Alebo na začiatku neľahkej cesty, keď ich má preveriť čas.

► Daniel Bernát

FOTO: Michal Svítok

MOJE OBLÚBENÉ SLOVENSKÉ FILMY

▲ Ján Fakla,
dramaturg a riaditeľ Európskeho festivalu humoru a satiry Kremnické gagy, autor, dramaturg a riaditeľ Kremnického divadla v podzemí

Môj vzťah k slovenskému filmu vyvolali najskôr filmy zahraničné. Boli to grotesky Charlieho Chaplina, Bustera Keatona a najmä dvojice Laurel & Hardy. Z ich situačných gagov som ešte ako dieťa načerpal do svojej DNA nielen humor, ale najmä majstrovstvo ich umeleckej skratky, ktoré sme neskôr ako divadelníci využívali v tvorbe malých javiskových foriem.

Na prelome 60. a 70. rokov, keď sme so susedom Janom Snopkom obdivovali panoramatické filmy ako *Lietajúci Clipper* alebo *Pán Wolodyjowski*, objavili sme aj slovenský filmovú tvorbu. Na *Medenú vežu* a *Orlie pierko* sme išli niekoľkokrát, Kvietik, Rajniak či Mistrík boli našimi hviezdami. Banskobystričan Ivan Palúch sa stal pre nás slovenským Belmondom, nielen ako princ Bajaja alebo Adam Šangala. Z tých čias vo mne ešte utkveli filmy Dušana Trančíka, najmä *Šibenica* s Jozefom Mokošom. Veľkým filmárskym zážitkom bolo pre mňa aj nakrúcanie s Jurajom Jakubiskom v roku 1975. V zimnej Kremnici a v legendárnom Klube Labyrint som ako pätnásťročný okúsil filmovú drinu v epizódnej postave krátkometrážneho filmu *Tri vrecia cementu a živý kohút*.

Moje obľúbené slovenské filmy boli neskôr *Pacho, hybský zbojník, Tisícročná včela* či *Papierové hlavy*. Cením si dokumentárnu tvorbu Zuzany Piussi a Marka Škopa. Zo súčasnej slovenskej celovečernej tvorby ma zaujali diela *Dom, Eva Nová* a *Červený kapitán*. Rád by som však videl slovenský film, ktorý by vo mne vyvolal podobný zážitok ako napríklad *Veľká nádhera, Mladosť* či *Zbrusu Nový zákon*. ▲

20

16

28

Martin Šulík,

režisér, prezident Slovenskej filmovej a televíznej akadémie

Znovuoživenie našej kinematografie, jej kvantitatívny i kvalitatívny vzostup, ktorý nastal v posledných rokoch, si vyžiadali aj zintenzívnenie činnosti SFTA. Akadémia obnovila tradíciu bilančnej prehliadky Týždeň slovenského filmu, ktorá umožňuje vždy v apríli tvorcom, kritikom, ale hlavne publiku vidieť pokoje produkciu slovenských filmov z predchádzajúceho roku. Súčasťou podujatia sa stali aj hodnotiace semináre, workshopy pre mladých tvorcov a diskusie s divákmi. O prehliadku prejavili záujem aj kinári po celom Slovensku a najzaujímavejšie slovenské filmy sa premietali okrem Bratislavy v ďalších piatich slovenských mestách, dokonca i na prehliadke v Budapešti. Pretože sa zvýšil počet nakrútených filmov, nebudú sa v budúcnosti národné filmové ceny Slnko v sieti udeľovať raz za dva roky ako doteraz, ale každoročne. Akadémia iniciovala zintenzívnenie dialógu medzi tvorcami a Audiovizuálnym fondom a stala sa spoluorganizátorom diskusií o skvalitnení producerského prostredia. V spolupráci s autorskou spoločnosťou LITA sa na odborných seminároch snaží prehĺbiť právne vedomie filmárov, rozšíriť ich znalosti o legislatíve v oblasti autorského práva.

V septembri bolo na valnom zhromaždení SFTA zvolené nové prezídium, ktoré si dalo za cieľ rozvíjať a prehľbovať už rozbehnuté aktivity. Tradícia sa buduje pomaly. Šírka a rozsah činností vyžadujú vybudovanie produkčného zázemia, vytvorenie tímu na komunikáciu s verejnosťou, aplikovanie informačných technológií do rozhodovacích mechanizmov (napríklad zavedenie elektronického hlasovania o filmových cenách a nomináciách na Európske filmové ceny a Cenu americkej filmovej akadémie za najlepší neanglicky hovorený film). A, samozrejme, na všetko treba zohnať financie.

Prezídium chce zlepšiť informovanosť o výnimočných dielach, ktoré u nás vznikli, o medzinárodných úspechoch slovenských filmov a vzbudiť záujem publika o pôvodnú tvorbu. V spolupráci s RTVS chce akadémia pokračovať v popularizácii slovenskej kinematografie (Slnko v sieti a Týždeň slovenského filmu). Zároveň chce podporiť legislatívne zmeny, ktorými by sa zvýšili a stabilizovali finančné zdroje určené na pôvodnú tvorbu. Akadémia bude venovať pozornosť študentom umeleckých škôl, má ambíciu spoluvytvárať priestor na vznik debutov a rozvoj tvorby najmladšej generácie filmárov.

Bol by som rád, keby sa podarilo vzbudiť záujem o formovanie filmárskeho prostredia u mladej a strednej generácie filmárov. Je to priestor, v ktorom strávia svoj tvorivý život, a tak by zaň mali prevziať zodpovednosť. ▲

- 03 **MYSLÍM SI**
- 04–08 **KALENDÁRIUM**
- 09 **KALENDÁRIUM: 18. MFF Bratislava**
- 10–13 **PREMIÉRY** v kinách
- 14–15 **NOVINKY: IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia** podľa Paľa Janíka
- 16–17 **NOVINKY: Nespoznaný** podľa Mira Rema
- 18 **NOVINKY: Červený pavúk** podľa Marcina Koszaľku
- 19 **AKTUÁLNE: Slovenské animované filmy** v kinách
- 20–23 **ROZHOVOR: Dušan Trančík**
- 24–27 **TÉMA: Slovenská televízia vysielala 60 rokov**
- 28–29 **RECENZIA: Toni Erdmann** podľa Maren Ade
- 30–31 **RECENZIA: Tatry, nový príbeh** podľa Michala Romea Dvořáka
- 32–34 **RECENZIA: Pírko** podľa Lucie a Petra Kleinovcov Svobodovcov
- 35 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 36 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE: Vlak zvaný film**
- 37 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE**
- 38–39 **DVD NOSIČE / ČO ROBIA**
- 40–41 **AKO VZNIKÁ FILM**
- 42 **PROFIL: František Dibarbora**
- 43 **SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU: Týždeň vo filme**
- 44 **TIPY Mesiaca: Kino Lumière**
- 45 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 46 **VÝROČIA / Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 47 **STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière**
- 48–52 **PRÍLOHA: Oscar 1966 a Obchod na korze**

MYSLÍM SI

Film.sk
 Mesečník o filmovom dianí na Slovensku (17. ročník)
Vydavateľ:
 Slovenský filmový ústav
Adresa redakcie:
 Film.sk / Slovenský filmový ústav
 Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
 TEL.: 02/57 10 15 25
 FAX: 02/52 73 32 14
 E-MAIL: film.sk@sfu.sk
Šéfredaktor:
 Daniel Bernát
Redakcia:
 Zuzana Sotáková
Redakčná rada: Peter Dubecký
 generálny riaditeľ SFÚ
 Alexandra Strelková
 riaditeľka NKC – SFÚ
 Marián Brázda
 vedúci edičného oddelenia SFÚ
 Miroslav Ulman
 odborný referent Audiovizuálneho
 informačného centra SFÚ
 Simona Nótová-Tušerová
 tlačová tajomníčka SFÚ
 Andrea Biskupičová
 vedúca predajne Klapka.sk
Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:
 Jaroslav Hochel
Design & grafická úprava:
 p & j
Tlač: Dolis, s. r. o.
 Uzávierka čísla 11/2016:
 31. 10. 2016
Snímka na titulnej strane:
 IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia
 – Filmpark production
 Film.sk vychádza s podporou MK SR.
 ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať s názormi prispievateľov.

Akkoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov vrátane údajov v elektronickej podobe len s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
 © Slovenský filmový ústav

► FILMOVÉ PODUJATIA NA SLOVENSKU

■ BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE

► www.kino-lumiere.sk

**1 / 2 / 8 / 15 /
17 – 19 / NOVEMBER ► 18.15**
Hommage: Jan Němec

Kino si pripomenie významného českého režiséra, scenáristu, producenta a pedagóga pražskej FAMU Jana Němca, ktorý zomrel v marci tohto roku. Pri tejto príležitosti budú uvedené filmy *Démanty noci* (1964), *Perličky na dně* (r. J. Němec, J. Menzel, E. Schorm, V. Chytilová, J. Jirěš, 1965), *O slavnosti a hostech* (1966), *V žáru královské lásky* (1990), *Jméno kódu Rubín* (1996) + hosť Jaromír Tytl, *Noční hovory s matkou* (2001) + hosť Jaromír Tytl, *Toyen* (2005).

2 – 6 / NOVEMBER
Japonský filmový festival

Lovci v čase – Posledný deň hradu Azuči (r. H. Nakao), *ST – Policajný prípad špeciálnej jednotky* (r. T. Sato), *Mačací samuraj* (r. J. Jamaguči), *Okrúhly stôl* (r. I. Jukisada), *Bláznov hrad* (r. Š. Higuči)

3 – 6 / NOVEMBER ► 18.15
Carte Blanche: Zuzana Gindl-Tatárová

Pri príležitosti októbrových 60. narodenín scenáristky a dramaturgičky Zuzany Gindl-Tatárovej uvedie kino štyri filmy podľa jej výberu: *Neha* (r. M. Šulík, 1991) s osobným uvedením Zuzany Gindl-Tatárovej, *Povolanie: reportér* (r. M. Antonioni, 1975), *Umieranie za dlhého dňa* (r. P. Collinson, 1968), *Lety v sne a v skutočnosti* (r. R. Balajan, 1982).

3 / NOVEMBER ► 20.30
Music & Film**The Rolling Stones: Havana Moon**

Záznam tohtoročného, historicky prvého koncertu kapely Rolling Stones v hlavnom meste Kuby. Pol milióna divákov si vypočulo najväčšie hity skupiny vrátane *Jumpin' Jack Flash*, *It's Only Rock 'n Roll*, *Gimme Shelter*, *Honky Tonk Women*, *Angie* či *(I Can't Get No) Satisfaction*.

7 / NOVEMBER ► 18.15
Očami filmových spravodajcov

Nový pravidelný cyklus kina, ktorý koncepčne a lektorsky pripravuje Rudolf Urc, pracuje s najvýznamnejším domácim filmovým periodikom *Týždeň vo filme*. V novembri budú uvedené týždenníky na tému Maďarská jeseň 1956.

9 / 16 / 23 / 30 / NOVEMBER ► 18.15
Nástup... a čo bolo ďalej

Sprievodný program k výstave Slovenskej národnej galérie *Sen x skutočnosť / Umenie & propaganda 1939 – 1945* uvedie filmy vo výbere Evy Vžentekovej: *V hodine dvanásť* (r. J. Medved, A. Lettrich, 1958), *Naši pred bránami* (r. L. Filan, 1970), *Veľká noc a veľký deň* (r. Š. Uher, 1974), *Život na úteku* (r. J. Režucha, 1975). Pred jednotlivými titulmi sa premietne slovenský týždenník *Nástup* (vydávaný v rokoch 1938 – 1945) vo výbere Petry Hanákovéj. Program bude spojený s lektorskými úvodmi.

10 – 14 / NOVEMBER ► 18.15
Oscar 1966

Prehliadka filmov, ktoré sa v roku 1966 ocitli v zúženom výbere americkej filmovej akadémie na cenu Oscar v kategórii najlepší cudzojazyčný film. Okrem víťazného titulu, vojnovéj drámy *Obchod na korze* (r. J. Kádár, E. Klos, 1965; lektorský úvod: Adam Straka), kino uvedie filmy *Drahý John* (r. L.-M. Lindgren, 1964), *Krv na zemi* (r. V. Georgiades, 1965), *Kwaidan* (r. M. Kobajaši, 1964) a *Manželstvo po taliansky* (r. V. De Sica, 1964).
► O podujatí čítajte viac v prílohe na stranách 48 – 52.

10 – 30 / NOVEMBER
Český filmový plagát v rokoch 1931 – 1948

Výstava predstaví ucelený výber filmových plagátov zo zbierok Múzea hlavného mesta Prahy a zoznámi návštevníkov s unikátnou plagátovou formou tzv. nudle, ktorá sa masovo rozšírila po vzniku zvukového filmu na začiatku 30. rokov 20. storočia.

15 / 22 / 29 / NOVEMBER ► 18.00
Filmový kabinet PLUS SK

Pokračovanie vzdelávacieho cyklu, tentoraz na tému filmových profesií. Prvé novembrové stretnutie bude venované povolaniu filmového zvukára. Premietne sa film *5 October* (r. M. Kollar) a hosťom bude Tobiáš Potočný. Druhé stretnutie sa zameria na profesiu kameramana s hosťom Jánom Ďurišom a projekciou filmu *Nedodržaný sľub* (r. J. Chlumský). Na poslednom novembrovom stretnutí sa Táňa Pauhofová pozrie na profesiu filmového herca. Uvedený bude film *Muzika* (r. J. Nvota).

20 / NOVEMBER ► 18.15
Výročia osobností: František Kovár

Pri príležitosti 70. narodenín herca Františka Kovára premietne kino film *Záhrada* (r. M. Šulík, 1995) + lektorský úvod: Oliver Melicherčík.

21 / NOVEMBER ► 18.15
Kratasy z archívu

Od kritiky k satire je téma novembrového cyklu filmov z rokov 1963 až 1987 vo výbere filmovej historičky Evy Filovej.

21 – 24 / NOVEMBER
Festival čínskych filmov

Chod'te preč, pán Nádor! (r. H. Yan, 2015), *Opičí kráľ: Návrat hrdinu* (r. T. Xiaopeng, 2015), *Americký sen v Číne* (r. P. Chan, 2013), *Phurba a Tenzin* (r. F. Dongyu, 2014), *Opäť 20* (r. L. Chen, 2015), *Mládež* (r. L. Jie, 2013), *Tigria hora* (r. T. Hark, 2014)

22 / NOVEMBER ► 18.15
Výročia osobností: František Dibarbora

Pri príležitosti stého výročia narodenia herca Františka Dibarboru premietne kino film *Vlčie diery* (r. P. Bielik, 1948) + lektorský úvod: Lenka Magulová.
► Profil herca čítajte na strane 42.

24 / NOVEMBER ► 18.15
Hommage: Michael Cimino

Začiatkom júla zomrel jeden z pozoruhodných tvorcov generácie tzv. Nového Hollywoodu Michael Cimino. Kino zaradilo do programu jeho film *Rok draka* (1985).

25 / NOVEMBER ► 19.30, 20.30
Double Bill

Zloprevestné dítě (r. L. Králová, M. Novák, 2002) + predfilm *Apel* (r. R. Czekala, 1971) s hosťom Miloslavom Novákom, *Pasažierka* (r. A. Munk, W. Lesiewicz, 1963)

25 – 27 / NOVEMBER
Programovací seminár ASFK

► O podujatí čítajte viac na strane 35.

26 – 29 / NOVEMBER ► 18.15, 19.30
Výročia: Dušan Trančík

Režisér Dušan Trančík oslávi koncom novembra 70. narodeniny. Pri tejto príležitosti uvedie kino jeho filmy *Vítaz* (1978) + predfilm *Fotografovanie obyvateľov domu* (1968) za účasti režiséra, *Pavilón šeliem* (1982) + predfilm *Šibenica* (1969) + lektorský úvod: Rastislav Graňák, *Iná láska* (1985) + predfilm *Vrcholky stromov* (1972) + lektorský úvod: Eva Petrželová, *Keď hviezdy boli červené* (1990) + predfilm *Tryzna* (r. D. Trančík, V. Kubenko, P. Mihálik, 1969).
► Rozhovor s D. Trančíkom čítajte na stranách 20 – 23.

■ BRATISLAVA – A4 – PRIESTOR SÚČASNEJ KULTÚRY
► www.a4.sk**5 / 6 / NOVEMBER ► 17.00, 20.00**
Deväťdesiate²

Kupónová privatizácia (r. M. Kohout), *Môj otec banár* (r. I. Ozolina)

6 / NOVEMBER ► 17.00
Kino pre deti, mamy a otcov: Príbeh lesa
(r. J. Perrin, J. Cluzaud)**21 / NOVEMBER ► 20.00**
KineDok: Domino efekt
(r. E. Niewiera, P. Rosolowski)■ BRATISLAVA – MESTSKÁ KNÍŽNICA – KLARISKÁ 16
► www.mestskakniznica.sk, http://trnka.biz**21 / NOVEMBER ► 13.30**
Kino pre nevidiacich a slabozrakých
Premietanie filmu *Bathory* (r. J. Jakubisko) s audio-komentárom – vstup len pre nevidiacich a slabozrakých. Po projekcii bude nasledovať beseda s Ľubomírom Feldekom, na ktorú je vstup aj pre verejnosť.■ BRATISLAVA – KC DUNAJ
► www.kcdunaj.sk**2 / NOVEMBER ► 20.00**
Večer filmov, ktoré vám môžu zmeniť život
Prednáška Petra Konečného■ BRATISLAVA – DOM KULTÚRY ZRKADLOVÝ HÁJ
► www.kzp.sk**7 / NOVEMBER ► 18.00**
11. september 1683
(r. R. Martinelli)■ KOŠICE – TABAČKA KULTURFABRIK
► www.tabacka.sk**6 / NOVEMBER ► 19.00**
Zaostrené na... Stanley Kubrick

Projekcia filmu *2001: Vesmírna odysea*

8 / NOVEMBER ▶ 19.00
Filmový kvíz Petra Konečného

13 / 15 / NOVEMBER ▶ 18.00, 20.00
Francúzske filmy v Tabačke

Úprimné priateľstvo (r. S. Archinard, F. Prévôt-Leygonie), *Leto* (r. C. Corsini), *Nikto ma nemá rád* (r. F. Truffaut), *Bláznivý Petříček* (r. J.-L. Godard)

29 / NOVEMBER ▶ 19.00
KineDok: *Brat a sestra vo večnosti*
(r. F. Fimland)

■ PREHLIADKY A FESTIVALY NA SLOVENSKU

9 / SEPTEMBER 2016 – 28 / FEBRUÁR 2017
(SLOVENSKO)
PROJEKT 100 – 2016

Spojené štáty lásky (r. T. Wasilewski), *Sedem statočných* (r. J. Sturges), *Mustang* (r. D. Gamze Ergüven), *Cesta do fantázie* (r. H. Mijazaki), *5 October* (r. M. Kollar), *Toto je náš svet* (r. M. Ross), *Oheň na mori* (r. G. Rosi), *Zväčšenina* (r. M. Antonioni), *Skúška dospelosti* (r. C. Mungiu) a *Komorná* (r. Ch. Park). Špeciálne uvedenie bude mať film *Je to len koniec sveta* (r. X. Dolan).
▶ www.asfk.sk

4 – 10 / NOVEMBER
(HODRUŠA-HÁMRE)

MIDPOINT TV Launch

▶ O workshope čítajte viac na strane 35.
▶ www.midpoint-center.eu

11 – 17 / NOVEMBER

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE, KINO MLADOSŤ, KINO NOSTALGIA, GORILA.SK URBAN SPACE)

18. MFF Bratislava

▶ O festivale čítajte viac na strane 9.
▶ www.bratislavaiff.sk

22 / NOVEMBER ▶ 18.00

(SIEŤ KÍN CINEMAX)

Snow Film Fest

Festival filmov s témou zimných športov uvedie sedem titulov z rôznych kútov sveta.
▶ www.cine-max.sk

▶ PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRAŇIČÍ

8 / SEPTEMBER – 11 / DECEMBER
19. FF Cine Europa, Manila, Bagulo, Iloilo, Cebu, Zamboanga, Tacloban, Davao, Leyte, CDO, Palawan (FILIPÍNY)
Stanko (r. R. Boroš)

19 / OKTÓBER – 2 / NOVEMBER
Prehliadka Fresh Cinema from Central Europe, Belfast (ÍRSKO)
Boxer a smrť (r. P. Solan), *Slepé lásky* (r. J. Lehotský)

20 / OKTÓBER – 2 / NOVEMBER
40. MFF Sao Paulo (BRAZÍLIA)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
▶ www.mostra.org

25 / OKTÓBER – 3 / NOVEMBER
29. MFF Tokio (JAPONSKO)
Učiteľka (r. J. Hřebejk) v sekcii World Focus
▶ 2016.tiff-jp.net

28 / OKTÓBER – 6 / NOVEMBER
2. Central European Film Festival Istanbul (TURECKO)
Drak sa vracia (r. E. Grečner), *Medená veža* (r. M. Hollý), krátke filmy: *Fongopolis* (r. J. Kozuch), *Rosso Papavero* (r. M. Smatana), *Záhradníci* (r. M. Fornay), *B moll* (r. Z. Marianková), *Sila príťažlivosti* (r. E. Sekerešová), *Pandy* (r. M. Vizár), *Half báбка* (r. J. Elsen), *Tutti* (r. M. Jasaň), *Under My Spell* (r. L. Halmová)

28 / OKTÓBER – 6 / NOVEMBER
33. Medzinárodný festival detského filmu Chicago (USA)

Drobci (r. V. Raýmanová, M. Struss), *Hviezdny taxík* (r. J. Krumpolec)
▶ www.facets.org

31 / OKTÓBER – 6 / NOVEMBER

59. DOK Leipzig, Lipsko (NEMECKO)
Medzinárodná premiéra dokumentu *Diera v hlave* (r. R. Kirchhoff), projekcia filmov *5 October* (r. M. Kollar), *Päť životov* (r. J. Panáková)
▶ www.dok-leipzig.de

2 – 6 / NOVEMBER
3. MFF 3Kino, Praha (ČESKO)
Zelená vlna (r. M. Buchelová)
▶ www.3kino.cz

2 – 6 / NOVEMBER
Festival animácie Anima Mundi, Sao Paulo (BRAZÍLIA)

Súťaž celovečerných filmov: *Smrteľné historky* (r. J. Bubeníček), súťaž krátkych filmov pre deti: *Hviezdny taxík* (r. J. Krumpolec), súťaž krátkych filmov: *Superbia* (r. L. Tóth), nesúťažná sekcia Animation, of course!: *Kovbojsko* (r. D. Štumpf), *Skáčem* (r. P. Martinka)
▶ www.animamundi.com.br

4 – 12 / NOVEMBER
13. Európsky filmový festival, Sevilla (ŠPANIELSKO)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
▶ www.festivalcinevilla.eu

4 – 13 / NOVEMBER
57. MFF Thessaloniki, Solún (GRÉCKO)
Učiteľka (r. J. Hřebejk)
▶ www.filmfestival.gr

5 / NOVEMBER – 2 / DECEMBER
20. festival Made in Prague, Gate Cinema Londýn (VEĽKÁ BRITÁNIA)
Eva Nová (r. M. Škop)
▶ www.czechcentre.org.uk

7 – 9 / NOVEMBER
24. Filmový seminár v Budapešti (MAĎARSKO)
Johankino tajomstvo a *Kruté radosti* (r. J. Nvota), *Eva Nová* (r. M. Škop), *Vojtech* (r. V. Csudai), *Stanko* (r. R. Boroš), *Agáva* (r. O. Šulaj), *Čakáreň* (r. P. Korec), *Anton Srholec* (r. A. Čermáková), *Sloboda pod nákladom* (r. P. Barabáš), filmy študentov FTF VŠMU a absolvenský film *Vtedy v Bratislave* (r. T. Križková)

7 – 13 / NOVEMBER
30. MFF Braunschweig (NEMECKO)
Chronos (r. M. Kazimír) v súťaži
▶ www.filmfest-braunschweig.de

8 – 11 / NOVEMBER
Prehliadka slovenských filmov v Erfurte (NEMECKO)

Pokoj v duši (r. V. Balko), *Všetko čo mám rád* (r. M. Šulík), *Vtáčkovia, siroty a blázni* (r. J. Jakubisko), *Slnko v sieti* (r. Š. Uher), *Papierové hlavy* (r. D. Hanák), *Chodník cez Dunaj* (r. M. Luther)

8 – 13 / NOVEMBER
26. FF Cottbus (NEMECKO)

Wilsonov (r. T. Mašín), *Felvidék – Horná zem* (r. V. Sárkány, predtým Plančíková), *Socialistický Zombie Mord* (r. R. Blažek, P. Čermák, Z. Paulini), *Alois Nebel* (r. T. Luňák), *Trabantom do posledného dychu* (r. D. Přibáň)
▶ www.filmfestivalcottbus.de

9 – 14 / NOVEMBER
Filmový festival ľudských práv, Sarajevo (BOSNA A HERCEGOVINA)
Hniezdo (r. K. Schnirzová)
▶ www.pravoljudski.org

9 – 16 / NOVEMBER
12. MFF Panorama, Salvador, Bahia (BRAZÍLIA)
Prepáčte mi (r. T. Kuhn) v medzinárodnej súťaži
▶ www.fb.com/CoisadeCinemaPanorama

10 – 14 / NOVEMBER
Prehliadka slovenských filmov v Segedíne (MAĎARSKO)

Eva Nová (r. M. Škop), *Johankino tajomstvo* a *Kruté radosti* (r. J. Nvota), *Vojtech* (r. V. Csudai), *Stanko* (r. R. Boroš), *Agáva* (r. O. Šulaj), *Čakáreň* (r. P. Korec), *Anton Srholec* (r. A. Čermáková), *Sloboda pod nákladom* (r. P. Barabáš), *Vtedy v Bratislave* (r. T. Križková), filmy študentov FTF VŠMU

11 – 18 / NOVEMBER
27. MFF Ľubľana (SLOVINSKO)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
▶ www.liffe.si

11 – 18 / NOVEMBER
22. MFF Kalkata (INDIA)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
▶ www.kff.in

11 – 27 / NOVEMBER
20. FF Black Nights, Tallinn (ESTÓNSKO)
Červený kapitán (r. M. Kollár), *Učiteľka* (r. J. Hřebejk), súťaž Just Film: *Pirko* (r. L. a P. Kleinovci Svobodovci)
▶ www.poff.ee

12 / NOVEMBER – 4 / DECEMBER
Vyšehradský filmový festival, Istanbul (TURECKO)
Prehliadka filmov VŠMU: *Rosso Papavero* (r. M. Smatana), *Sila príťažlivosti* (r. E. Sekerešová), *B moll* (r. Z. Marianková) a *Tutti* (r. M. Jasaň)
▶ www.v4istanbul.org/filmier

13 / NOVEMBER

Czech & Slovak Film Season in Stow,
kino Velvet 4 Film, Londýn (VELKÁ BRITÁNIA)
Medená veža (r. M. Hollý)
► www.velvet4film.org

13 – 19 / NOVEMBER

Prehliadka súčasnej filmovej tvorby
členských krajín EUNIC – Nový európsky
film, Rím (TALIANSKO)
Všetko čo mám rád (r. M. Šulík)

13 – 19 / NOVEMBER

36. Festival filmových škôl,
Mníchov (NEMECKO)
Balada o Tereze a Šimonovi (r. M. Hnát) v súťaži,
s účasťou režiséra
► www.filmschoolfest-munich.de

14 – 18 / NOVEMBER

36. MF študentských filmov VGIK,
Moskva (RUSKO)
Mila Fog (r. M. Prokopová) a Balada o Tereze a Šimo-
novi (r. M. Hnát) v medzinárodnej súťaži
► www.vgikfestival.com

16 – 22 / NOVEMBER

11. MFF MUČES, Segovia (ŠPANIĽSKO)
V sekcii Focus na slovenskú kinematografiu budú
uvedené filmy z kolekcie SK PRES: *Slnko v sieti* (r. Š.
Uher), *Boxer a smrť* (r. P. Solan), *Vtáčkovia, siroty a
blázni* (r. J. Jakubisko), *Ja milujem, ty miluješ* (r. D.
Hanák), *Chodník cez Dunaj* (r. M. Luther), *Všetko čo
mám rád* (r. M. Šulík), *Papierové hlavy* (r. D. Hanák),
Sila ľudskosti – Nicholas Winton (r. M. Mináč), *Slepé
lásky* (r. J. Lehotský), *Pokoj v duši* (r. V. Balco). Okrem
toho sa premietnu filmy *Jánošík* (r. J. Siakel, 1921),
Eva Nová (r. M. Škop), *Koza* (r. I. Ostrochovský), *Ja,
Olga Hepnarová* (r. T. Weinreb, P. Kazda), *Zbojník
Jurko* (r. V. Kubal), *V kocke* (r. M. Struss), *Twins* (r. P.
Budinský), *Nina* (r. V. Obertová, M. Čopíková), *Pandy*
(r. M. Vizár), *Kto je tam?* (r. V. Raýmanová), *Keď nie,
tak nie* (r. V. Král).
► www.muces.es

16 – 27 / NOVEMBER

29. IDFA – Medzinárodný festival
dokumentárneho filmu Amsterdam (HOLANDSKO)
Hotel Úsvit (r. M. Rumanová) v súťaži stredometráž-
nych dokumentov
► www.idfa.nl

17 – 23 / NOVEMBER

Káhirský medzinárodný týždeň filmových
kritikov (EGYPT)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda),
Eva Nová (r. M. Škop)
► www.cairofilmcriticsweek.com

17 – 26 / NOVEMBER

Medzinárodný festival filmov LGBT Side by
Side, Petrohrad (RUSKO)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
► www.bok-o-bok.ru

20 – 28 / NOVEMBER

47. Indický medzinárodný filmový festival,
Goa (INDIA)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
► www.iffgoa.org

21 / NOVEMBER – 12 / DECEMBER

Prehliadka Panoráma Slovensko,
Hannover (NEMECKO)
Slnko v sieti (r. Š. Uher), *Boxer a smrť* (r. P. Solan)

23 – 29 / NOVEMBER

Filmový festival Mittel Punkt Europa,
Mníchov (NEMECKO)
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda), prezen-
tačná projekcia krátkych filmov krajín V4: *Sila príťaž-
livosti* (r. E. Sekerešová), *Kovbojsko* (r. D. Štumpf),
V rade (r. K. Kučíková) a *Half báбка* (r. J. Elsen)
► www.mittelpunkteuropa.eu

25 / NOVEMBER – 2 / DECEMBER

39. Filmový festival Poitiers (FRANCÚZSKO)
Strach (r. M. Blaško) v súťaži
► www.poitiersfilmfestival.com

30 / NOVEMBER – 4 / DECEMBER

Prehliadka Brussels Cinema Days,
BOZAR Cinematek, Brusel (BELGICKO)
Obrazy starého sveta, Papierové hlavy (r. D. Hanák),
Ja, Olga Hepnarová (r. T. Weinreb, P. Kazda)
► www.bozar.be

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJAŤ!)
► **Zuzana Sotáková**

MFF Bratislava prepojí film s mestom

► **Zuzana Sotáková**

Najlepšie snímky sezóny, objavovanie mladých talentov, fokus na chorvátsky film aj sve-
tová premiéra slovenského dokumentu. Medzinárodný filmový festival Bratislava ponúkne
vo svojom 18. ročníku rozmanitý program, ktorý sa od 11. do 17. novembra rozprestrie
do bratislavských kín Lumière, Mladost, Nostalgia aj do priestoru Gorila.sk Urban Space.

Témou tohto ročníka festivalu bude mesto. „Mesto ako reálny, ale aj subjektívny priestor a konštrukt, ktorý existuje výlučne v tom-ktorom filme. Tému bude opäť venovaná samostatná programová sekcia, v ktorej sa stretnú divácky príťažlivé príbehy o živote v meste s filmovými esejami a so súčasnými variáciami obľúbeného žánru filmových avantgardistov – urbánnej symfónie,“ hovorí pre *Film.sk* programový riaditeľ festivalu Pavel Smejkal. Hoci bude téma udávať tón festivalu, jeho program bude podľa Smejkalu oveľa pestrejší. „V našom hľadáči sú stále predovšetkým tie najlepšie filmy sezóny, ktorú bratislavský festival v závere roka svojím spôsobom bilancuje.“ V sekcii Cinema Now sa tak divákovi predstaví napríklad snímka *Zrodenie národa*, ktorú nakrútil americký herec a režisér Nate Parker a získal za ňu Cenu poroty i Cenu divákov na festivale Sundance. V sekcii je aj nový film Toma Forda *Nočné zvieratá*. „Mimoriadnu pozornosť venujeme európskemu filmu, ale v sekciiach sa budeme venovať napríklad aj horúcej téme amerických volieb, technickým a estetickým súvislostiam spojeným s farbou (sekcia *Lexikón*) a tvorbe pre najmenších divákov.“ Väčšina filmov bude uvedená v slovenskej premiére.

Festival bude pokračovať v línii medzinárodných súťaží orientovaných predovšetkým na mladých tvorcov. V súťaži hraných filmov sa predstaví okrem iných hraná prvotina kurdsko-sýrskeho režiséra Mana Khalila *Lastovička*. Súťaž dokumentárnych filmov bude sprevádzať silné zastúpenie režisérov. „*Kristen Johnson* je vyťažená kameramanka a spolupracovníčka zvukových mien, ako *Michael Moore* či *Laura Poitras*. Jej najnovší režijný projekt, v ktorom využila nepoužitý, odrezky materiálu z predošlej tvorby, je hlbokou sebareflexiou o pohľade spoza kamery a filmárskej etike. Dokument Kameramanka je

bez prehánania jednou z filmových udalostí roka a získal napríklad hlavnú cenu na festivale Sundance,“ približuje Smejkal. V rovnakej súťaži sa predstaví víťazka dokumentárnej sekcie MFF Karlove Vary Alma Har'el s filmom *Love True* či poľská filmárka Anna Zamecka so snímkou *Prijímanie*, ocenenou v Locarne a vo Varšave.

Veľký záujem zo strany filmárov bol aj o súťaž krátkych filmov. „Zaznamenali sme takmer 1 200 prihlášok do medzinárodných súťaží. Viac než polovicu z nich tvoria krátkometrážne tituly. Snažíme sa na tento zvýšený záujem reagovať a v spolupráci s dramaturgom Erwinom Houtenbrinkom sme pásmo krátkych filmov zaradili skoro do všetkých programových sekcií. A nie sú to len filmy do počtu. Nájdu sa medzi nimi skutočné poklady, ako je najnovší titul minuloročnej víťazky Konstantiny Kotzamani Limbo,“ pokračuje programový riaditeľ.

Festival nezabudne ani na domácu tvorbu, sekcie Made in Slovakia budú tento rok dominovať dokumenty. V rámci nej sa uskutoční aj svetová premiéra portrétnu spisovateľky a reportérky Ireny Brežnej *Profesionálna cudzinka* v réžii Anny Gruskovej za účasti literátky.

Hostami festivalu budú aj vychádzajúca hviezda amerického nezávislého filmu Alex Ross Perry či maďarský režisér Szabolcs Hajdu. Sekcia Focus sa bližšie pozrie na chorvátsku kinematografiu, s čím súvisí aj Cena za umeleckú výnimočnosť vo svetovej kinematografii. Tú si prevezme známy herec chorvátskeho pôvodu Rade Šerbedžija, ktorý uspel aj na Západe. Na festivale uvedie posledný film Stanleyho Kubricka *Spalujúca túžba* aj svoj režijný debut *Oslobodenie Skopje*, ktorý natočil so synom Danilom. MFF Bratislava ocení aj umelca zo Slovenska. ▲

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Akcia Arktída

(Operasjon Arktis, Nórsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 87 min., MP, ČESKÝ DABING, RODINNÝ

RÉŽIA: Grethe Bøe-Waal **HRAJÚ:** Line Verndal, Nicolai Cleve Broch, Lars Arentz-Hansen, Kristofer Hivju, Evy Kasseth Røsten, **DISTRIBÚTOR:** Film Europe Media Company

V snahe stretnúť sa s otcom v južnom Nórsku sa Júlia a jej súrodenci schovávajú v helikoptére, ktorá však musí počas letu zmeniť smer. Keď deti vystúpia, zistia, že sa ocitli na opustenom ostrove v arktickej časti Nórska. ▶ Ako predfilm bude uvedený krátky animovaný titul *Hviezdny taxík* (r. J. Krumpolec, Slovensko, 2015), o ktorom čítajte viac na strane 19.

PREMIÉRA: 17. 11. 2016

Fantastické zvery a ich výskyt

(Fantastic Beasts and Where to Find Them, USA/V. Británia, 2016) DCP 2D + DCP 3D + IMAX 3D, 120 min., MP 12, SLOVENSKÝ DABING, DOBRODRUŽNÝ/FANTASY/RODINNÝ **RÉŽIA:** David Yates **HRAJÚ:** Eddie Redmayne, Colin Farrell, Ron Perlman, Katherine Waterston, Alison Sudol, Dan Fogler **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Newt Scamander prichádza do New Yorku so svojím záhadným kufrikom, v ktorom sa nachádza obrovská zbierka vzácných magických tvorov z jeho ciest okolo sveta. Čo sa môže stať, keď sa talentovaný britský čarodejník vydá do Ameriky a zvieratá mu uniknú z kufrika?

PREMIÉRA: 17. 11. 2016

Americká idyla

(American Pastoral, USA, 2016) DCP 2D, 108 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA **RÉŽIA:** Ewan McGregor

HRAJÚ: Ewan McGregor, Jennifer Connelly, Dakota Fanning, Uzo Aduba, David Strathairn, Valorie Curry, Peter Riegert, Rupert Evans **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Film natočený podľa rovnomenného románu Philipa Rotha, oceneného Pulitzerovou cenou, sleduje príbeh rodiny, ktorej sa zdánlivo idylický život naštvrňuje pod vplyvom sociálneho a politického chaosu 60. rokov.

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Finále

(Finále, Slovensko, 2016) DCP 2D, 70 min., MN 15, ŠPORTOVÝ/DOKUMENTÁRNY

RÉŽIA: Palo Korec, Dušan Milko **ÚČINKUJÚ:** Ivo Viktor, Koloman Gögh, Jozef Čapkovič, Anton Ondruš, Ján Pivarník, Antonín Panenka, Jozef Móder, Karol Dobiáš, Zdeněk Nehoda, Ján Švehlík **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Pred štyridsiatimi rokmi sa Československo stalo majstrom Európy vo futbale. Čo sa stalo so strojcami tohto úspechu? Ako dnes žijú vtedajší víťazi a ako sa darí ich finálovým súperom z Nemecka? O tom rozpráva dokument *Finále*, ktorý zároveň predáva hviezdy slovenského futbalu z tohtoročných majstrovstiev.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Bobo

(Ustav Republike Hrvatske, Chorvátsko/Slovensko/Macedónsko/Česko, 2016) DCP 2D, 92 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, TRAGIKOMÉDIA

RÉŽIA: Rajko Grlić **HRAJÚ:** Nebojša Glogovac, Ksenija Marinković, Robert Ugrina, Daria Lorenci, Nina Rakovec **DISTRIBÚTOR:** Garfield Film

Keď stredoškolskému učiteľovi Vjekovi zomrie láska jeho života Bobo, ostáva bezradný a smutný. Najradšej by trávil čas iba nočnými prechádzkami prázdny mestom, nalíčený a oblečený ako žena. Raz ho pri tom zmláti skupina mladíkov, a keď sa Vjeko dostane do nemocnice, spozná zdravotnú sestru Maju, ktorá sa začne starať nielen o neho, ale aj o jeho otca.

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Frankofónia

(Francofonia, le Louvre sous l'Occupation, Francúzsko/Nemecko/Holandsko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 88 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/HISTORICKÝ

RÉŽIA: Alexander Sokurov **HRAJÚ:** Louis-Do de Lencquesaing, Benjamin Utzerath, Vincent Nemeth **DISTRIBÚTOR:** Film Europe Media Company

Na pozadí druhej svetovej vojny skúma režisér Alexander Sokurov vzťah medzi umením a mocou. Jeho filmová esej je nekonvenčnou prechádzkou múzeom Louvre, ktoré tu popri riadiťovi Jaujardovi a historikovi umenia Metternichovi funguje ako tretia hlavná postava, úchvatná kulisa i najvýznamnejšie úložisko svetovej kultúry.

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Červený pavúk

(Czerwony Pająk, Poľsko/Česko/Slovensko, 2015) DCP 2D, 98 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, TRILER

RÉŽIA: Marcin Koszałka **HRAJÚ:** Filip Pławiak, Adam Woronowicz, Małgorzata Foremniak, Karolina Kominek, Julia Kijowska **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Mladý Karol sa stretáva so starším mužom, o ktorom sa domnieva, že by mohol byť Červeným pavúkom – obávaným sériovým vrahom, ktorý v 60. rokoch desil obyvateľov Krakova. Karol ním začne byť posadnutý a púšťa sa do jeho sledovania. Keď do jeho života vstúpi aj krásna Dan-ka, situácia sa ešte skomplikuje. ▶ O filme čítajte viac na strane 18.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Hacksaw Ridge: Zrodienie hrdinu

(Hacksaw Ridge, USA/Austrália, 2016) DCP 2D, 131 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, ŽIVOTOPISNÝ/DRÁMA/VOJNOVÝ **RÉŽIA:** Mel Gibson **HRAJÚ:** Andrew Garfield, Vince Vaughn, Sam Worthington, Luke Bracey, Nico Cortez **DISTRIBÚTOR:** Magic Box Slovakia

Krátko po tom, čo Japonci 7. decembra 1941 zaútočili na Pearl Harbor, prihlásil sa 23-ročný Američan Desmond Doss do služby vlasti. Odmietal však nosiť akúkoľvek zbraň a zabíjať. Stal sa zdravotníkom, no napriek tomu bojoval nezbrojený v prvých línách a počas krvavej bitky o Okinawu zachránil život 75 vojakom.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Doctor Strange

(Doctor Strange, USA, 2016) DCP 2D + DCP 3D + DCP 4DX + IMAX 3D, 115 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY,

DOBRODRUŽNÝ/AKČNÝ/FANTASY **RÉŽIA:** Scott Derrickson **HRAJÚ:** Benedict Cumberbatch, Chiwetel Ejiofor, Rachel McAdams, Michael Stuhlbarg, Mads Mikkelsen, Tilda Swinton **DISTRIBÚTOR:** Saturn Entertainment

Život svetoznámeho neurochirurga Dr. Stephena Strangea sa zmení po dopravnej nehode, po ktorej nemôže používať ruky. Keď ho sklame tradičná medicína, vydá sa na odľahlé mystické miesto Kamar-Taj, kde nie je len chrám uzdravovania, ale aj základňa pre boj s temnými silami.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia

(IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia, Slovensko, 2016) DCP 2D, 110 min., MP, HUDBNÝ/TANEČNÝ/DOKUMENTÁRNY **RÉŽIA:** Palo Janík **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Hudobno-tanečný dokument mapuje 20-ročnú históriu skupiny IMT Smile. Pri príležitosti tohto výročia sa konali dva neobyčajné koncerty, v ktorých sa spojilo tradičné s moderným. Pod taktovkou choreografa Jána Ďurovčíka sa umelecký súbor Lúčnica roz-tancoval na overené hity populárnej kapely.

▶ O filme čítajte viac na stranách 14 – 15.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Egon Schiele

(Egon Schiele: Tod und Mädchen, Rakúsko/Luxembursko, 2016) DCP 2D, 109 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, ŽIVOTOPISNÝ/DRÁMA

RÉŽIA: Dieter Berner **HRAJÚ:** Noah Saavedra, Maresi Riegner, Valerie Pachner, Larissa Aïmé Breidbach **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Motorom života jedného z najprovokatívnejších viedenských umelcov začiatku 20. storočia Egona Schieleho sú krásne ženy. Osudový vplyv však na neho majú len dve – jeho sestra a zároveň prvá múza Gerti a mladá Wally, ktorú zvečnil na slávnom obraze *Smrť a dievča*. Schieleho maľby pohoršujú viedenskú spoločnosť, no odvážni umelci, medzi ktorými je aj Gustav Klimt, cítia jeho výnimočnosť.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Krásne dni v Aranjuez

(Les beaux jours d'Aranjuez, Francúzsko/Nemecko/Portugalsko, 2016) DCP 3D, 97 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Wim Wenders **HRAJÚ:** Reda Kateb, Sophie Semin, Jens Harzer, Nick Cave **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Krásny letný deň, na terase pod stromami sedí muž so ženou. V diaľke sa črtá silueta Paríža. Muž so ženou si dávajú otázky, vymieňajú odpovede. O sexuálnych skúsenostiach, o spomienkach na detstvo, o rozdieloch medzi mužom a ženou. V susednom dome sedí spisovateľ, predstavuje si dialóg a píše. Alebo je to naopak?

PREMIÉRA: 17. 11. 2016

Nespoznáný

(*Nespoznáný*, Slovensko/Česko, 2016) DCP 2D + blu-ray, 84 min., MP 12, DOKUMENTÁRNÝ

RÉŽIA: Miro Remo **ÚČINKUJÚ:** Richard Müller, Soňa Müllerová, Iva Bittvová, Wanda Wolfová, Ema Müllerová, Adnan Hamzič, Braňo Kostka, Soňa Norisová **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Intímny rez do života speváka Richarda Müllera na pozadí jeho koncertného turné s kapelou Fragile. Film sa norí do spevákových aktuálnych pocitov, no sonduje aj v jeho minulosti, ktorá bola spojená okrem iného s turbulentnými vzťahmi so ženami a s drogami. Dokument nahliada aj do zákulisia produkcie koncertného turné.

► O filme čítajte viac na stránach 16 – 17.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Skúška dospelosti

– Projekt 100

(*Bacalaureat*, Rumunsko/Francúzsko/Belgicko, 2016) DCP 2D + MP4, 128 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Cristian Mungiu **HRAJÚ:** Adrian Titieni, Maria Drăguș, Lia Bugnar, Mălina Manovic, Vlad Ivanov, Gelu Colceag, Rares Andrici **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Vážny lekár žije s rodinou v provinčnom meste v Transylvánii a robí všetko pre to, aby jeho dcéra odišla študovať na anglickú univerzitu. Na splnenie podmienok jej chýba iba krok, stačí zložiť skúšku dospelosti. Cestou do školy ju však prepadnú, a hoci sa jej nič vážne nestane, jej otec začne konať proti zásadám, ktoré dcére vstěpova-

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Nočné zvieratá

(*Nocturnal Animals*, USA, 2016) DCP 2D, 115 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, TRILER/DRÁMA

RÉŽIA: Tom Ford **HRAJÚ:** Amy Adams, Jake Gyllenhaal, Michael Shannon, Aaron Taylor-Johnson, Isla Fisher, Ellie Bamber **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Dej filmu sa odohráva v dvoch rovinách. V jednej sleduje Suzan a jej bývalého muža, spisovateľa Tonyho, ktorý jej priniesol svoj nový rukopis. V druhej rovine sa odohráva príbeh tejto knihy a jej dej začína postupne ovplyvňovať Suzanin život.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Snowden

(*Snowden*, Francúzsko/Nemecko/USA, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 134 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Oliver Stone **HRAJÚ:** Joseph Gordon-Levitt, Shailene Woodley, Melissa Leo, Zachary Quinto, Nicholas Cage, Rhys Ifans, Tom Wilkinson **DISTRIBÚTOR:** Film Europe Media Company

Životopisný film o Edwardovi Snowdenovi, ktorý novinárom poskytol dokumenty o sledovacích aktivitách americkej NSA či britskej GCHQ. Cieľom filmu je poodhaliť motivácie, zámyery a okolnosti Snowdenovho rozhodnutia zverejniť dokumenty, ktorým ohrozil seba i svojich blízkych.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Prvý kontakt

(*Arrival*, USA, 2016) DCP 2D, 116 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, SCI-FI TRILER

RÉŽIA: Denis Villeneuve **HRAJÚ:** Amy Adams, Jeremy Renner, Forest Whitaker, Michael Stuhlbarg **DISTRIBÚTOR:** Itafilm

Keď v rôznych kútoch sveta pristanú tajomné vesmírne lode, vznikne elitný tím na čele s lingvistkou Louise Banks, ktorý má zistiť, aké majú mimozemšťania úmysly. Zatiaľ čo ľudstvo balansuje na pokraji globálnej vojny, Banks a jej tím sa v limitovanom čase snažia nájsť odpovede.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Trollovia

(*Trolls*, USA, 2016) DCP 2D + DCP 3D, 92 min., BEZ OBMEDZENIA, SLOVENSKÝ DABING, ANIMOVANÁ DOBRRODURNÁ KOMÉDIA

RÉŽIA: Anand Tucker **V SLOVENSKOM ZNENÍ:** Romana Dang-Van, Peter Makranský, Ludmila Mandžárová, Mária Čirová, Pavol Topolský, Ivan Romáčik **DISTRIBÚTOR:** CinemArt SK

Tvorcovia animovaného *Shreka* pri-nášajú na plátna kín obľúbené postavičky Trollov. Týmto šťastným a veselým stvoreniam robia na svete jedinou starosť namosúrení a zlí Ber-geni. A keď jedného dňa unesú do zajatia väčšinu obyvateľov farebného Trollíkova, musia sa spojiť aj tí, čo sa nekamarátia.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Rozprávky pre Emu

(*Pohádky pro Emu*, Česko, 2016) DCP 2D, 112 min., MP 12, KOMÉDIA/ROMANTICKÝ

RÉŽIA: Rudolf Havlík **HRAJÚ:** Aňa Geislerová, Ondřej Vetchý, Ema Švábenská, Vilma Cibulková, Anna Polívková **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Petr Miller pracuje roky v Londýne. Jeho zabeháný rytmus preruší podivný telefonát z Prahy. V nemocnici leží po autonehode slobodná matka, ktorá ho uviedla ako opatrovníka svojej dcéry Emy. Petra šokuje zistenie, že by mohol mať dcéru. Mužovi, ktorý bol 50 rokov zvyknutý žiť sám, obráti tento objav život naruby.

PREMIÉRA: 24. 11. 2016

Vtedy v raji

(*Tenkrát v ráji*, Česko, 2016) DCP 2D, 99 min., MP 12, DOBRRODURNÝ/ROMANTICKÝ

RÉŽIA: Peter Pálka, Dan Krzywoň (**SUPERVÍZIA:** Lordan Zafranović) **HRAJÚ:** Vavřínek Hradílek, Vica Kerekes, Jan Budař, Miroslav Etlzer, Simona Stašová, Jürgen Heinrich, Ondřej Havelka, Ladislav Mrkvička **DISTRIBÚTOR:** Bontonfilm

Príbeh Josku Smítku nerozpráva len o priateľstve na lane v ťažkých dobách nemeckej okupácie, ale najmä o viere v lepší budúcnosť. Mladý letec, boxer a horolezec Joska nebol iba vrcholovým športovcom, ale aj presvedčeným antifašistom, ktorý sa dokázal postaviť proti okupantom.

PREMIÉRA: 10. 11. 2016

Sedem statočných

– Projekt 100

(*The Magnificent Seven*, USA, 1960) DCP 2D + blu-ray, 128 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, WESTERN

RÉŽIA: John Sturges **HRAJÚ:** Yul Brynner, Steve McQueen, Charles Bronson, James Coburn, Robert Vaughn, Brad Dexter, Horst Buchholz, Eli Wallach **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Dedina Ixcatlan trpí nájazdmi banditov, ktorí každoročne pripravujú dedičanov o zásoby a úrodu. Tí sa preto rozhodnú zakročiť. Na pomoc im prichádza Chris a spolu s ďalšími pištoľníkmi vytvorí veľmi nesúrodú skupinu odvážlivcov, ktorí sa banditom postavia na odpor.

PREMIÉRA: 3. 11. 2016

Zďaleka

(*Desde allá*, Venezuela/Mexiko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 93 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Lorenzo Vigas **HRAJÚ:** Alfredo Castro, Luis Silva, Jericó Montilla, Catherina Cardozo, Jorge Luis Bosque **DISTRIBÚTOR:** Film Europe Media Company

Päťdesiatnik Armando si na ulici vyhladne problémového mladíka Eldera, ktorý sa pretĺka na okraji spoločnosti. To, čo sa začína pouličnou prostitúciou, sa vyvíja na takmer mlčanlivý, nevyrovnaný vzťah, v ktorom sa obaja aktéri snažia prekonať prvotný odstup a jazvy z vlastnej minulosti. Film si z minuloročného festivalu v Benátkach odniesol Zlatého leva.

PREMIÉRA: 17. 11. 2016

Sieranevada

(*Sieranevada*, Rumunsko/Francúzsko/Bosna a Hercegovina/Chorvátsko/Macedónsko, 2016) DCP 2D + blu-ray + DVD, 163 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA/KOMÉDIA

RÉŽIA: Cristi Puiu **HRAJÚ:** Mimi Branescu, Mirela Apostu, Eugenia Bosânceanu, Ilona Brezoianu **DISTRIBÚTOR:** Film Europe Media Company

Tri dni po teroristických útokoch na redakciu časopisu *Charlie Hebdo* a 40 dní po smrti svojho otca prichádza úspešný lekár Lary do rodičovského bytu, aby tu strávil deň s ostatnými členmi rodiny a uctil si pamiatku zosnulého. Všetko je presne naplánované, ale nič nevychádza. Pokoj tak nemajú ani mŕtvi, ani živí.

► Zuzana Sotáková a Miro Ulman

FOTO: Filmpark production

Dokument o nevšednom prepojení

► Róbert Pospíš (filmový publicista)

Hudobným dokumentom sa na Slovensku darí čoraz lepšie. Film **IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia** má potenciál osloviť fanúšikov populárnej kapely, ale aj divákov, ktorých sa tvorba hudobnej formácie okolo frontmana Ivana Táslera nikdy veľmi nedotýkala. „*Koncert, ako ste ho nevideli. Chcel som, aby ľudia zažili tú atmosféru turné, aby s nami boli aj na skúškach, aj v šatni, aj na koncerte. Aby občas cítili pot,*“ povedal o filme jeho režisér Paľo Janík.

Na tomto hudobnom dokumente z turné sa podľa Janíkových slov podieľalo asi 26 kameramanov. „*Stále bol niekto poruke počas skúšok aj cestovania. Točilo sa niekoľko týždňov, úplne všetko. Nie len samotné predstavenie a jeho zákulisie, ale aj porady, skúšky, cestovanie, vykladanie, nakladanie, lásky, hádky. Dostal som kompletnú dôveru a žiadne dvere neostali zatvorené,*“ ozrejmuje režisér a pokračuje: „*Až v strižni sme triedili, čo je únosné a čo sa nehodí. Ale v podstate všetko, čo malo nejakú výpovednú hodnotu, sme aspoň sčasti použili. Ľudia dostanú naozaj nevyumelkovaný po-*

hlad' do zákulisia šou, ale aj do kreatívneho procesu a osobných peripetií našich protagonistov.“ Spojenie hudby a tanca fascinuje filmárov už dlho, no Paľo Janík má k tanečnému prejavu bližšie ako väčšina jeho kolegov. „*Pred niekoľkými rokmi som nahrával koncert IMT Smile, tak sme sa bližšie spoznali a dost' sme si sadli. Keď sa produkcia programu Made in Slovakia, ako sa táto šou IMT Smile a Lúčnice volá, rozhodla program natočiť, pozvali ma na stretnutie do Lúčnice, kde boli zvedaví na môj vzťah k tanču a spôsob, ako by som to točil. Priznal som sa, že som študoval na taneč-*

nom konzervatóriu okrem klasického aj ľudový tanec. A k Lúčnici mám naozaj blízko, keďže moja stará mama Oľga Chodáková ju spoluzakladala s profesorom Nosálom. Takže som sa dostal veľkým oblúkom opäť k tanču a teším sa, že som sa takto spojil s tým, čo milovala moja stará mama.“

Paľo Janík mal pred sebou náročnú úlohu premeniť koncertný program na filmový zážitok. Pre Jána Ďurovčíka, ktorý režíroval samotnú šou, zase muselo byť náročné poskladať dokopy IMT Smile s Lúčnicou. „*Ja som mal na starosti zákulisie a koncert. Na začiatku som predstavil svoj koncept snímania a nebolo to typické televízne snímání. Na každú pesničku a tanec som mal špecifické postavenie kamier, aby každé číslo vyniklo čo najlepšie. Tak sme sa dostali k 18 pozíciám kamier. Poňal som to viac filmovo, mal som dopredu vymylené zábery a kameraman si počkal, kým mu do toho pekného záberu vošiel tanečník alebo spevák a potom z neho zasa odišiel,*“ vysvetľuje Janík s tým, že mu v tejto oblasti veľmi pomáhal Peter Maroš, vedúci výroby za spoločnosť Filmpark, ktorý bol stále s nimi a technicky vyriešil všetky jeho bláznivé nápady. Patrilo medzi ne napríklad namontovanie filmovej kamery úplne na strop zimného štadióna, medzi svetlá vo výške asi 12 metrov.

Čo sa týka spolupráce s Ivanom Táslerom, režisér tvrdí, že líder kapely IMT Smile mal od začiatku jasnú predstavu, čo nechce, no to, čo chce, museli nájsť. Napokon sa to vraj vďaka dlhým rozhovo-

rom, ale aj návratom z rozličných slepých uličiek podarilo. A na čo si musel Paľo Janík počas nakrúcania tohto ambiciózneho projektu dávať najväčší pozor? „*Aby som bol všade tam, kde sa niečo môže stať. Preto sme mali všade nejakých kameramanov. Niekedy sa nakrútilo aj štyri-päť hodín materiálu a použiteľných bolo možno tridsať sekúnd. Ale keby sme toľko hodín netočili, tak tých pár sekúnd nemáme. Na začiatku sme sa snažili dopredu načrtnúť, o čom by to malo byť, ale vôbec to nefungovalo, bolo by to veľmi strojené. Tak sme sa dohodli, že budeme nakrúcať a príbeh príde. A aj prišiel. Nemá síce jednoliatu líniu, ale odkrýva koncertné turné z mnohých pohľadov. Každý je trochu iný, dopĺňajú sa a nakoniec nám vznikla veľká mozaika, ktorá umocňuje to, čo vidíme na pódii z pohľadu divákov.*“

Režiséra Paľu Janíka môže publikum poznať vďaka komédii *Tak fajn* z roku 2012. Ako by ho pozval do kina na svoj nový, tentoraz dokumentárny film? „*Poznám veľa ľudí, ktorí boli na koncerte, niektorí dokonca viackrát. A všetci si to chcú pozrieť znova. Film je ako oživenie krásnych spomienok a emócií, ktoré zažili. Nedávno sme si urobili také malé premietanie medzi priateľmi a známa, ktorá bola na koncerte minulý rok, v niektorých momentoch neudržala dojatie a rozplakala sa. Aj také silné momenty tam sú.*“ ▲

IMT Smile a Lúčnica: Made in Slovakia (r. Paľo Janík, Slovensko, 2016)

• CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 150 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 13 000 eur)

• POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH: Film bude distribuovaný na DCP nosičoch.

FOTO: Filmpark production

Spoznávanie Richarda Müllera

► Zuzana Sotáková

Filmový portrét enfant terrible domácej kultúrnej scény Richarda Müllera, postavený na kontraste spevákových rodinných archívov a jeho súčasného pôsobenia, sa v novembri udomáčni v slovenských kinách. Za dokumentom *Nespoznaný* stojí režisér Miro Remo.

„Na piesňach Richarda Müllera som odrástol. Dá sa povedať, že jeho tvorba ma aj autorsky silno ovplyvnila. Bol to môj sen, spolupracovať s ním. A ten sen sa splnil aj vďaka Marekovi Kučerovi, spoluautorovi filmu, ktorý sa postupne stal Richardovým blízkym priateľom. Marek je môj priateľ z detstva, bývali sme na dedine v bytovkách hneď vedľa seba,“ vykresľuje pozadie vzniku filmu Miro Remo. „Spolupráca s Richardom bola rozhodne zaujímavá a otvorená, aj keď sme napokon len pozorovali a zaznamenávali realitu. Bol to však podnetný prienik do sveta tunajšieho šoubiznisu. Myslím si, že sme sa navzájom rešpektovali a mali sa radi. Práca nás tešila.“

Nespoznaný je intímny rezom do života legendy slovenskej i českej hudobnej scény na pozadí jej

koncertného turné so skupinou Fragile. „Keď sme sa nakrúcaním začínali, mali sme istú predstavu, ktorá sa ubiehajúcimi rokmi postupne menila,“ hovorí Remo. „Vo filme zachytávame prerod Richarda Müllera od začiatkov jeho kariéry až po jeho súčasné fungovanie. Napríklad začiatky zobrazujeme cez Richardove rodinné archívy a konfrontujeme ich so súčasnosťou – presnejšie s obdobím, ktoré sme zachytávali, s nahrávaním albumu Hlasy s kapelou Fragile. Sprostredkujeme aj pohľad do útrobov vzniku a priebehu jeho turné, ktoré sa tešilo rekordnej, až stotisícovej návštevnosti. Témy ako Richardova choroba, skúsenosti s drogami, vzťahy so ženami sa vo filme čiastočne objavia tiež. Ale my sme sa, pravdaže, neznížili na úroveň bulváru. Snažili sme sa tieto momenty zaradiť do kon-

textu Richardovho života tak, aby ho divák mohol lepšie pochopiť,“ vysvetľuje dokumentarista, ktorý má za sebou napriek mladému veku už niekoľko úspešných projektov, ako je napríklad krátky film *Arsy-Versy*, ocenený na viac ako tridsiatich festivaloch, *Comeback* o osudoch dvoch trestancov z ilavskej väznice alebo neďávno predstavený titul *Cooltura* – autorská koláž, ktorá reflektuje stav slovenskej spoločnosti a jej kultúry.

Miro Remo sa ako filmár venoval aj hudobnej sfére. Nakrútil stredometrážny dokument *Vrbovský veter* o hudobníkovi Braňovi Jobusovi, film *Pohoda* o známom trenčianskom multižánrovom festivale aj niekoľko videoklipov. Na čo kládol Remo dôraz vo svojej celovečernej novinke *Nespoznaný*? „Pre mňa bolo dôležité pochopiť, ako funguje prostredie okolo Richarda Müllera. Pretože prostredie a ľudia, s ktorými sa stretávame, s ktorými pracujeme, žijeme, nás ovplyvňujú. Kládli sme teda dôraz najmä na to, aby sme zachytili a sprostredkovali nadobudnutý dojem z tohto prostredia. Pohybovali sme sa v ňom tri roky,“ ozeľmuje dokumentarista. „Chcel som ukázať tú druhú, nepopulárnu stranu pozlátky – a nemyslím tým nejaké šokujúce odhalenia zo zákulisia, práve naopak, to množstvo ťažkej práce, únavného cestovania, stresu a izolácie, ktoré Richard Müller musí absolvovať. Jedna z otázok, ktorú film vyvoláva, je, či tá cena za úspech nie je až príliš vysoká. Ale na to si musí odpovedať každý divák sám.“

Nakrúcanie filmu trvalo sedemdesiat dní (v rozpätí rokov 2013 až 2016) a približne rovnaký počet dní strávili autori v strižni. K dispozícii mali až dvesto hodín nakrúteného materiálu a k tomu treba prirátať ešte najmenej sto hodín vybraných archívnych materiálov, ktoré spevák a jeho blízki poskytli filmárom na voľné použitie. „Videl som všetko, čo kedy v súvislosti s Richardom vzniklo a je uchované v našom alebo českom televíznom archíve. Vo filme sme však napokon použili len jeho osobný archív. Rodinné archívy sú totiž oveľa úprimnejšie ako televízne záznamy,“ približuje režisér, ktorého dnes médiá označujú nálepkou kontroverzný aj s ohľadom na spomínaný dokument *Cooltura*. Podľa neho však *Nespoznaného* nebudú sprevádzať kontroverzie. „Nazdávam sa, že je to skôr film ľudský, film o obdivuhodnom umelcovi, ktorý stále bojuje, a to aj navzdory životným komplikáciám, ktoré sa na neho rokmi, navešali,“ dodáva Miro Remo.

Dokumentárny film *Nespoznaný* mal byť odprezentovaný verejnosti už na jar tohto roka, ale pre lepšie uchopenie veľkej a komplikovanej témy sa termín jeho distribučnej premiéry posunul na 17. novembra. K otázke jeho uvedenia na festivaloch sa Miro Remo vyjadruje v tom duchu, že ide o film vytvorený so zreteľom na tunajšie, české a slovenské publikum. ▲

Nespoznaný (r. Miro Remo, Slovensko/Česko, 2016)

• CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 210 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 27 000 eur, podpora RTVS: 35 000 eur)

• POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH: Film bude distribuovaný na DCP a blu-ray nosičoch.

Režisér Miro Remo (v strede) s Richardom Müllerom a Braňom Kostkom. FOTO: miroremo.sk

V sieti sériového vraha

► Zuzana Sotáková

Poľsko-česko-slovenský hraný debut oceňovaného dokumentaristu a kameramana Marcina Koszałka **Červený pavúk** mal premiéru na vlaňajšom MFF Karlove Vary. V slovenskej premiére ho uviedli tento rok v marci na Medzinárodnom festivale filmových klubov Febiofest a teraz vstupuje do tunajšej kinodistribúcie.

Karol Kremer je obyčajný mladý muž z Krakova. Píšu sa 60. roky, v Poľsku vládne komunizmus, časy sú temné, mesto prázdne a pochmúrne. Jedného dňa objaví Karol telo zavraždeného chlapca, pravdepodobne obeť záhadného sériového vraha. Mladík začne mať podozrenie, že obávaným Červeným pavúkom je priemerne vyzerajúci štyridsiatnik, ktorý pracuje ako veterinár. Začne ho priam posadnuto sledovať. Medzitým spoznáva o niečo staršiu fotografku z miestnych novín, ktorá sa mu zapáči, no hoci ho priťahuje jej láska, zároveň ho fascinuje smrť.

„Je to film pre inteligentné publikum, ktoré očakáva výzvy. A je tiež pre divákov, ktorí sa zaujímajú o kinematografiu ako formu umenia. Tí, čo očakávajú kriminálny film alebo klasický triler, môžu odísť z kina sklamaní, ale ja som nezamýšľal spraviť obvyklú žánrovú snímku. Chcel som skúmať filmový jazyk,“ vyjadril sa režisér a kameraman Marcin Koszałka v pressките. „Na Červenom pavúkovi som pracoval nenáhlivo, aby som mohol precízne dizajnovvať a stavať dej, motívy a štýl. Potreboval som to, aby som nechal dostatok priestoru pre publikum. Verím totiž, že jednou z najhorších vecí, ktoré môžete vo filme urobiť, je ukázať všetky svoje karty a odkryť všetky tajomstvá. A takisto som chcel, aby si diváci Červeného pavúka pamätali a prežívali ho počas ďalších dní či týždňov.“ Koszałkovým úmys-

lom bolo natočiť film, z ktorého bude cítiť autorský rukopis, osobnú víziu sveta. „Nehovorím len o deji, ale aj o dizajne, farbách, kamere a zvuku. Chcel som atmosféru, ktorá bude divákovi evokovať päťdesiat percent emócií. Druhá polovica je tvorená hercami a ich interakciou.“

Film je voľne inšpirovaný skutočným príbehom, ktorý vo svojej dobe šokoval národ. V úlohe Karola sa predstavil mladý a nevelmi známy herec Filip Pławiak, postavu veterinára stvárnil populárny Adam Woronowicz. „Filipa som našiel na kastingu a bola to pre neho vlastne prvá takáto komplexná skúsenosť. Vybral som si ho, pretože som potreboval herca s vysokým sebavedomím a intuitívneho v hereckom prejave. Adam bol iný prípad. Je jedným z najlepších poľských hercov svojej generácie. Do projektu som ho oslovil priamo. Perfektné sa hodí na postavu bežne vyzerajúceho muža v baretke. V jeho vrelej tvári sa odráža tieň čohosi znepokojivého a desivého,“ objasnil režisér Koszałka, ktorý má na konte ocenenia z MFF Chicago, MFF Karlove Vary, MFDF Jihlava, Krakovského filmového festivalu, z festivalov DOK Leipzig či goEast Wiesbaden.

Psychologický triler **Červený pavúk** finančne podporil aj Audiovizuálny fond a jedným z koproducentov projektu je Michal Kollár so spoločnosťou Sokol Kollar. ▲

Červený pavúk (Czerwonny Pająk, r. Marcin Koszałka, Poľsko/Česko/Slovensko, 2015)

• **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** údaj sa do uzávierky Film.sk nepodarilo zistiť (podpora z Audiovizuálneho fondu: 36 000 eur)

• **POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH:** Film bude distribuovaný na DCP nosičoch.

Slovenská animácia na plátnach kín

► Zuzana Sotáková

Sú animované, krátkometrážne avidia ich nielen festivaloví návštevníci, ale aj širšie publikum. Filmy **Braček jelenček** a **Superbia** vstúpili do tuzemských kín už v októbri, tento mesiac sa k nim pridá **Hviezdny taxík**.

Animované dobrodružstvo malého Huga a roztržitého taxikára Peppina na ceste vesmírom vytvorili na motívy rozprávky Gianniho Rodariho **Hviezdny taxík** Juraj Krumpolec a Igor Derevenec. Film už precestoval viac ako 20 festivalov, uspel v zahraničí aj doma. Na 9. Fest Anči získal distribučnú cenu Anča D Award spoločnosti Film Europe Media Company. A práve tá ho bude od 24. novembra uvádzať pred nórskym rodinným filmom **Akcja Arktyda** (r. G. Bøe-Waal). Tvorcovia **Hviezdného taxíka** pôvodne plánovali seriál, ale na ďalšie príbehy z literárnej predlohy zatiaľ nemajú autorské práva. Na svojej snímke začali pracovať už pred viac ako desaťročím. „Vývoj filmu prebiehal od roku 2005 popri pracovných povinnostiach veľmi pozvoľna, viackrát sme projekt odložili a potom sa k nemu opäť vrátili. Filmu to však prospelo, mali sme kritický odstup. Po úctyhodných deviatich rokoch vývoja sme v roku 2013 získali dotáciu z Audiovizuálneho fondu na produkciu, ktorá už potom prebiehala pomerne rýchlo. V priebehu dvoch rokov sa nám podarilo film dokončiť,“ hovorí pre Film.sk Juraj Krumpolec.

Ďalším animovaným kratasom v slovenskej kinodistribúcii je **Braček jelenček** režisérky a animátorky Zuzany Žiakovej. Asociácia slovenských filmových klubov ho od 6. októbra uvádza v rámci Projektu 100 pred dokumentom **5 October** (r. M. Kollar). „Braček jelenček vznikol ako magisterský projekt na FTF VŠMU. Na rozprávke Pavla Dobšinského ma oslovilo, ako presne je v nej opísaný zdanlivo nekonečný smútok zo smrti, ktorá nám pripadá ako absolútny koniec napriek tomu, že sa z nej ihneď rodí niečo nové a živé,“ ozrejmjuje Zuzana Žiaková. „Príbeh sa na začiatku vyvíjal podobnou cestou ako Dobšinského rozprávka. Neskôr sa však vydal odlišným smerom, aby došiel až k baladickému záveru, ktorý je oslavou lásky bračeka a sestričky,“ pokračuje filmárka, ktorá si za tento titul odniesla Čestné uznanie Anča Slovak Award na tohtoročnej Fest Anči. Výroba snímky trvala asi dva roky a Žiaková si zvolila tradičnú technológiu bábkovej animácie, ktorá bola pre ňu novou skúsenosťou. „Chcela som sa vzdialiť od digitálnej animácie a netraviť celé dni osamote za počítačom. Tento film bol splnením tohto malého sna. Bábková animácia ako jeden z najstarších a zároveň najprirodzenejších druhov animácie je v podstate tvorbou nového sveta, hrou s materiálmi a rozprávaním príbehov postáv, ktoré v tom svete žijú. Princíp tvorby-hry prináša do animácie prirodzenú ľahkosť,“ vysvetľuje Žiaková, ktorá rovnako ako Krumpolec oceňuje možnosť uviesť svoj film v kinách. „Neuveriteľne ma teší, že Braček jelenček má na Slovensku úspechy. Projekt 100 je asi najväčší z nich, pretože vďaka nemu sa môže dostať k divákovi v desiatkach kín od Pezinka po Humenné. To, že je film vidieť, mu dáva zmysel. Je skvelé, že sa distribútori snažia uvádzať do kín aj krátke filmy.“ Juraj Krumpolec dodáva: „Ako sa u nás v súčasnosti objavujú mladí, talentovaní a úspešní tvorcovia s kvalitnými dielami, nezaostávajúcimi za zahraničnou tvorbou, treba pre tieto diela vytvoriť aj komunikačný kanál, ktorý ich sprostredkuje domácim divákovi. Spätné väzby od nich a od odbornej obce sú pre tvorcov veľmi dôležité pri ich ďalšej tvorbe.“

Tretím animovaným filmom, ktorý je v súčasnosti v slovenskej kinodistribúcii, je 15-minútová česko-maďarsko-slovenská **Superbia** režisérky Luce Tóth. Uvádza ju Projekt 100 pred dokumentom **Oheň na mori** (r. G. Rosi). ▲

□ Rozšírenú verziu článku čítajte na www.filmsk.sk.

▪ FOTO: archív SFÚ/Bohumír Bobocký

Outsideri sú mi bližší

► **Martin Hnát** (absolvent réžie na FTF VŠMU)

Dušan Trančík má pred sebou okrúhle životné jubileum a za sebou množstvo skúseností z oblasti hraného i dokumentárneho filmu, ktoré sú podnetné aj pre nastupujúcu generáciu filmárov. O jeho tvorbe sa s ním porozprával mladý absolvent réžie Martin Hnát.

– Martin, predbehnem vás otázkou: Čo vás vedie k tomuto rozhovoru? Veď súčasné médiá sú v takom názorovom pohybe, že vyjadrenia staršieho kolegu budú málokoho zaujímať...

Prečo potom učíte na škole? Skúsenosti každého tvorcu sú zaujímavé...

– Učím, lebo je to finančne výnosné (smiech). Ale vážne. Snažím sa upozorniť na tvorcov, ktorí výrazne ovplyvnili svojou tvorbou dobu a svet a sú stále súčasťou mojich úvah o filme. O sebe, svojich skúsenostiach hovorím pomenej.

Prečo?

– Lebo je to rozprávanie o záderoch, modrinách a zlomeninách, ktoré som počas takmer 50 rokov profesionálnej práce utŕžil a to je neprenosná skúsenosť. Zmenila sa doba a myslenie ľudí.

V akom zmysle?

– V komunizme boli ľudia mlčiace, poslušné stádo. Len zopár tvorcov dokázalo nájsť spôsob, ako povedať pravdu o stave spoločnosti, o tom, v čom sme naozaj žili. Mnohí poznali odpoveď, ale nedokázali to vysloviť. V literatúre, zvlášť literatúre disidentskej, to chcelo výdrž a odvalu, ale vo filme to bolo takmer nemožné. Veď finančná náročnosť, schvaľovacie procesy, to všetko sa stávalo autorovi do cesty ako neprekonateľná prekážka. Asi preto hovoríme dnes s takou úctou o československej novej vlne a dávame si to do kontextu s dobou napríklad Juráčkovho začínajúceho kata.

Je ľahšie alebo ťažšie tvoriť dnes ako vtedy?

– Ak hovoríme o spoločenských zmenách, hovoríme o premene človeka, skúmame zmenu v jeho myslení a hodnoty, ktoré vyznáva. V čase, keď som nakrúcal svoj prvý film, vládla všadeprítomná cenzúra. Ale nemám na mysli iba politickú cenzúru, ktorú tu zanechal hlboký tieň stalinizmu a politickej čistky. Mám na mysli meštiacku morálku, spoločenské pokrytectvo, ktoré vymedzilo hranice slušnosti. Skutočné, nefalšované súkromie a intimita ľudí boli tabu. Na druhej strane boli nemysliteľné sfekalizované dialógy, surovosť a obscénnosť. Fenomén ľudskej duše bol zaškatulkovaný do modelu takzvaného socialistického človeka. A dramaturgia sa riadila „bielymi psíkmi“.

Bielymi psíkmi?

– To bola metóda schopných scenáristov, princíp bieleho psíka – zámerne podsúvali cenzorovi motívy, o ktorom vedeli, že ho bude chcieť vyhodiť, a tým zachránili niečo dôležitejšie, osobnejšie, na čom im záležalo. Jednoducho nechali cenzúru „nažrať sa“, podhodili jej stravu, ktorá ju nasýtila. Majstrovsky sa v tom orientoval Tibor Vichta. Uplynie však niekoľko rokov normalizácie a odrazu zistíte, aké je pravdivé príslovie „kto chce s vlkami žiť, musí s nimi vyť“. Vyť či nevyť, tak stála otázka. Hra na bieleho psíka mala byť iba odrazovým mostíkom k ešte väčšiemu sociálnokritickému mysleniu.

Existoval socialistický hrdina? Kto to bol?

– Bol to papierový hrdina budúcnosti. Nový človek, o ktorom nikto nič nevie ani si ho nedokáže predstaviť. Intelektuálnejšie mysliaci scenáristi a dramaturgovia sa týmto pojmom nezaoberali, ale strašiak socialistického hrdinu sa po nociach túlal chodbami kolibských ateliérov ako nočný strážnik. Tá doba, či chcete, alebo nie, sa do vás zapíše ako alergická a ako vzdor. Strop vašej tvorivej slobody sa zníži a vy si odrazu uvedomíte, že väčšinu dňa ste rozmýšľali o bielych psíkoch a nie o podstate skutočného konfliktu. Hra s cenzúrou znižovala osobnú tvorivú slobodu. Boli sme v zajatí hlúpeho dialógu s meštiakom a politickými prisluhovačmi. Pripomeniem vetu, ktorú vtedy povedal Barabáš: „*Nie sme takí hlúpi ako naše filmy.*“ Sám túto dilemu napokon vyriešil – emigroval, aby si aspoň na záver svojho umeleckého života mohol slobodnejšie vydýchnuť.

Vy ste nakrútili aj film *Vydýchnuť* – medailón básnika Jána Smreka. Čo vás k tomu viedlo?

– To bol môj osobný, intímny spôsob, ako sa zmieriť, respektíve vyrovnáť s obdobím, ktoré prichádzalo – s normalizáciou. Smrekov verš bol tento: „*Len vydýchnuť, vydýchnuť si krásne, opäť sa napiť mlieka nádeje. Vytiahnuť papier, opäť písať básne... aké to ľahké, jednoduché je!*“ Za nádejou mal Smrek bodku, ja som dal otáznik. Tú básničku som si z jeho zbierok vybral, lebo zodpovedala mojim pocitom. Mal som za sebou tri cenzúrne filmy, ktoré zostali dvadsať rokov v trezore, a nebol som sám, kto uvažoval o emigrácii. Treba si dať do súvislosti, že vtedy československú novú vlnu zakázali, jej tvorcov ponižovali a viacerých vyhodili zo štátnych ateliérov.

Spomínali ste, že študentom prednášate o tvorcoch, ktorým sa podarilo ukázať obraz sveta. Aký je teda ten váš film? Čo mu nesmie chýbať?

– Myslím, že pravdu majú tí, ktorí tvrdia, že film treba vyučovať cez etiku. Nič iné ako pestovať v mladom tvorcovi odolnosť voči zlému vkusu nenachádzam. Talent sa vyučovať nedá. Niekoľkokrát ma upozornili, že na škole „vyrábame“ ľudí pre autorský film, vraj od nás nevychádzajú ľudia schopní robiť zábavný priemysel, ktorí by vymýšľali nové televízne formáty. Ale neviem, či si dostatočne uvedomujú, že nejde o formát, ale o jeho jedinečný obsah. Inteligentný humor, zábava a vtip sa v spoločnosti pestujú roky. Súvisia s históriou národa, s jeho sebareflexiou, nemožno ponížovať intelekt jedinca. Teda, čo sa školy týka, vyvažovanie zlého vkusu v súčasných médiách, kde vládnu takzvaní kreatívni producenti, čo sledujú iba peolemetre, považujem za dôležité.

Myslíte, že v súčasných médiách existuje cenzúra?

– Existuje. Má trochu inak napudrovanú tvár (smiech). Slovo majú všadeprítomní „hovorcovia“, elegantní sprostredkovatelia a našepkávači nejakého politického zoskupenia alebo subjektu. Nezávislý tvorca sa musí preplietť cez prales hovorcov a kreatívnych producentov v médiách.

Aký je podľa vás dobrý film?

– Musí mať hĺbku vnútornej autenticity a naliehavosť faktu. Môj priateľ, srbský režisér Srdjan Karanović povedal, že film nikdy nič nevyrieši. Zazlieval som mu to, žijem v predstave, že síce nie jeden film, ale mnoho kvalitných filmov zušľachtuje svet.

Do kinematografie ste vstúpili *Fotografovanie obyvateľov domu*, potom ste nakrúcali veľmi hravé, až experimentálne krátke filmy, v niečom odvážne a provokatívne, ako boli napríklad *Vrcholky stromov*.

– Rané obdobie súvisí s mladíckou drzosťou a so slobodou, čo sa asi najvýraznejšie prejavilo v stredometrážnom filme *Šibenica* (1969) (film postihla cenzúra – pozn. red.). To bol môj podpis, ako vnímam hraný film. Mojm autorským svetom sa motali neherci, bola mi blízka dokumentárna metóda nakrúcania, autentické prostredia a priamosť výpovede. Som zástanca toho, čo sa v dejinách kinematografie označuje ako direct cinema.

Zdá sa mi však, že keď ste prešli k dlhometrážnym hraným filmom, dostali ste sa z tej experimentálnej roviny k niečomu povedzme konvenčnejšiemu. Bola to nutnosť alebo snaha o zrozumiteľnosť, priblíženie sa divákovi?

– Iste aj to zohralo svoju úlohu, ale ako som už naznačil, v normalizačnom období nebolo možné otvorene pomenovať, čo žijeme. S Tiborom Vichtom sme nakrútili *Víťaza*, film o zakomplexovanom komunistovi, ktorý má všetko – rodinu, dom, spoločenské postavenie, ale chce viac, vynucuje si právo na česť a uznanie, aj keď bol druhý. Po rokoch vyzve na odvetu súpera, s ktorým prehral. Bývalému majstrovi Európy sa medzitým rozpadla rodina, neurobil ani stranícku kariéru, nemá sa čím pochváliť. Je spoločenský outsider a „víťazstvo“ svojmu komunistickému súperovi daruje. Takto proklamovaná pasívna rezistencia sa v čase normalizácie vedeniu kolibských ateliérov nepáčila a spoluprácu s Tiborom Vichtom mi zakázali.

Ako sa dalo z toho začarovaného kruhu vystúpiť?

– V tom období som uvažoval o umeleckej emigrácii, chcel som ísť do Poľska, bližšie k Andrzejovi Wajdovi. Dokonca bolo všetko na dobrej ceste, mal som prísľub, že môžem prísť, ale rozhodol som sa zostať a možno som vtedy zmeškal Intercity (smiech). Ale vedel som, že aj Wajda sa nepochybné trápi, aby pomenoval pravdivo svet, v ktorom žije. Teda? Pre mňa bol morálnou autoritou Vichta a zostal som doma.

Napriek uvedeným tlakom je mi sympatické, že ste sa toho neztlakli a vo vašich filmoch stále cítite pomerne výraznú kritiku doby: v estetickkej koncepcii, ktorá zdôrazňuje šedivosť, pochmúrnosť doby, v neprikrášlenom zobrazovaní sociálnej situácie, v tom, že hlavnými postavami sú často outsideri, ktorí sa snažia vyhraňovať voči pošpinenému okoliu...

– Ak to z tých filmov cítim, som poctený. Ale aj tak sa na ne pozerám s dešpektom, lebo si uvedomujem každú prekážku a mieru toho, či sa mi ju podarilo naozaj preskočiť. Vlastne ani nevnímam, o čom tie filmy sú, zostali mi iba tie prekážky a pocit outsiderstva, lebo som sa tak cítil. A vždy ma zaujímali tí, ktorí prehrávajú. Aj pri futbale je to tak. Veď čo je pútavejšie? Pohľad na víťazov, čo nadšene obchádzajú štadión, alebo na porazených, ktorí sa krčia v tráve? Verím, že z ich porážky ešte vzíde víťazstvo.

Myslíte, že ste mali šancu zakomponovať do filmov viac kritiky?

– Emigrácia sa núkala v každom okamihu, ale veľmi mi to prekážalo. Bratislava nebola disidentské mesto, v tomto bola v tieni Prahy, kde som študoval. Iste možnosti zachovať sa kritickejšie a tvrdšie tu boli, ale znamenalo by to dať sa vyhnať. Pamätám sa na jeden moment z obdobia *Šibenice*, keď ma chceli vyhodit' zo Štúdia krátkych filmov. Vtedy som pripravil péefku na rok 1970, kde bol záber šibenice s textom, ktorý súvisel so slobodou slova a prejavu. Riaditeľ štúdia sa ma spýtal, či si pišem vlastnú výpoveď. Pred ním chcel iný riaditeľ vystrihnúť z *Fotografovania obyvateľov domu* vetu: „Toto sú vymoženosti socializmu, čo máme.“ Odmietol som. Bola to predsa pointa filmu a zbaviť sa jej znamenalo urobiť z filmu mrzáka. Napadá mi analógia. Čo je lepšie, nechať si pri znárodňovaní majetok ukradnúť alebo si dať vyplatiť almužnu?

Ako ste vnímali generáciu režisérov okolo seba?

– Nepatrím ku generácii úspešných – Juraja Jakubiska, Dušana Hanáka a Ela Havettu, prišiel som na Kolibu až po nich, takže som sa cítil trochu osamotene. No nemal by som hovoriť o samote, lebo o premýšľajúcich tvorcov, ktorí si hľadali miesto vo filme, nebola núdza: Miloslav Luther, Stanislav Párnický, Boris Hochel, Marián Puobiš... Na druhej strane, osamelo sa mohol cítiť Havetta. Ponižovali ho a urážali, nemal silu a chuť sa s vedením kolibských ateliérov rozprávať. Spolu s Jánom Fajnorom urobili reláciu *Ráďte vstúpiť* o mladom filme pre mladých. Tam sme sa cítili slobodne, pamätám sa na mnohé konflikty s vedením redakcie, ako sme bojovali proti bezduchej cenzúre. Bola tam fajn partia, Juraj Galvánek, Rišo Krivda, Mariana Valková.

Po revolúcii v roku 1989 ste ťažisko svojho záujmu presunuli na dokumentárnu tvorbu. Zároveň ste sa začali venovať aj historickým témam, či už to boli *Tisovy stíny*, *Optimista*, alebo *Hodina dejpisu*. Z čoho pramenil tento záujem?

– Áno, cítil som sa viac dokumentaristom, šiel do Prahy a pracoval niekoľko rokov pre FEBIO. Fero Fenič založil štúdio a mnohým režisérom dal priestor na nakrúcanie sociálnokritických filmov. Bol som v Prahe ako doma a mal som dojem, že svojou prácou pomáham aj situácii na Slovensku. Vnímam som

to ako možný vklad pri aktualizovaní našich porevolučných, rýchlo kvasených dejín.

Mali ste v tom období záujem pokračovať aj v hranej tvorbe?

– Úprimne povedané, veľmi ma to nelákalo. Nechcel som točiť filmy, len aby reč nestála. Ale jedna vec ma dodnes mrzí. V roku 2006 som nakrúcal TV film *Zima kúzelníkov* s predstavou, že treba urobiť niečo, na čom sa ľudia aspoň trochu pousmejú. A zrazu som narazil na skutočnosť, že zmyslu pre smiech je u nás pomenej. Komédia je akoby podradnejší žáner. Z profesionálneho hľadiska som narazil na problém epizód. Epizódna rola sa u nás neplatí, je bezcenná. Epizódy sa zostavujú z komparzistov, dokonca je na prácu s nimi, podobne ako s hercom, málo času. Nikto v televízii nemá čas. Minule ma zabavila hláška: „V televízii nie je čas na hrdinstvo!“ Problém slovenského filmového herectva je, ako nehrať, byť autentický v myslení.

Nechcete ešte vstúpiť do hranej kinematografie a pri súčasnej tvorivej slobode niečo dokončiť?

– Napísal som scenár, ktorý mám rád a rád by som ho aj nakrútil, možno ako svoj posledný hraný film. Stratený čas aj tak už nedobehnem a vlastne ani nechcem dobiehať. No na tento scenár si trúfam, je to komorný príbeh zo súčasnosti a mám aj predstavu o dobrom obsadení.

Za komunizmu vedel každý, kto je „nepriateľ“, a tak sa ľudia na skryté narážky vo filmoch dobre chytali. Dnes je to iné. Duch doby je neuveriteľne komplexný, a hoci sa môžeme vyjadrovať slobodne, akoby sme len hľadali spôsoby. Čo by ste poradili mladým režisérom a scenáristom s potrebou kritickej reflexie?

– Darmo budete niečo múdre radit', rada neexistuje a neviem, či o ňu vôbec niekto stojí. Myslím, že tu je ohromne veľa tém, na ktoré mi už nezostáva ani síl, ani času... Ale videl som filmy mladých dokumentaristov, ako sú Piussi, Rumanová, Remo, spomeniem našu hrdinku Sahrau Karimi a jej film *Parlika*, ktorý je jasný svojím autorským i občianskym postojom. Zopár súčasných tvorcov naozaj premýšľa a cíti „filmovo“ a to je dôležité. ▲

Slovenská televízia vysielala 60 rokov

► Daniel Bernát

Priamym prenosom slávnostného programu z PKO v Bratislave sa 3. novembra 1956 začalo vysielanie bratislavského televízneho štúdia. Pozreli sme sa do histórie slovenskej televízie so zameraním na jej hrané filmy a inscenácie v sprievode televízneho archívára Milana Antoniča i režisérovi Vída Horňáka, Stanislava Párnického, Miloslava Luthera a Jara Riháka.

Spočiatku sa každý televízny program vysielal naživo, čo platilo aj o hraných inscenáciách, ktoré pripravovala redakcia umeleckých programov. Televízia prenášala inscenácie priamo z divadla alebo tieto hry reinscenovala vo vlastných podmienkach (samozrejme, v tom čase ešte neexistoval TV areál v Mlynskej doline, štúdiá a ateliéry boli roztrúsené na niekoľkých miestach Bratislavy). Stále však platilo, že ich vysielala priamo, bez možnosti vytvorenia záznamu, teda v neopakovateľnej verzii. Ako hovorí Milan Antonič, ich režisérmi boli spravidla divadelníci, ktorí prenášali javiskovú prax aj do televízie. Antonič však pripomína, že tvorcovia i herci museli zareagovať na televízne špecifiká, aby na divákov nepôsobil prejav hercov príliš teatrálny, s prehnane zvýrazňovanou mimikou a gestami. Tí, ktorí si s tým dokázali poradiť, si získavali aj najväčšiu priazeň divákov.

Okrem inscenácií zaraďovala televízia do programu aj kinematografické diela ako hotové artefakty. Záznamová technika v prípade inscenácií sa dostávala do praxe až od začiatku 60. rokov – išlo o takzvaný telerekord, čo bola technológia s mnohými

limitmi a nedostatkami (klasický videozáznam prišiel až o niekoľko rokov). V tom čase už v televízii pracoval Vído Horňák, ktorého tam prijali ako asistenta réžie v roku 1959, keď sa zároveň začal rodiť fenomén bratislavských pondelkov. Horňák prišiel z FAMU podobne ako režisér Ivan Balada, televíziu však vtedy tvorili predovšetkým pracovníci rozhlasu. Vído Horňák spomína, že spočiatku nikto poriadne nevedel, ako naložiť s možnosťami, ktoré televízia otvárala. No postupne si získavala popularitu vďaka pravidelnosti vysielania, priateľskosti a kultivovanosti hlásateľiek, ktoré komunikovali s divákmi, aj vďaka hercom, predovšetkým silnej generácii osobností z SND. Tí dokázali prednesom poézie alebo účinkovaním v inscenovaných hrách nielen doma, ale aj v Čechách a na východ od republiky, že Slovensko dokáže pripraviť kultúrne programy na dobrej úrovni, dôstojné i patrične emotívne. To nahrávalo do karát pôvodnej dramatickej tvorbe televízie a na jej rozmachu sa výrazne podieľal dramaturg a neskôr vedúci príslušnej redakcie Daniel Michaelli. Vído Horňák však upozorňuje aj na druhú stranu mince. Podľa neho sa situácia s narastajú-

cim počtom, kvalitou i diváckym zásahom inscenácií nepozdávala Koliba, ktorá trvala na tom, že televízia nemôže voči nej vystupovať ako konkurencia a nesmie sa púšťať do vlastnej filmovej tvorby. Horňák ďalej spomína svoju prvú samostatnú televíznu réžiu – viacdielnu inscenáciu *Súci chlapci*, keď projekt nemohol dokončiť, pretože ho byro ÚV KSČ po prvej časti vyhodnotilo ako reakčný a ďalšiu výrobu nepovolilo.

Zlaté šesťdesiate

Našťastie, Horňák mohol zrealizovať iné tituly a rád siahal po predlohách zahraničných autorov. Niektoré spracúval filmovým spôsobom (*MLčanie mora* podľa Vercorsa) a na takéto projekty sa čoskoro začal zameriavať špeciálny útvar Televízna filmová tvorba (TFT), ktorý vznikol v roku 1964. Ako zdôrazňuje Milan Antonič, pre televíziu sa tým začínalo jej najúspešnejšie obdobie. „*Druhá polovica 60. rokov nesmierne priala kultúre ako takej. A Televízna filmová tvorba vtedy každoročne prinášala niekoľko významných medzinárodných ocenení. Vezmime si len Baladu o siedmich obsesných, ocenenú Grand Prix v Monte Carle či cenou za najlepšiu drámu roka na Medzinárodnom festivale svetovej televízie v Hollywoode, ešte predtým Krotkú, ďalej Sladké hry minulého leta, z oblasti folklórne ladených programov zase Roztrhla sa hudáčkovi struna. Môj vienok zelený a Zďaleka ideme, novinu nesieme.*“ K televíznej tvorbe pristupujú aj filmoví režiséri ako Martin Holý, Stanislav Barabáš, Juraj Herz či Peter Solan a popri nich sa v novovzniknutom útvere uplatnili aj režiséri, ktorí dovtedy robili literárno-dramatické diela pod vedením Michaelliho. Platí to aj pre Horňáka, ktorý v TFT nakrútil *Román o base* – adaptáciu Čechovovej predlohy, ktorá v čase vzniku vyvolala rozporné reakcie na festivale v Juhoslávii, alebo film *S Rozárkou* podľa predlohy Vincenta Šikulu.

Podľa Antoniča bola úroveň vtedajšej filmovej tvorby televízie porovnateľná s kolibskou produkciou. „*O vysokej profesionalite svedčí aj skutočnosť, že sa niektoré TV filmy zostrihovali aj do verzií určených na premietanie v kinách,*“ hovorí Antonič a pokračuje: „*Nazdávam sa zároveň, že ak by sme porovnávali televízne prostredie s klasickým filmárskym – kolibským, tak v televízii bolo v súvislosti s tvorbou oveľa menej byrokracie. Možno to bolo aj tým, že sa tam toho muselo vyrobiť oveľa viac ako na Kolibe, takže nezostávalo veľa času na siahodhé dramaturgické a iné debaty, kým na Kolibe tvorco-*

via intenzívnejšie narážali na všelijaké schvalovačky, nutnosť prerábok a podobne.“ Horňák s týmto tvrdením súhlasí, poznamenáva však, že pri tvorbe inscenácií a filmov sa v televízii nehralo na rýchlosť. „*Pri inscenáciách bol zavedený trojmesačný cyklus: po rozhodnutí o výrobe dostali zadanie architekt a kostýmový výtvarník, ktorí začali pripravovať návrhy, ja som si medzitým našiel tridsať dní na skúšanie s hercami, čo prebiehalo v budove DPOH. Skúšalo sa denne, nepretržite okrem sobôt a nedeľ. No a krátko po skúškach sa išlo pred kamery, čo trvalo zhruba päť dní. Zvyčajne to malo hladkú nadväznosť až po fázu strihu, kde sa už manipulovalo s termínmi a niekedy sa dosť dlho čakalo,*“ vysvetľuje Horňák a dodáva, že pri filme bol proces výroby odlišný a spájal sa aj s väčšími rozpočtami, odmenami a právami v súvislosti so žiadaním techniky z Koliby.

Normalizačná fáza

Samozrejme, tak ako do každej oblasti súdobeho života v Československu aj do fungovania televízie zasiahol nástup normalizácie 70. rokov. Na jednej strane bola hneď v roku 1970 otvorená prvá časť areálu v Mlynskej doline – štúdiový a vysielač blok, čím sa spustila postupná stabilizácia priestorovej a technologickej základne televízie. Na strane druhej však viacerí zamestnanci prišli o prácu, niektorí boli preradení na iné oddelenia a v roku 1971 zanikol útvar Televízna filmová tvorba. Milan Antonič pripomína, že čo sa týka tém pre pôvodnú dramatickú tvorbu, badať v tomto období príklon k takzvaným témam zo súčasnosti, ktoré sa často spájali aj s pozitívnymi príkladmi života socialistického človeka. V takýchto podmienkach rozbiehal svoju televíznu kariéru režisér Stanislav Párnický, ktorý spolupracoval na TV inscenáciách už počas svojho pôsobenia v martinskom divadle. Jednou z nich bola *Patetická sonáta*, ktorá mala 91 obrazov. Problém bol, že pri takom množstve obrazov potreboval Párnický veľa strihov, čím vzbudil nevlhu, pretože počet strihov sa vraj vtedy pri inscenáciách výrazne reguloval v záujme menšieho opotrebovania strojov. Párnický tvrdí, že *Patetická sonáta* mala vplyv na neskoršie uvoľnenie týchto zväzujúcich pravidiel.

Pri titule *Strecha úniku* (podľa rozhlasovej hry Osvalda Zahradníka) sa zase kameraman Laco Kraus ako jeden z prvých rozhodol využiť v obrazovom rozprávaní ručnú kameru, ktorá sa používala len na zaznamenávanie športových podujatí, pre-

dovšetkým cyklistických Pretekov mieru. Výsledok bol výrazovo ambicióznym, no v obsahovej stránke našli cenzori priveľkú dávku existencializmu a pacifizmu, preto bola *Strecha úniku* na dlhý čas zaradená medzi neodvysielateľné programy. „*Keď sme s Lacom Krausom naskočili na ten televízny vlak, našou túžbou bolo, aby TV produkt vyzeral ako film,*“ hovorí Stanislav Párnický. „*Pre mňa televízia vždy znamenala väčší priestor na experimentovanie, ale v raných rokoch sa spájala aj s otázkou, ako v rámci pomerne statickej techniky dosiahnuť také rozprávanie, ktoré by pôsobilo dynamicky, a to nielen prostredníctvom strihov. Snažili sme sa preto dosťávať obraz do exteriéru, meniť vnútornú organizáciu mizanscény, istý čas som používal aj fotografické koláže, keď som situáciu vystaval kombináciou priamej hereckej akcie a rýchleho sledu fotosnímkov, ktoré väčšinou zachytávali ťažko inscenovateľnú akciu, napríklad vojnového charakteru.*“

Stanislav Párnický v polovici 70. rokov nakrútil aj jeden z prvých hraných seriálov televízie – *Straty a nálezy*, ktorý mal veľký divácky ohlas. Na seriálovú tvorbu to súčasnosti sa však sústreďovala najmä česká televízia, ktorá bodovala predovšetkým Dietlovými projektmi, neraz výrazne ideologicky zafarbenými. Na Slovensku sa podľa Milana Antoniča tvorcovia často orientovali na historické látky a druhou výraznou líniou bola folklórno-zábavná tvorba, hoci ani tu sa nedalo vyhnúť povinnej oslave socializmu. Tvorivý potenciál predchádzajúcej dekády sa síce oklieštil, no produktivita bola vysoká a v televíznej produkcii došlo v tom čase napríklad k rozmachu animovanej večerníčkovej tvorby.

Keď bola reč o Dietlovi, podľa jeho scenára nakrútil Vido Horňák v 70. rokoch Mannových *Buddenbrookovcov*, ktorí zaujali divákov, odbornú verejnosť a podľa Horňákových slov prekvapivo aj najvyšších predstaviteľov štátu. Okrem toho nakrútil ďalšie výrazné tituly, medzi inými *Zojku a Valériu*, *Čierne ovce*, *Pani Heléne*, *Čudného človeka*, *Zenovo vedomie* či *Sesternicu Betu*. „*V tom normalizačnom období sa chcelo, aby bol aj vlk sýty, aj koza celá. Aby sa teda nerobilo nič urážlivé a protištátne, no aby to bolo súčasne aspoň na československej, ak nie na európskej úrovni,*“ hovorí Vido Horňák. „*Museli ste teda vedieť, ako neprovokovať, no zároveň vedieť, čo je dobro a čo zlo a schovať sa za niečo také kultivované, až to považovali za duchaplné.*“ Pre neustraniťka Horňáka to bolo síce plodné, ale aj proble-

matické obdobie. Za *Čierne ovce*, ktoré vraj znevažovali družstevníctvo, dostal ročný režisérsky dištanc a od roku 1980 nemohol nakrúcať televízne filmy, takže robil sporadicky len na inscenáciách.

V 70. rokoch sa ku skúseným televíznym režisérom staršej generácie pridal začínajúci Miloslav Luther a medzi jeho prvé inscenácie patrí pozoruhodný titul *Mário a kúzelník* (hlavná cena na festivale v Monte Carle). „*Reprízy štúdiových bratislavských pondelkov obnažujú naše vtedajšie limity. Najviac nás iritovala a brzdila ťažkopádnosť a poruchovosť kamier a zvukového zariadenia, sústavné technické chyby záznamu obrazu, časové prestojie spôsobené viazanosťou hercov v divadlách a iste aj vlastná profesijná neskúsenosť. A, samozrejme, ideologický dozor,*“ vymenúva Luther. „*Niektorí dramaturgovia sa vytrvalo usilovali prelštíť cenzorov výberom tém, proti ktorým režim nerád zasahoval, pretože aj cez ne perfídne predstieral imidž pokrokovosti a humanizmu. Pripomeniem len tie, ktoré som mal v tom čase príležitosť režírovať: Mário a kúzelník, Na pokraji rozumu, Nebezpečné známosti...*“

Vysoká produktivita a koprodukcie

Pre Miloslava Luthera boli ešte plodnejšie 80. roky, keď sa aj vďaka zahraničným koprodukciami postupne presadzoval aj vo filmovej tvorbe na Kolibe. Produktivita televízie bola v tom období celkovo veľmi vysoká, o čom svedčí aj štatistika Milana Antoniča, že v rokoch 1980 až 1984 iba redakcia literárno-dramatického vysielania vyrobila v priemere 70 veľkých hraných projektov ročne (1,5 týždne). Antonič hovorí aj o technologickom rozmachu televízie, pričom prvú polovicu dekády charakterizuje veľkou produktivitou a druhú medzinárodnými koprodukciami a čiastočným ekonomickým uvoľnením pomerov. Hoci Miloslav Luther mal s koprodukciami rozmanité skúsenosti. Kým v prípade historického seriálu *Lekár umierajúceho času*, ktorý na objednávku Slovenskej televízie realizovali barandovské ateliéry, oceňoval optimálne podmienky s profesionalitou a kreativitou všetkých profesijných zložiek, pri filme *Zabudnite na Mozarta*, ktorý vznikol v spolupráci s NSR, zažil koprodukčné trenice a tvrdé realizačné podmienky (snímka však napokon reprezentovala Nemecko v hlavnej súťaži benátskeho festivalu). Medzi oceňované Lutherove filmy, na ktorých sa podieľala aj televízia, patrí napríklad *Chodník cez Dunaj* alebo *Anjel milosrdenstva*, ktorý vznikol neskôr.

Nová doba

Osemdesiate roky boli intenzívnym tvorivým obdobím aj pre Stanislava Párnického, ktorý sa v spolupráci so scenáristom Eugenom Gindlom pustil aj do rozkrývania čiastočne tabuizovaných (*Celý svet nad hlavou*) alebo investigatívnych tém (*Hľbkový rekord*). Navyše pokračoval v nakrúcaní podobne ako Luther aj po Nežnej revolúcii a v 90. rokoch, bohatých na udalosti. Režisér Jaro Rihák spája túto dekádu s chaosom a nekoncepcnosťou, no považuje ju za podnetnú. „*Je to najmä pre jej amorfnosť, chuť hľadať, narúšať dominantný kánon predchádzajúceho režimu a podporovať individualizáciu štýlov. Viacerí z tých, čo dovtedy robili pozoruhodné filmy, stíchli, prišla generačná výmena, zjavili sa iné tendencie. Presne to zodpovedalo tomu chaosu a zároveň noblese 90. rokov, ktoré mám rád,*“ hovorí Rihák, ktorý v tom čase preniesol na obrazovku niekoľko zaujímavých ľudských príbehov v introspektívne ladených rozprávaniach (*Cudzinci, Albert, Albert, Spolok klubúkových dám, Smutný valčík*). Režisér oceňuje vtedajšiu komunikáciu s televíznou dramaturgiou, ktorá bola otvorená inšpiratívnym nápadom a nekládla pred tvorcov tematické obmedzenia. Pri výrobe sa síce bolo treba neraz uskomniť a hľadať náhradné riešenia, ale podstatná

bola vnútorná potreba a chuť o niečom vypovedať. Mečiarovská garnitúra v tom čase síce umocňovala svoj vplyv v televízii, no išlo jej predovšetkým o spravodajstvo, do filmovej či umeleckej tvorby televízie nezasahovala. „*Aj preto si myslím, že to bola zo strany tvorcov veľmi nevyužitá éra.*“

Jaro Rihák si myslí, že v súvislosti s televíznou (i filmovou) tvorbou postupne dochádzalo k erózii profesionality, televízia prestala myslieť na vlastnú tvorbu a pod tento pojem čoraz viac zahŕňala aj rôzne „odpadové formáty“. Čosi podobné tvrdí aj Luther, keď hovorí, že verejnoprávna televízia by mala zavrhnúť ambíciu konkurovať súkromným a sústrediť sa na snahu kultivovať diváka. Milan Antonič zase kritizuje rybníčkovský manažment s politikou neuváženeho masového prepúšťania i rozporuplnosť externej výroby. A, prirodzene, veľkou otázkou zostáva financovanie televízie, ktoré je dlhodobo poddimenzované. Po roku 2000, keď začal vychádzať mesačník *Film.sk*, sa snažíme aspoň čiastočne reagovať na to, keď vznikne niečo zaujímavé v televízii alebo v spolupráci s ňou. Dobrá správa je, že takých vecí postupom času pribúda. Uvidíme, čo budeme môcť skonštatovať o päťdesiat rokoch. ▲

Najdlhší víkend v živote Ines

► Kristína Aschenbrennerová (filmová publicistka)

Ale ja som len otec. Na prázdninách.

Toni Erdmann je tretí celovečerný film režisérky Maren Ade. Po tituloch *The Forest for the Trees* (2003), ocenenom na festivale Sundance, a *Everyone Else* (2009), ktorý získal na Berlinale Veľkú cenu poroty a Strieborného medveďa pre herečku Birgit Minichmayr, vyvolal *Toni Erdmann* vlnu nadšenia v Cannes, kde ho uviedli v hlavnej súťaži a udelili mu Cenu FIPRESCI. Nie div. Je to úžasne urobená krehká bizarná tragikomédia, ktorá z jednoducho, až zemito nastavených situácií ťaží neuveriteľnú dynamiku postáv a rozvíja ich do absurdnej a zároveň krehkej, no najmä komplexnej siete vzťahov.

Ines Conradi (Sandra Hüller) pôsobí v nohavicových kostýmoch stroho, úzkostlivo kontroluje každé svoje gesto a na narušenia *statu quo* reaguje nervózne, ale profesionálne. Vo svete vysokých obchodov a medzinárodných stykov pozorne odčítava správanie ľudí a aspoň navonok si dokáže zachovať chladnú hlavu snád' v každej situácii. Nedá sa rozhádzať ponížovaním či sexistickým správaním kolegov a obchodných partnerov. Jej otec Winfried (Peter Simonischek) je jej opakom. Učiteľ hry na klavíri v penzii, vdovec, studnica mnohých vtipov a žartov, ktoré jeho okolie hodnotí ako prevažne trápne a hlúpe. Keď jeho život zasiahne ešte jedna strata, vydáva sa spolu so svojím imaginárnym alter egom Tonim Erdmannom do Bukurešti v ústrety víkendu, povzbudený pozvaním od dcéry, ktoré je skôr zdvorilostné.

Takáto nesúrodá dvojica priam láka na hrubozrnú zrážku stelesnenia zošňurovanosti, vedúcej k zmazaniu vlastnej osobnosti, a stelesnenia totálne rozšňurovanej osobnosti, ktorá sa bráni akýmkoľvek náznakom spoločenského nátlaku. Alebo na mo-

dernú variáciu komédie mravov, v ktorej otec s nadhľadom, ale hrubými spôsobmi a vedomým vytváraním trápnych situácií učí svoju dcéru tým pravým a správnym hodnotám, učte k sebe samej a k svetovému mieru. Film režisérky a scenáristky Maren Ade je tak trochu oboje, no zvolila si ťažšiu cestu. Namiesto priamočiareho útoku na bránicu sa *Toni Erdmann* odvíja ako pomalé tlenie. Nielenže tak jednotlivé situácie dostávajú svoj čas a priestor, ale vzniká tým aj možnosť pre diváka naladiť sa na Winfriedovu/Toniho hru a užívať si ju spolu s ním, zakaždým viac a viac. Tá hra sa zo všeobecného žartovania, ktoré má korene v nude a už aj smútku, mení pod vplyvom prvých pozorovaní na hru s cieľom: byť otcom šťastnej dcéry.

Toni Erdmann ponúka pohľad na svet, špeciálne na svet obchodných spoločností, vedený z pozície ženy, ktorá by doň mala patriť, no môže sa hoci rozkrájať, aj tak je najdôležitejšou úlohou, ktorou ju ako strategickú poradkyňu pre manažment poveria, spre-
vádzanie riaditeľovej manželky pri nákupoch. Tá že-

na sa pre to, aby zapadla, vzdala ženskosti, emócií aj voči sebe samej a ešte aj k súkromným a intímnym vzťahom pristupuje pragmaticky a chladno. Do tohto sveta vnáša Toni priamočiarosť, keď pristupuje na rozohranú hru, no zájde v nej vždy o jeden krok ďalej, keď na zdvorilostné frázy reaguje doslovne. Príchod Toniho je tak filtrom, vďaka ktorému môžeme sledovať, že obava zo straty vlastnej tváre nie je len čínskym fenoménom.

Film sa v každom momente môže spoľahnúť na precízne napísané postavy a na subtilne herectvo ich predstaviteľov. Osobitne ani Simonischek, ani Hüller napriek fyzickým dispozíciám nekarikujú svoje postavy, stavajú na drobných mimických gestách a celkovo minimálnej akcii. Udržávajú tým akési prirodzené neprirodzeno a napätie, ako aj onú zvláštnu trápnosť, ktorá je kľúčovým nástrojom filmu. Každý z hercov vrátaťe tých vo vedľajších úlohách zamyká svoju postavu do mierne odlišnej bubliny korektnej

spoločenskej interakcie – okrem Simonischeka: jeho Toni tieto bubliny narúša zjavom neogabaného muža s podivnými zubami a ešte podivnejším humorom.

Ak sa pri filmoch neraz poukazuje na doslovnosť situácií ako na negatívum, v prípade *Toniho Erdmanna* je to pozitívum. Tento film, dámy a páni, ju totiž používa inteligentne a vtípne (nasadenie politických pút, oslava Veľkej noci, teambuilding). Ne- necháva ju, aby bola výsledkom, ale pracuje s ňou ako s hrubým nástrojom, vďaka ktorému vytvára jemné nuansy výsledného diela. Baví ho trápnosť, no nie je zlomyseľný či škodoradostný. Zopakujem sa: *Toni Erdmann* je jednoducho úžasne bizarný a krehký film, ktorý je vo svojej podstate ako postava, po ktorej je pomenovaný. A naučí aj čo-to o bulharských tradičných maskách a francúzskych dizajnových strúhadlách na syr. ◀

Toni Erdmann (Toni Erdmann, Nemecko, 2016) _SCENÁR A RÉŽIA: Maren Ade _KAMERA: Patrick Orth _STRIH: Heike Parplies
_HRAJÚ: Peter Simonischek, Sandra Hüller, Michael Wittenborn a iní _MINUTÁŽ: 163 min. _HODNOTENIE: ●●●●●

4K pozitív

► **Jakub Lenčoš** (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Rok 2016. Plickova Zem spieva je „emotional“. Konkurovať Barabášovi „nemá cenu“. Toto je nový vietor. Orol Boris v 4K. Matka Tatra v 4K. Aspoň tak sa to v tomto výsostne novodobom filme hovorí, že vraj „matka Tatra“. Dobre, beriem. Natočiť dnes pekné obrázky, to chce dobrú (4K) kameru. Dnes to nie je iba prostriedok, ale rovno cieľ. No môže snáď rozlíšenie samo osebe navodiť požadovaný (konkrétny) pocit? A matka Tatra, tá nasnežila. A Tatry, nový príbeh, to nič, iba hodina gýča.

Na začiatku sa zjaví pár slov, rutina, no medzi nimi aj upozornenie, že pozeráme „zážitkovo-dokumentárny film“. Čo je toto za žargón? S odvolaním sa na profil dokumentu na stránke Audiovizuálneho fondu, kde sa nachádza jeho voľne dostupný opis od producentov, uvádzam argument: „(lebo) výrazná vizualita (...) použitie slow-motion, špeciálne trikové zábery a podmanivá hudba.“ Niektí si trúfa. Vizualná stránka filmu je povýšená na úplne novú úroveň – úroveň zážitkovú – podržte ma. Alebo môže filmár vo svojej podstate budovať zážitok aj inak ako obrazom? Poďme ďalej.

V kolónke Cieľové skupiny sa film prezentuje tak, že by chcel zaujať verejnosť prednostne vo veku od 15 do 45 rokov. Argumenty znejú podobne, presnejšie, znejú rovnako (film „privodí fascináciu z nádherného“). Myslím si však, že akú-takú šancu má hlavne u staršieho (!) publika, menej náročného, najväčšmi u tých, ktorých sa Tatry osobne týkajú. Je to totiž skôr film, ktorý sa pre svoj sentiment hodí viac do videotéky tatranských hotelov (možno dokonca do modernejších horárni a chatiek) ako na plátna kín, hoci si Tatry to veľké plátno zaslúžia. A koniec

koncov, 4K video si dnes človek môže pustiť hocikedy aj na YouTube.

Pripomeňme si, ako hlása už názov a ako sa aj vo filme neustále zdôrazňuje, že ide o nový príbeh Tatier. Miesto nerobí nič, všetko sa odvíja od ľudí, povedzme si teda niečo aj o nich. Je ich tu požehnané. Partia chalánov na úvod predvádza parkúr, ani na spoločnú selfie nezabudnú. Ako by mohli, však? Ich príbeh sa však končí predčasne. Nedo-zvedáme sa nič konkrétne, ničo ešte nové. Ich začlenenie je prvoplánovo motivované iba tým, že sú to mladí outdooristi pochádzajúci z dediniek pod horami. Ohlasované zachytenie „zmeny prístupu k horám“ je zatiaľ akési neviditeľné. (A aj po zvyšok času zostáva viditeľné pramálo.)

Hlavnú líniu tvoria tri príbehy, do istej miery prepojené. Paťo nás filmom sprevádza z pozície reprezentanta/spolutorcu života v Tatrách. Jeho „recitácie“ ponad obraz však kazia fotogenickú podstatu tamojšej prírody a, žiaľ, tlačia film k hraniciam amatérizmu. Paťo predstavuje Pištu. Je to nosič a sprievodca, pamäť mu dovoľuje spomínať a popritom buduje múzeum a malý hotel. „Syn matky Tatry.“

Tu, pri počúvaní vnútorného monológu, na chvíľu skĺzneme ku skratkovitému rozprávaníu o rozpore medzi spoločensky naplneným životom a životom zasväteným horám. Pišta v druhej osobe bilancuje, radí sebe samému. Poeticky, skoro rozprávково. Zostáva Katka. Dobrovoľníčka, horská vodkyňa. Vrátila sa z Kanady. V purpurovej bunde si sadá na kameň, ktorý vyčnieva z brehu plesa. Počasie praje. Je otočená tvárou k nám divákovi, chrbtom k postaršiemu páňovi pár metrov od nej. Ten si pochtivo navliekol tradičný úbor a význam si pripísal tým, že si takisto vykročil na vyvýšený kameň, a zároveň tým, že v rukách zvierajú fujaru. Zrazu hrá a spieva. Katka zatvára oči, jej mierny úsmev prezrádza blaho. Epizóda je očividne zinscenovaná a blaho človeka (akokoľvek nehrané) zneužitie.

Film strieda vo svojej hodine trvajúcej existencii viaceré štýlotvorné prostriedky, ktoré môžu vedľa seba fungovať len ťažko. Prechádzame od patetickej recitácie, infantilne predstavujúcej hory (Paťo bu-

dí lepší dojem, keď rozpráva priamo na kameru), cez rozprávково štylizovaný vnútorný monológ až kamsi k reklame. Aj na ňu sa musíme pozeráť, keďže priamo do filmu je vsadené virálne video, ktorého podstatnú časť tvoria tancujúci ľudia, jednoducho si užívajú Tatry. Hrá nám k tomu Pharrell Williams – Happy. Len tak, prečo nie. Nesúrodre časti sú zlepené dokopy viac-menej nasilu, filmu chýba sústredenost a hĺbka, ktoré by pomohli priniesť poriadok. Sotva však takéto atribúty budovať, ak má film rovno sedem kameramanov (pracujúcich pravdepodobne samostatne bez jednotlickej vízie).

Príliš málo dravosti badať na to, ako sa tvorcovia oháňali svojou orientáciou na vizuálne, na krásu hôr, na nové, mladé a nastupujúce. Film nemá tvár, nemá tvar. Prístub fajnových kamerových kreácií je zradný, hlavne ak majú zabezpečiť jadro zážitku tohto „zážitkového“ dokumentu. (Aj) 4K sa tak v tomto prípade stáva závažnou diagnózou namiesto ideálneho prostriedku na vychutnanie hôr. ◀

Tatry, nový príbeh (Slovensko, 2016)

_RÉŽIA, STRIH: Michal Romeo Dvořák **_SCENÁR:** Patrik Kolesár, M. R. Dvořák **_KAMERA:** Branislav Mihok, Michal Nemtuda, Ondrej Volko, Miro Lacko, Filip Geschwandtner, Jakub Sedláček, Peter Nix Balna **_MINUTÁŽ:** 61 min. **_HODNOTENIE:** ●

Ako Shakira šťastie hľadala

► Zuzana Mojžišová (filmová publicistka)

Možno je to naivné, ale ešte stále verím, že umenie tu ani dnes nie je len pre krásu, zábavu či príjemné zabíjanie času, ale aj pre svoju schopnosť komunikovať so súčasnou realitou v priestoroch spoločenských a politických – odkrývať skryté, poukazovať na zhnité, pripomínať zabudnuté, vyrovnávať skrivené. Žáner sociálnej drámy má takéto veci v najzákladnejšej pracovnej náplni. Spôsoby, akými sa u nás a v našom najbližšom okolí štáty starajú o deti a mladistvých, najmä tých z akýchkoľvek príčin odlúčených od rodičov, predstavujú pre citlivého umelca priam nedozerné možnosti loviť v tých mútnych vodách silné príbehy. Aj dievčatá a chlapci z nového slovensko-českého filmu *Pirko* vedia o živote svoje. A veru nijaké ružovosti.

Kým sa *Pirku* autorskej dvojice Lucia Klein Svoboda (scenár, réžia) a Petr Klein Svoboda (réžia) bližšie prizrieme, dovolíme si najprv krátky exkurz do minulosti dávnejšej i celkom nedávnej. V roku 1996 nakrútil český režisér Petr Václav podľa vlastného scenára film *Marian*. Pomenoval ho po hlavnom hrdinovi, rómskom chlapčekovi, ktorého socialistické úrady neoprávnene odobrali rodičom, umiestnili do detského domova, prinútili vyrásť v nezdravej inštitucionálnej mašinérii do dospelosti vonkoncom nepripravenej zvládať vonkajšiu realitu mimo múrov ústavu. Jeho príbeh nám aj vďaka civilnosti spracovania mohol vyrásť pred očami na zdrvujujúci obraz deštrukcie nevinného človeka, ktorá má svojich vinníkov. V roku 2013 nám zas slovenský režisér Juraj Lehotský rozprával prostredníctvom filmu *Zázrak* o šestnásťročnej Ele. Jej mama nevláda dcérinu výchovu, ani reedukačné zariadenie veru nie je východiskom, veľký svet, kde sa Ela ocitne, je síce bez mreží, ale vie mať tlamu otvorenú až po horúce peklá. Oba filmy sú kritické k štátnej opatere opustených detí, oba sa snažia byť empatické k biologickým rodičom, dotknú sa dna, hrdinku/hrdinu obdarili partnerom/partnerkou, pohybujú sa v teritóriu rómsko-nerómskom, premýšľajú o hraniciach pria-

telstva a jeho falošných tvárach, spájajú sex s peniazmi, neboja sa krutosti, osud v nich je vlastne neodvratný – hoc aj svetielko-dve zažnú, budúcnosť je priveľmi vratká alebo až fatálna. Aj v česko-slovenskej non-fiction produkcii by sme našli podobne tematicky ladené filmy, napríklad dva cykly dokumentov z dielne občianskeho združenia *Návrat Nechcené deti* a (*Ne*)*chcené deti* z prelomu tisícročia či veľmi empatickú a nápaditú koláž Miroslava Janeka *Chačipe* z roku 2005.

Hlavnou hrdinkou *Pirka* je „klientka“ detského domova, nachádzajúceho sa uprostred peknej vidieckej krajiny Slovenského raja. Krása prírody je však chovancom domova fakt srdečne ukradnutá. Ich svet je vymedzený štyrmi obvodovými múrmi budovy či plotom, ktorým je obohaný dvor. Vnútri sa žije podľa nezdravých, plytkých inštitucionálnych pravidiel a absolútne sa verí tomu, že vonku, po prepustení, sa konečne bude dať zakúsiť ten ozajstný raj, všeobecný životný. Martina má rada, keď ju prezývajú Shakira – to podľa tej príťažlivej popovej speváčky s plavou hrivou. Aj Martina je sexi a blondavá. Aj ona sa vie pri tanci zvíjať. No najmä – dovŕšila osemnásťku a opúšťa detský domov. Zanecháva v ňom o rok mladšiu priateľku a sľub, že sa po ňu

vráti, keď ju budú prepúšťať, že ju počká v aute pred budovou. Namierené má Shakira do Prahy za svojím frajerom Romanom, odchovancom tej istej ustanovizne. Roman má bývanie, budú s Martinou spolu šťastne nažívať, čvrikajú vrabce na drôtoch. Lenže vrabce toho o ľudských mláďatách, čo sa hrajú na dospelých, vedia dosť málo, vlastne nič. Skrátka, vrabce sa mýlia, Martinin príbeh sa komplikuje, sny pukajú ako mydlové bubliny. Veď čo iné by sa už mohlo prihodiť dievčaťu s umelými snami, nezodpovedajúcimi realite? Mala by snáď poslúchnuť tie odporné, ako psí čumák chladné úradnícke ženské z domova? A študovať? Alebo sa nebudaj zamestnať? Plánovať vložiť do života trocha osobnej energie, aby jej život mohol vrátiť niečo hrejivé? Chceli by sme vidieť príbeh úspešného „absolventa“ inštitucionálnej výchovy, ktorý sa odhodlane pustí do boja s nepriaznivým osudom a zvládne obyčajnú, jednoduchú existenciu? Alebo sa radšej na hodinku a pol pristavíme pri dievčine, čo jej štát zničil súčasnosť aj budúcnosť, budeme zhrôzení z krutosti jej sveta a povolkáme si vo vlastnej jednoduchej, slušnej existencii, oslobodenej od špinavých katastrof? (Krátka zátvorková poznámka, moja obľúbená: Štát – to sme my.)

Priznala som sa, že verím v schopnosť filmov poukazovať na zhnité, vyrovnávať skrivené... Lucia Klein Svoboda má, zdá sa, podobný názor: „*Dúfame, že tento film, aj keď čo i len máličko napomôže k zmene tejto problematiky, ak by mal pomôcť aspoň jednému dieťaťu, ktorému sa dejú takéto veci, aj tak sme spokojní.*“ (Poznámka číslo dva: Keby sa peniaze vynaložené na vznik filmu použili na pomoc opusteným deťom, pomohlo by sa stopercentne viac než jednému z nich.) Martine Shakire sa počas prvých dvoch desiatok rokov udialo niekoľkonásobné zlo: odmietla ju biologická matka, postihol ju detský domov, vložila dôveru do nesprávneho partnera, stala sa bielym mäsom v pazúroch kriminálnej spodyny. Priveľa problematik pokope. Keď si naložíte na tanier nadmieru, nezvládnete to zjesť, hoci vám spočiatku v bruchu škvrkalo. Navyše, všetky tie spomenuté problematiky sú už verejne známe – z reality i filmov –, minimálne v tej podobe, v akej ich *Pirko* ukazuje.

Aké je mentálne nastavenie filmových postáv z prvotiny Kleinovcov Svobodovcov? Temer všetky zaujíma iba jediné: chcú si užívať výhody sveta od svitu do mrku, najlepšie tak, aby do toho nemuseli vložiť ani kúsok vlastnej energie, snahy, myšlien-

ky... Veru, aj tie, ktoré máme považovať za kladné. Len brať, nie dávať. Nechcú sa ruvať s osudom, iba ak zachrániť si holú kožu. A chcú mať peniaze, samozrejme. Cieľom života je pohodlie. A film akoby im pritakával, kritický odstup od hrdinky nebadá nijaký. Taká vízia ešte nikdy nijakú vážnu problematiku naozaj ani len nenahryzla. Jedine ak sama sebe do chvosta zubále zanorila a tak sa čarom nechceneho, neplánovite stala do istej miery zrkadlom nastaveným našim dneškom.

Odsek venovaný pozitívam: herci, aj tí neprofesionálni; kamera (Asena Šopova) schopná vydolovať krásu a emóciu aj tam, kde by to iní nedokázali; silné pasáže telesného násilia (ktoré pravdepodobne zostanú v diváckej mysli aj potom, keď z nej ostatok filmu definitívne vymizne, ale pre niekoho sú možno svojou vypätosťou až perцепčne kontraproductívne); zopár „ukradnutých“ okamihov z detského domova či zo života pražskej spodiny; obrazy spojené s biologickou matkou (najmä celkom krátky, ale veľmi výstižný dialóg o pôvode Shakirinej inklinácie k tancovaniu).

Návrat k negatívne tónu otvára otázka: Aké je mentálne nastavenie filmu *Pirko*? Javí sa, že sa pokúša byť univerzálnym príbehom. Možno tomu mala napomôcť aj plochosť, papierovosť Martininej postavy, okrem základných vecí sa o jej vnútre takmer nič nedozvieme. Je väčším typom než individualizovaným dramatickým charakterom. Príčasto sa mylí, rovnako ako celý film. Ten si napríklad na-

hovára, že je napínavý, pritom je až na posledných maximálne desať minút celkom predvídateľný. Dopúšťa sa nebezpečných skratiek, keď istú vlastnosť, konkrétne dôverčivosť, definuje ako nevyhnutnosť prislúchajúcu mladosti. Ale inštitucionálna výchova spôsobujúca sociálnu depriváciu veru dôverčivosť v ľuďoch nebuduje. Ved' to ani dôverčivosť nie je, je to len uskutočnený pohodlný výber cesty najmenšieho odporu – ved' čo som bláznivá, aby som bojovala, radšej vyskúšam, či sa o mňa niekto dobre nepostará.

A ten film si dovoľí distribuovať síce v rámci svojho deja asi nenápadnú, no naozaj nehoráznosť. V univerze opustených detí zohráva okrem pôvodných biologických rodín, štátnych či súkromných ustanovizní dôležitú úlohu náhradná rodinná výchova, čiže jav, keď sa opustené dieťa dostáva do fungujúcej rodiny (osvojiteľskej, pestúnskej či takzvané profesionálnej). Dokonca všetko nasvedčuje tomu, že ak sú väzby s biologickou rodinou v danej chvíli nerekonštruovateľné, ponúka náhradná rodina dieťaťu najväčšie šance. V *Pirko* sa objaví jediná správa na túto tému: Keď sa v domove ocitne vyplašené chlapča, dozvieme sa, že ho vrátili z rodiny, lebo ho náhradný otec sexuálne zneužíval. A hotovka, kapitola uzatvorená. Ale vlastne, hovorím si, tento film asi nikomu neublíži. Upadne do zabudnutia. Našťastie, danosť umenia pokúšať sa napraviť svet nie je priamo úmerná možnosti, že film svet pokazí. ▲

Pirko (Slovensko/Česko, 2016)

_SCÉNÁR: Lucia Klein Svoboda **_RÉŽIA:** L. Klein Svoboda, Petr Klein Svoboda **_KAMERA:** Asen Šopov **_STRIH:** Jan Daříhel

_HUDBA: Lubica Malachovská **_HRAJÚ:** Dominika Zeleníková, Tibor Kotlár, Viktória Šuplatová, Martin Finger, Tamás Gál, Boleslav Polívka, Lucia Klein Svoboda, Jan Plouhar, Štěpán Kozub a iní **_MINUTÁŽ:** 92 min. **_HODNOTENIE:** ●●

■ FOTO: Bontonfilm

MIDPOINT sa zameria na TV série

Medzinárodná tréningová platforma MIDPOINT pre mladých filmových profesionálov priniesie na Slovensko prvý workshop z programu MIDPOINT TV Launch 2017, určený pre tvorcov televíznych seriálov (tímy scenáristov, producentov a režisérov). Jeho účastníci sa budú od 4. do 10. 11. v obci Hodruša-Hámre pri Banskej Štiavnici venovať vývoju televíznych minisérií alebo seriálov. MIDPOINT TV Launch sa zameriava najmä na tvorcov so záujemom v oblasti filmu, ktorí chcú prejsť na kvalitnú televíznu produkciu a pochádzajú primárne zo strednej a východnej Európy, z Balkánu, z pobaltských krajín a zo širšej stredomorskej oblasti. Účastníci budú svoje pripravované projekty konzultovať so zahraničnými odborníkmi – s autorom a lektorom Alanom Kingsbergom (USA), autorom a režisérom Rumlem Hammerichom (Dánsko), producentkou Yvonne Grace (Veľká Británia), lektorom Benom Harrisom z tréningového programu Serial Eyes (Nemecko), autorom a producentom Michaelom Sardonom (USA) a ďalšími. Zo Slovenska sa na workshop zúčastnia producent Peter Badač, scenáristka a dramaturgička Zuzana Dzurindová a scenárista Peter Nagy, ktorí pracujú na projekte *American dream*. Druhý workshop tohto programu sa bude konať v apríli 2017 v rámci festivalu Finále Plzeň a záverečný workshop sa uskutoční počas MFF Sarajevo v auguste 2017, kde partner podujatia HBO Europe poskytne finančnú cenu najlepšiemu projektu. Tú však udelia aj počas aktuálneho workshopu, pretože je to zároveň záverečné stretnutie účastníkov programu MIDPOINT TV Launch 2016, ktorý absolvovala aj producentka Katarína Krnáčová (s projektom *1989*). Viac informácií nájdete na www.midpoint-center.eu.

► ZS

Klubové novinky na seminári ASFK

V Bratislave sa v dňoch 25. až 27. 11. uskutoční jeseňný programovací seminár zástupcov klubov registrovaných v Asociácii slovenských filmových klubov (ASFK). V Kine Lumière budú môcť kinári a dramaturgovia spoznať digitalizačné pracovisko SFÚ a prebehne aj valné zhromaždenie ASFK. Sú-

časťou seminára budú projekcie pripravovaných filmových noviniek ASFK. Verejnosť tak môže v predstihu uvidieť napríklad snímky *Paterson* (r. J. Jaromusch), *Je to len koniec sveta* (r. X. Dolan) a *Ospalá zátoka* (r. B. Dumont).

► mp

Slovenské filmy v Austrálii

Počas septembra a októbra sa v štyroch austrálskych mestách uskutočnil Český a slovenský filmový festival. Prvé podujatie tohto druhu sa konalo pred štyrmi rokmi v Melbourne a odvtedy sa postupne rozšírilo aj do Sydney, Perthu a Canberry. „Festival mal veľký ohlas nielen medzi českou a slovenskou komunitou, ale začína sa dostávať aj do povedomia austrálskej verejnosti,“ povedala Silvia Panáková, spoluorganizátorka festivalu so zameraním na Sydney a Perth. Podobnú skúsenosť má aj Cerise Howard, umelecká riaditeľka festivalu v Melbourne a Canberre: „Mali sme viac ako tritisíc návštevníkov. Z novších filmov sa diváci hrnuli najmä na Teóriu tigra a Sedem zhavranelých bratov a davy sa ukázali na každej časti programu venovaného československým filmom 60. rokov, ktoré spracúvajú literárne predlohy.“ Zaujímavá bola aj projekcia snímky *Drak sa vracia*, pred ktorou si diváci pozreli videokomentár režiséra Eduarda Grečnera. „Cenu pre najlepší hraný film udelili členovia Austrálskej asociácie filmových kritikov Tom Clift, *Hayley Inch* a *Glenn Dunks* snímke *Marka Škopa* Eva Nová,“ doplnila Howard.

Silvia Panáková prezradila, že „zo širokej filmovej ponuky v Sydney a Perth divákov najviac oslovila *sladko-horká komédia* Teória tigra, na druhom mieste skončila česká dráma Lída Baarová a na treťom *dokudráma* Očami fotografky a *rozprávka* Perinbaba.“ Festival sa v Sydney rozšíril o dve menšie prehliadky krátkych filmov absolventov FTF VŠMU v Bratislave, FAMU v Prahe a UTB v Zlíne.

Okrem spomínaných filmov mohli austrálski diváci vidieť napríklad aj tituly *Muž, ktorý luže* (r. A. Robbe-Grillet), *Čistič* (r. P. Bebjak), *Stanko* (r. R. Boroš), *Rosso Papavero* (r. M. Smatana), *Chronos* (r. M. Kazimír), *Kovbojsko* (r. D. Štumpf), *Hviezdny taxík* (r. J. Krumpolec) a ďalšie. Partnerom festivalu, ktorý sa konal s podporou Audiovizuálneho fondu, bol Slovenský filmový ústav.

► ZS

Ostro sledované vlaky filmu

► Peter Ulman (filmový publicista)

S vlakmi sa na trate filmovej histórie, teórie a estetiky vydala pred rokom 16. česko-slovenská filmologická konferencia v Krpáčove. Výskum paralel medzi modernitou, kinematografiou a vlakom završuje publikovaný zborník príspevkov **Vlak zvaný film**, ktorý pripája ku knižným výstupom z predchádzajúcich konferencií ďalší tematicky sústredený súbor odborných textov, v ktorých sa súčasná slovenská a česká filmová veda, zosobnená reprezentantmi príslušne zameraných vysokoškolských centier, prejavuje v rôznorodosti observačných pozícií, formálnych prístupov aj bádateľskej prínosnosti.

Názov konferencie, celoročnej prehliadky v Kine Lumière a zborníka zdôrazňuje prepojenie kinematografie a železničnej dopravy – symbolov epochy modernizácie, dané ich kinetickou a mechanickou príbuznosťou, spoločným dobovým podhubím a ďalšími spätosťami. Predznamenanie „osudového spojenia“ ozrejmjuje v úvodnom príspevku Michal Michalovič, ktorý pri skúmaní zakladajúceho mýtu nového média o divákoch vydesených lumièreovským vlakom prichádzajúcim do stanice problematizuje „pozíciu, z ktorej sa pokúšame organizovať dejiny kinematografie“. Pred dvadsiatimi rokmi spornosť tohto mýtu aj prehliadaný fakt inscenovania onoho filmu pregnantne vyargumentoval a priam detektívne vystopoval a svedectvami podoprel aj nemecký filmový historik Martin Loiperding. Jeho štúdiá bola do publikácie zaradená ako zvláštny dodatok.

So zborníkom sme pri tom, keď sa vlak a film stretávajú na stanici pri skone Leva Nikolajeviča Tolstého aj keď po boľševickej revolúcii nastupujú sovietske agitačné kinovlaky. Zostúpime do podzemia za filmárskou príťažlivosťou metra ako druhu mestskej železnice so špeciálnymi vlastnosťami, pri výklade o legendárnom anime vnímame spirituálne pôsobiaci galaktický expres. Poznávame, ako sa vlakové motívy spájajú so žánrovými filmami

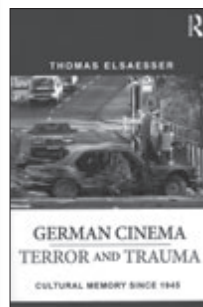

Vlak zvaný film

(Asociácia slovenských filmových klubov v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom, Bratislava, 2016, 286 s.)

počnúc westernom a končiac superžánrom dobrodružného akčného filmu. Uvedomíme si montážny spôsob, akým Abel Gance v nemom filme *Koleso života* z roku 1922 docielil, aby pohyb vlaku asocioval fungovanie živého organizmu. Potenciál tzv. dištancnej montáže nám na štruktúre krátkého vlakového filmu *Koniec* od arménskeho filmového experimentátora Artavazda Pelešjana demonštruje Martin Čihák. Luboš Ptáček netypicky interpretuje Chytilovej kritickú železničiariku *Kalamitu* z roku 1981, Jan Bernard pôsobivo analyzuje „významovosť vlaku“ v troch filmoch dlhodobo odmlčaného Sašu Gedeona a Ján Kralovič hľadá spoločné východiská oravskej vlakovej happeningovej akcie Alexa Mlynárčika z roku 1971 a poeticko-kolážového dokumentárneho filmu Dušana Hanáka *Deň radosti*, ktorý počas nej vznikol. Ako s mlynčekom času prechádzajú cez domáce teritórium v zaujatí spravodajskou dokumentárnou propagandou Petra Hanáková, približujúca železničné šoty týždenníka vojnového slovenského štátu *Nástup*, a Martin Ciel, ktorého metaforická lokomotíva ideológie sa v žurnále *Týždeň vo filme* pričiňovala o sovietsku záciu či „normalizáciu“ spoločnosti.

Ako obvykle, konferenčné príspevky vybudovali interesantnú a trochu enigmatickú stavbu, ktorej miestnosti a zákutia sú vyplnené edukatívne cenným obsahom. Predstavujú originálnu zásobáreň historiograficky, kulturologicky aj filozoficky projektovaných štúdií, úvah a interpretácií, pretkaných množstvom faktografických a reflexívnych podnetov, odkazov a filmových lákadiel. ▲

Thomas Elsaesser: German Cinema – Terror and Trauma. Cultural Memory Since 1945

(Routledge, New York a Londýn 2014, 346 strán)

Jeden z najvýznamnejších európskych filmových historikov a teoretikov súčasnosti Thomas Elsaesser sa vo svojej knihe opäť vracia k jednej zo zásadných tém svojho výskumu, ktorou je previazanosť nemeckej kinematografie s históriou, konkrétne traumou nacizmu a holokaustu. Skúma, ako pamäť a vina ovplyvňovali a ovplyvňujú tvorbu nemeckých filmárov od prvých povojnových rokov až po súčasnosť. Prítomnosť holokaustu v nemeckej kinematografii, a to aj vo filmoch, ktoré ho priamo nezobrazujú alebo sa v nich objavujú len okrajové referencie, skúma Elsaesser v prípadových štúdiách o jednotlivých dielach režisérov ako Konrad Wolf, Alexander Kluge či Rainer Werner Fassbinder. Druhým dôležitým momentom, ktorý si Elsaesser všíma a ktorý je ďalšou traumou vychádzajúcou z nemeckej minulosti, je takzvaná nemecká jeseň – séria vražd, únosov a teroristických útokov Frakcie červenej armády, ktorej členov okrem iného radikalizoval odpor voči generácii otcov a nedostatočné vyrovnanie sa západného Nemecka s nacistickou minulosťou.

Adelheid Heftberger: Kollision der Kader. Dziga Vertovs Filme, die Visualisierung ihrer Strukturen und die Digital Humanities

(Richard Boorberg Verlag & Filmuniversität Babelsberg Konrad Wolf, Mníchov 2016, 517 strán)

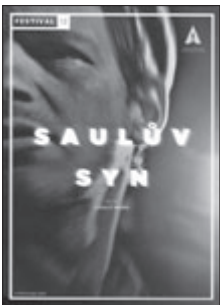
Obsiahla publikácia je doposiaľ najvyčerpávajúcejším textom venovaným osobnosti Dziga Vertova, jednej z najvýraznejších postáv v dejinách svetového filmu. Venuje sa nielen jeho ôsmim dlhometrážnym snímkam, ale aj jeho teoretickej práci a mnohým nerealizovaným projektom, pričom využíva množstvo historických prameňov i kvantitatívnu, informačnými technológiami podporenú analýzu vychádzajúcu z tradícií ruského formalizmu a interdisciplinárny potenciál nových prístupov z oblasti digitálnych humanitných vied. Nadväzuje pritom na výsledky výskumného projektu Digitálny formalizmus, ktorý v rokoch 2007 až 2010 realizovalo vo Viedni viacero univerzít v spolupráci s Rakúskym filmovým múzeom. Aj vďaka tomu kniha obsahuje množstvo zaujímavých porovnávacích grafov a diagramov, objasňujúcich opakujúce sa vzorce Vertovových autorských postupov, ktoré aj samotný režisér často prevádzal do podoby čísel a tabuliek.

Lukáš Skupa: Vadí – nevadí. Česká filmová cenzura v 60. letech

(Národní filmový archiv, Praha 2016, 263 strán)

Publikácia – doplnená a prepracovaná dizertačná práca z Ústavu filmu a audiovizuálnej kultúry Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne – je pohľadom do základov českej kinematografie šesťdesiatych rokov a poodhaľuje, v akých podmienkach pracovali jej najvýznamnejší tvorcovia, čo sa odohrávalo v pozadí vzniku mnohých oceňovaných filmov a ako vyzerala komunikácia, ktorá predchádzala uvedeniu filmového diela do kín. Jej autor vychádza predovšetkým z detailného štúdia archívnych materiálov, ktoré dopĺňajú informácie z dobovej tlače a spomienky pamätníkov. Skupa prináša zaujímavý pohľad na dobovú cenzúru, ktorú zámerne neponíma ako čisto reštriktívnu aktivitu a vyhýba sa aj zjednodušujúcej opozícii cenzorov a cenzurovaných, sústreďuje sa skôr na proces dohodovania alebo, slovami Vojtěcha Jasného, na taktickú hru, ktorú hrali filmári s cenzormi.

Saulov syn

(Magic Box)

Keď sa „doba vymkne z kĺbov“ a prinesie situácie, aké by si dovtedy žiadny smrteľník nedokázal predstaviť, stopy po nej pretrvávajú až po posledného jedinca schopného empatickej reflexie. Pre filmára predstavuje takýto úsek dejín nevyčerpatelný zdroj možností, ako divák pripútať pred plátno alebo obrazovku. Pre ambiciózneho filmára zasa bližšie neurčené množstvo rovín, ktorými môže vrstviť svoju autorskú výpoveď. Debutujúci maďarský režisér László Nemes spracoval jednu z najnepochopiteľnejších udalostí 20. storočia so suverénnosťou skúseného profesionála. Postavil do kontrastu precízne konštruovanú formálnu rovinu svojej prvotiny a „rozostrenú“ obsahovú náplň, známu každému aspoň priemernému študentovi dejepisu. Zjavná snaha odlíšiť sa od nepreberného množstva snímok o holokauste mu vyšla takpovediac na sto percent. A dôkazom nie sú len ocenenia (Veľká cena poroty z Cannes, Oscar pre najlepší cudzojazyčný film), ale aj neodbytný klaustrofobický pocit, navodený samotným sledovaním zdanlivo bezvýznamného kolieska v mašinérii smrti. DVD z edície Festival 12 spoločnosti Film Europe Media Company obsahuje v bonusovej sekcii rozhovor s režisérom a v digipacku vložený štúdiu o filme, nazvanú *Mechanika života a smrti*.

Macbeth

(Magic Box)

Shakespearovské adaptácie nestrácajú na diváckej príťažlivosti ani v 21. storočí. Britská kinematografia – vedomá si ich komerčného i umeleckého potenciálu – neustále hľadá spôsoby, akými by diela klasikov prístupnila ďalším generáciám. Tvorcovia hádajú už programovo rátať aj s tým, že moderný konzument sa skôr orientuje v audiovizuálnom diskurze než v literatúre. Tomu je prispôbená aj inovatívnosť naratívnej roviny s účelom dynamizácie pôvodnej predlohy. *Macbeth* podľa Austrálčana Justina Kurzela má na jednej strane ambiciózne hviezdne obsadenie (Michael Fassbender, Marion Cotillard) či zdanlivo opulentnú „fantasy“ výpravu, aby vzápätí svojimi odosobnenými obrazmi zbavil diváka prvoplánových emócií, na ktoré klasický Shakespeare podvedne stavia. Tomuto zámeru režiséra zodpovedá aj premyslená záberová kompozícia kameramana Adama Arkapawa či rytmická strihová skladba Chrisa Dickensa. DVD prináša film v originálnom znení (s českými podtitulkami), v štandardnej obrazovej kvalite a s bookletom, ktorý obsahuje fotografie z filmu a analytickú štúdiu.

Kmeň

(Magic Box)

Sociálnych drám sa okolo nás odohráva denne toľko, až postupne otupujú naše vnímanie a prestávame ich považovať za niečo ne všedné a neprirodzené. Ukrajinský debutant v oblasti celovečerného filmu Myroslav Slabošpyckyj preto svoj relatívne neoriginálny scenár nielenže situoval do internátnej školy pre hluchonemú mládež a obsadil ho hluchonemými natušíčkami, ale navyše ho „vyrozprával“ bez jediného slova. Dokonca bez jediného titulu (l) tľmočiaceho význam použiteľnej reči. Forma je teda absolútne podriadená obsahu a divák bez hendikepu, neznalý týchto kódov, dostáva kľúčové informácie výlučne prostredníctvom obrazu a ruchovej stopy. Narácia – hoci by sa mohla zdať čisto intuitívna – napriek týmto obmedzeniam komunikuje s divákom bez výraznejších prekážok. Fatalistický záver potom, obrázne povedané, vykrikuje smerom k hľadisku aj bez jediného naliehavejšieho signálu. Paradoxne, možno s ešte oveľa väčšou intenzitou. Technická špecifikácia vydaného DVD sa na základe spomínaných skutočností zaobíde bez akejkoľvek dabingovej či titulkovej podpory. Ako bonus divák dostane obligátne booklet s naozaj prínosnými informáciami o filme a jeho tvorcoch.

Faust/Sacro GRA

(Magic Box)

Edícia Festival 12 prináša divákovi snímky, ktoré by inak v distribučnom reťazci zanikli v záplave komerčnejšie zacielených diel. Samotné balenia diskov sú vzhľadom na ich značne nonkonformný a rôznorodý obsah takpovediac unifikované a konzervatívne (digipack s vloženým bookletom, originálny formát obrazu, pôvodná jazyková verzia a české tituly). Aj tu sa však našla mierna odchýlka a distribútor (zatiaľ dvakrát) vložil do digipacku rovno dva disky. Toto je tzv. benátsky špeciál. Na prvom DVD je Sokurovova svojrázna vízia legendy o Faustovi. Druhé DVD dokonca ukrýva dokument – Zlatým levom ocenenú sondu Gianfranca Rosiho, mapujúcu život na predmestí Ríma. Sokurov sám označil *Fausta* za završenie svojej tetralógie moci. V nej skúmal výstredné osobnosti dejín, ich frustrácie, postupný rozklad osobnostný i hodnotový. Neoddeliteľnou súčasťou Sokurovovej poetiky sú boschovsky „špinavé“ obrazy, fantazijné alegórie a až výtvarne štylizované mizanscény. Naopak, dokumenty Rosiho idú až na dreň neinscenovanej skutočnosti. Režisér tvrdí, že ich scény sú len výsekom reality, zhodou okolností zachytenej kamerou. Vo výsledku však takto zachytená realita vytvára akýsi svojrázny druh „lyrickej vizuálnej básne, ktorej jediným protagonistom je samotné prostredie“.

► Jaroslav Procházka

WANDA ADAMÍK HRYCOVÁ

Wanda Adamík Hrycová

producentka
V súčasnosti ma naplno vyťažuje celovečerný hraný film *Čiara*. S režisérom Petrom Bebjakom, kameramanom Martinom Žiaranom a celým štábom bojujeme s časom, keď sa v rýchlo žitnutej prírode snažíme zachytiť zvyšky letnej atmosféry, keďže sme začali točiť uprostred augusta pri 35-stupňovej teplote a dnes bojujeme s vetrom, dažďom a chladom. Príbeh sa pritom odohráva v priebehu pár týždňov. Podarilo sa nám uzatvoriť historicky prvú slovensko-ukrajinskú koprodukcii, dostali sme grant od Ukrajinskej štátnej filmovej agentúry, náš projekt vybrali do Works in progress na Cent-East Varšava – Moskva a na Baltic Events v Tallinne.

Peter Krístúfek

spisovateľ, scenárista a režisér
Odjakživa sedím na dvoch stoličkách – literárnej a filmárskej. Pre producenta Ivana Ostrochovského som práve dokončil scenár TV minisérie *Popol noci* o procese s gardistami v roku 1958. Mám rozpisovaný román *Lady Xanax, pán Snehulienka a ja*. Adokončujem biografiu Kornela Földváriho, úžasný príbeh o slovenských dejinách 20. storočia. A ak Audiovizuálny fond niekedy dá, rád by som sa venoval čiernej komédii *Moja prvá a druhá samovražda* – mám však tušenie, že toto budem uvádzať v anketách ešte takých desať rokov. Sme skrátka konzervatívny národ.

Michal Blaško

režisér a scenárista
Od polovice augusta cestujem po Slovensku, Česku a Ukrajine so štábom celovečerného filmu *Čiara*, kde sa snažím fungovať ako asistent réžie Petrovi Bebjakovi. Popritom dokončujem postprodukčné práce na svojom bakalárskom filme *Atlantída, 2003*, ktorý sa už konečne priblížil k finálnej podobe. Výrazne sa pohlo aj s animovaným filmom *Divoké bytosti*, na ktorom pracujem s animátorkou Martou Prokopovou a ku ktorému som napísal scenár. A s producentom Jakubom Viktorínom sa pokúšame dať hlavu a päťu jednému silnému príbehu, ktorý by sme raz obaja radi videli na veľkom plátne.

Na konci je zápis filmu „do dejín“

► **Matej Sotník** (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU), **dan**

Vznik filmu je náročný proces, o tom niet pochýb. Dá sa to stroho skonštatovať, ale čo sa za tým skrýva? Ak je niečo náročné, žiada si to podrobnejší pohľad, ktorý môže byť o to zaujímavejší. V mesačníku **Film.sk** prinášame seriál, v ktorom prevádzame čitateľov rôznymi fázami tvorby a výroby filmu až po jeho verejnú prezentáciu. V záverečnej časti seriálu sa venujeme zákonným povinnostiam výrobcov slovenských filmov v súvislosti s evidenciou diel i ďalšími úkonmi.

Hoci aktuálne vydanie rubriky Ako vzniká film priamo nesúvisí s výrobou filmu, jeho postprodukciami či distribúciou, venuje sa oblasti, ktorá možno zostáva v tieni všemožných starostí spojených s uvedenými fázami výroby a prezentácie snímok, no neradno ju prehliadnuť. Zákon o audiovizii totiž ukladá výrobcovi audiovizuálnych diel viacero povinností, medzi ktorými je aj evidencia diela. Od 1. júla 2015 vykonáva evidenčnú činnosť Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý túto agendu prevzal po ministerstve kultúry. Na stránke www.sfu.sk sa pod záložkou Služby nachádza zoznam diel evidovaných SFÚ a zároveň starší zoznam, ktorý vznikol ešte na MK SR. Na stránke je aj dostupný registračný formulár spolu s metodickým usmernením na registráciu diel. Vo formulári treba uviesť napríklad údaje o autoroch daného diela, výkonných umelcoch v hlavných a vo vedľajších úlohách, výrobcovi, krajine pôvodu diela, jeho minútáž, základných technických parametroch, (predpokladanom) termíne jeho prvého uvedenia na verejnosti v SR, spôsobe jeho uvádzania a výške nákladov na výrobu.

Na stránke SFÚ sa zároveň nachádza zoznam osôb pôsobiacich v audiovizii, ktorý filmový ústav zo zákona spravuje takisto od 1. júla 2015. Takáto osoba je povinná oznámiť SFÚ vykonávanie príslušnej činnosti do 30 dní od jej začatia, pod čím sa

nemyslí nevyhnutne založenie firmy alebo živnostenského oprávnenia na túto činnosť. Nejde pritom len o producentov, ale o osoby, ktoré pôsobia v rozličných oblastiach audiovizie. „Podľa § 6 ods. 1 zákona o audiovizii sú to okrem výrobcov slovenských audiovizuálnych diel – s výnimkou televíznych – aj distribútori, osoby poskytujúce odborné a technologické služby pri výrobe audiovizuálnych diel, prevádzkovatelia kín a mediátok,“ vysvetľuje právna zástupkyňa Slovenského filmového ústavu Adriana Tomanová. „Podľa môjho názoru hneď ako začne právnická alebo fyzická osoba vykonávať reálne činnosť v oblasti audiovizie, vzniká jej táto registračná povinnosť. Napríklad keď mesto či obec začne prevádzkovať kino alebo už existujúca právnická osoba začne s distribúciou filmov alebo existujúce firmy začnú poskytovať kompletný odborný a technologický servis pri výrobe filmov, reklám a podobne,“ dodáva Tomanová. Lehota tridsiatich dní platí nielen pre evidenciu osôb pôsobiacich v audiovizii, ale aj pre výrobcu, ktorý má požiadať o zápis slovenského audiovizuálneho diela do príslušného zoznamu – v zákone sa však uvádza, že „táto povinnosť sa nevzťahuje na výrobcu slovenského audiovizuálneho diela, ktoré je vyrobené výlučne na účely televízneho vysielania a je uvádzané na verejnosti iba prostredníctvom televízneho vysielania“.

Existuje aj zoznam nezávislých producentov, ktorý nemá na starosti SFÚ, ale Audiovizuálny fond a na jeho webovom sídle sa nachádza aj formulár žiadosti. Zákon hovorí, že registrácia v tomto prípade funguje na dobrovoľnej báze. Žiadateľ, respektíve výrobca audiovizuálneho diela pritom nesmie byť vysielateľom ani s ním byť personálne či majetkovo prepojený a minútáž diel, ktoré vyrobil pre televízne vysielanie jedného vysielateľa, by nemala byť vyššia ako 90 percent celkovej minútáže ním vyrobených audiovizuálnych diel vrátane kinematografických.

Jedným zo zaujímavých pojmov v zákone o audiovizii je audiovizuália. Čo presne znamená? „To je všetko, čo tvorí slovenské audiovizuálne dedičstvo, čo má audiovizuálnu hodnotu, t. j. historickú, umeleckú, spoločenskú, vedeckú, krajinnú alebo technickú. Je to slovenské kinematografické dielo alebo slovenské audiovizuálne dielo šírené distribútorom, ale aj televízny program RTVS alebo TV programy, ktoré majú audiovizuálnu hodnotu. Zároveň sem patria aj audiovizuálne záznamy, ak majú audiovizuálnu hodnotu, a k tomu všetkému aj sprievodné dokumenty, ktoré súvisia s výrobou, distribúciou a uvádzaním audiovizuálií na verejnosti,“ objasňuje Adriana Tomanová.

Pojem audiovizuália nájdeme v siedmej časti zákona, ktorá sa venuje ochrane audiovizuálneho dedičstva. Nájdeme v nej aj vysvetlenie deponitnej povinnosti a akvizičnej činnosti. Pre laika je táto časť azda najabstraktnejšia. Tak deponitná, ako aj akvizičná činnosť súvisia s vytváraním a ochranou audiovizuálneho dedičstva, ktoré je podľa zákona „súčasťou kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky“ a tvorí ho „súbor audiovizuálií a iných zložiek fondu audiovizuálneho dedičstva, dokumentujúcich históriu Slovenskej republiky, ako aj vznik a vývoj slovenskej audiovizie.“ Adriana Tomanová vysvetľuje: „Deponitná činnosť je uchovávanie audiovizuálnych diel spôsobom, aby boli chránené pred poškodením, zničením či ukradnutím, pričom existujú dva zákonní deponitári – Rozhlas a televízia Slovenska a Slovenský filmový ústav. RTVS zabezpečuje uchovávanie (deponit) vlastných vyrobených audiovizuálnych diel a záznamov, SFÚ všetky ostatné audiovizuálne. Zákon pozná zároveň aj pojem dobrovoľného deponitára, ktorým môže byť napríklad zahraničný filmový archív či zahraničný zákonný deponitár alebo samotný sloven-

ský výrobca audiovizuálneho diela, ak v lehote stanovenej zákonom oznámi SFÚ, že je dobrovoľným deponitárom, alebo preukáže, že originálny nosič je uschovaný v zahraničnom filmovom archíve, prípadne u zahraničného zákonného deponitára a podobne. Zákon v takomto prípade upravuje všetky povinnosti súvisiace s takýmto dobrovoľným uschovávaním.“

Nejasnosť môže vzniknúť medzi prvými dvomi odsekmi § 36, ktorý je venovaný práve deponitnej činnosti. „Rozdiel medzi nimi je v tom, že odsek 1 sa vzťahuje na povinnosť výrobcu odovzdať do deponitu SFÚ slovenské audiovizuálne dielo spolu so sprievodnou dokumentáciou do 60 dní od jeho prvého uvedenia na verejnosti v SR, čiže nie v prípade jeho vydania na nosičoch. Túto povinnosť však nemajú zákonní deponitári. Odsek 2 rieši povinnosť výrobcu odovzdať do deponitu SFÚ audiovizuáliu, a to do 30 dní po tom, ako komisia pre audiovizuálne dedičstvo rozhodla, že audiovizuálne dielo alebo audiovizuálny záznam má audiovizuálnu hodnotu. Opäť sa táto povinnosť nevzťahuje na zákonných deponitárov,“ ozrejmuje Adriana Tomanová.

So Slovenským filmovým ústavom súvisí aj akvizičná činnosť. „V zákone je v tejto súvislosti upravená povinnosť pre výrobcov slovenských audiovizuálnych diel, ktoré sú audiovizuáliami a na ktorých výrobu boli použité verejné financie, tak, že musia do 60 dní od prvého uvedenia audiovizuálneho diela bezodplatne odovzdať SFÚ dielo na nosiči, ktorý dosahuje kvalitu originálu, spolu so sprievodnými dokumentmi. Zároveň je upravená aj povinnosť bezodplatne odovzdať audiovizuáliu, a to do 30 dní odo dňa, keď komisia pre audiovizuálne dedičstvo rozhodla o jeho audiovizuálnej hodnote,“ hovorí Tomanová. Tým výrobcovi a vlastníkom audiovizuálií, na ktorých sa nevzťahujú uvedené podmienky bezodplatného odovzdania diel, zákon ukladá povinnosť ponúknuť filmovému ústavu nosič audiovizuálie na odkúpenie. Vo všetkých prípadoch sa vlastníkom nosičov stáva SFÚ a spravuje ich v rozsahu svojho poslania a činnosti, ktoré mu ukladá zákon.

Starostlivosť o film teda nesúvisí len s jeho vytváraním a verejnou prezentáciou, ako postupne odkrýval seriál Ako vzniká film, ale aj s povinnosťou jeho výrobcu zabojsť na byrokratickom fronte. ▲

FRANTIŠEK DIBARBORA

► Richard Blech (filmový historik)

Teraz, pri nedožitých storočnici Františka Dibarbora, si plne uvedomujeme jeho hereckú všestrannosť. Obsiahol široký register foriem a žánrov. Kým divadlo mu poskytovalo pestrú paletu dramatických i komediálnych charakterov, film mu zväčša ponúkal veseloherné typy, ktoré rozšíril aj vo svojej rozsiahlej rozhlasovej tvorbe.

Dibarborova herecká všestrannosť mu síce otvárala cestu do všetkých žánrov, no v období jeho hereckej zrelosti mu dávala viac príležitostí televízia ako film. Roky patril medzi popredných estrádnych zabávačov. Vďaka svojmu speváckemu a tanečnému talentu bol dobre vybavený aj pre operetu. Tanec a spev mu boli rovnako blízke ako hlbiny Dostojevského postáv, po ktorých stále túžil, avšak tých sa mu dostávalo najviac v divadle a potom v televízii, kde zaujal napríklad v tituloch *Gelo*

Sebechlebský, Oko za oko, Pštroší večierok, Mŕtve duše, Bačova žena, Svetlo severu či *Tiene v raji*.

Hoci film nezaškatuľkoval Dibarbora do komediálneho žánru hneď v počiatkoch, on sa postupne už začínal vzpierať častému účinkovaniu vo veselohrách a snažil sa vyhybať typom, ktoré v nich stvárňoval. Pritom v úlohe fašistického dôstojníka Hermanna Thieleho vo filme *Vlčie diery* (1948), ktorú si vraj od režiséra Paľa Bielika vyprosil, na malom priestore ukázal, o čo slovenský film neskôr prišiel, keď mu nedával dostatok príležitostí aj v iných ako vo veseloherných žánroch. Čím viac mu film vnucoval komediálne typy, tým viac túžil po dramatických charakteroch, aké mu ponúkalo divadlo a neskôr aj televízia. Sám sa neraz štylizoval do polohy smutného klauna, ktorý ľudí zabáva, ale chcel by odovzdať aj vážnejšie posolstvo.

Ako všetci príslušníci jeho generácie aj František Dibarbora začínal v divadle. Bol výnimočným zjavom slovenského herectva, namiesto lyrického a patetického tónu prejavu disponoval pohybovou energiou a uvoľnenosťou, pohotovosťou vtipu a hereckej hravosti. A tak v SND vkročil oboma nohami do operety aj do činohernej domácej i svetovej klasičky, v televízii do početných dramatizácií románov.

Vo filme účinkoval popri komediálne ladených tituloch, ako boli *Čertova stena* (1948), *Štvorylka* (1955), *Šťastie príde v nedelu* (1958), *Skalní v ofsajde* (1960), *Dovolená s Anďelom* (1952), napríklad aj v Bielikovom *Jánošíkovi* (1962/1963), v Hollého snímke *Smrť štít na mieru* (1979) alebo v detektívkach Petra Solana (*Muž, ktorý sa nevrátil*, 1959) či Andreja Lettricha (*Smrť prichádza v daždi*, 1965), ktoré mu síce ponúkli trochu pestrejšie úlohy, ale žiadnou z nich neprekonal Hermanna Thieleho z *Vlčích dier*.

Dibarbora patrí do slovenskej hereckej kultúry ako nezastupiteľný, všestranne erudovaný a večne nepokojný hľadač hlbín a zákutí ľudskej duše. Možno to hľadačstvo zdedil po svojich talianskych predkoch Di Barbarovcoch, ktorí priputovali začiatkom 20. storočia odkiaľsi z Udine do Bratislavy, kde sa 19. novembra 1916 narodil František Dibarbora (zomrel rovnako v hlavnom meste 4. septembra 1987). Pri príležitosti herecových nedožitých stých narodenín vydáva Slovenská pošta pamätnú známku, na ktorej sú zobrazené jeho oči. ▲

F. Dibarbora vo filme *Smrť prichádza v daždi*. • FOTO: archív SFÚ

Všade dobre, doma najlepšie?

► Milan Černák

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku Film.sk ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Začiatok nie je optimistický (č. 35): prietrž mračien spôsobila povodne na strednom Hrone a vytopila stovky obyvateľov. Vážnou témou bolo aj hľadanie efektivity druhej pracovnej zmeny v továrňach.

V týždenníku č. 36 zaujme prehľad zahraničnej politiky: v Jeruzaleme odhalili pamätník Kennedymu, do Vietnamu prišli ďalšie tisíce amerických vojakov, generáli CENTO sa zišli v Ankare a do Japonska priplávala americká ponorka.

Nasledujúce vydanie (č. 37) reportážou z dožínok v Nitre oslávilo pôdohospodárov, že nezabudli pozberať dary prírody.

Trádia jarmokov, čo bolo krycie meno pre predaj alkoholu, klobás a textilných ležiakov, ožila na trnavskom a radvanskom jarmoku. Ten druhý si zachoval svoj tradičný zvyk beztretného „bitia“ žien a dievčat vareškami, čo však obeť neoceňovali (č. 38).

A keďže bolo leto, čas dovolení, vybrali sa filmoví spravodajcovia na cesty (č. 39): Balaton, Slnečné pobrežie v Bulharsku, Juhoslávia, Kaukaz boli vítanými (pretože jedinými prístupnými) destináciami našincov. Naopak, to, čo ponúkalo cudzím turistom Slovensko, bolo hodné oprávnenej neľútostnej kritiky.

Ďalšie vydanie týždenníka (č. 40) bolo venované vinobraniam v Modre a v Znojme (tam s účasťou Jána Luxemburského).

Skutočnou perličkou v tejto kolekcii je týždenník č. 41. Autor nápadu a režisér Štefan Ondrkal vyhľadal na československom území rôzne názvy známych svetových miest a vyslal tam kameramana Alojza Hanúska. Vtipno-ironické sprievodné slovo v podaní dvojice Lasica – Satinský divákov zážitok ešte povýšilo. Začal sa v Prahe (tej pri Lučenci) a pokračoval cez Havaj na východnom Slovensku, Viedeň na Morave, Jeruzalem pri Přebrahe až do Babylonu v západných Čechách. Verili by ste, že Ondrkal našiel šesť Mníchovov, osmoro Benátok a v Sliezsku aj Damašek? A tak mohli Lasica so Satinským na zvolanie *Colná a pasová prehladka! Máte niečo na preclenie?* (táto prísna hláška vítala každého, aj keď bol hoci len za Rusovcami) pokojne odpovedať: *My sme navštívili Viedeň, Mníchov... dokonca aj Babylon – bez pasu*. Vtedy bola takáto ironia namieste. Nikto si predsa po 50 rokoch neželá cestovať opäť iba prstom po mape... Alebo nás to neminie ani v 21. storočí? ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – NOVEMBER 2016

- 5. 11. – 14.30 hod. – *Týždeň vo filme 35/1966 a 36/1966* (repríza 6. 11. o 16.30 hod.)
- 12. 11. – 14.30 hod. – *Týždeň vo filme 37/1966 a 38/1966* (repríza 13. 11. o 16.30 hod.)
- 19. 11. – 14.30 hod. – *Týždeň vo filme 39/1966 a 40/1966* (repríza 20. 11. o 16.30 hod.)
- 26. 11. – 14.30 hod. – *Týždeň vo filme 41/1966 a 42/1966* (repríza 27. 11. o 16.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

KINO LUMIÈRE V NOVEMBRI: Návrat k šesťdesiatym rokom

Novembrový program Kina Lumière vnímam ako zamyslenie nad 60. rokmi, ktorých téma sa prelína od prvého do posledného dňa – samozrejme, s niekoľkými výnimkami. Nie som človek, ktorý by sa „zlatými šesťdesiatymi“ dojímal alebo ich dokonca považoval za celkovo najlepšie filmové obdobie. Ale aj ja musím uznať, že 60. roky priniesli keď nič iné, tak dosť rôznorodých filmov, čo skvelo dokazujú aj snímky nominované na Oscara 1966 za najlepší neanglicky hovorený film. Vedľa seba tak stoja filmy z Československa, Švédska, Grécka, Japonska a Talianska. A hoci vtedy zvíťazil *Obchod na korze* Kadára a Klosa, pre mňa zostáva víťazom *Kwaidan* Masakiho Kobajašiho. Je voľne inšpirovaný tvorbou Lafcadio Hearn – európskeho autora z prelomu 19. a 20. storočia, ktorý prerozprával miestne strašidelné príbehy. Nemôžeme však brať jeho texty príliš etnograficky – Hearn si kadečo vymýšľal a jeho rozprávania je ovplyvnené folklórom len veľmi zľahka. Navyše ako cudzinec vykazuje prvky orientalizmu – je badateľné jeho očarenie niečím „exotickým“, „cudzím“. Napriek tomu si ho Japonci zamilovali a jeho víziu do veľkej miery prevzali. Práve Hearnov pohľad na Japonsko – zrejme pre svoj skôr romantický charakter – sa stal základom toho, ako chápal Japonsko a jeho legendy západný svet. Nie div, že *Kwaidan* inšpiroval desiatky filmov buď na priamu adaptáciu, alebo len na prenos atmosféry duchárskych príbehov. Jedným z posledných je napríklad aj český režisér kultových animovaných filmov Jiří Barta, ktorý natočil podľa príbehu z *Kwaidanu* krátkometrážny film *Yuki Onna*. Najznámejším filmom zostáva práve Kobajašiho obsiahla snímka. Je adaptáciou štyroch príbehov: *Kurokami – Čierne vlasy*, *Yuki Onna – Snežná žena*, *Muž bez uší* a *V čajovej miske*. V období, keď boli na vzostupe autori ako Nagisa Ošima či Šóhei Imamura s veľmi progresívnymi a dravými filmami, mohol pôsobiť *Kwaidan* ako anachronický návrat k tradičnému Japonsku, ktoré uvoľňovalo priestor novej kultúre. Štyri farebné poviedky v dvojdielnom filme majú rôznorodý štýl a silno zdôrazňujú väzby medzi postavami, prostredím, krajinou a prírodou.

Pokiaľ sa chcete vyhnúť japonským duchom, ale láka vás návšteva Kina Lumière, môžete zísť na pravý opak *Kwaidanu* – na *Manželstvo po taliansky*, ktoré bolo v roku 1966 takisto nominované na Oscara. Vittorio De Sica natočil film, ktorý pre nás zostáva určitým prototypom filmu talianskeho: čakajte výrazne konverzačnú komédiu s Mastroiannim a Loren v hlavných úlohách a s trochu nepríjemnými ostňami. ▲

Manželstvo po taliansky • archív SFÚ

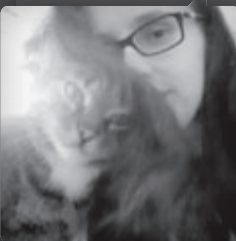

KINO
LUMIÈRE

KINO
SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

odporúča
filmová publicistka
Jana Glocarová

Jeden svet bez plotov

Šedemnásty ročník festivalu Jeden svet, ktorého mottom bol slogan „Odmyslime si ploty“, predstaval v Bratislave počas 6 dní (13. – 18. 10.) 53 filmov v 8 sekciách. V medzinárodnej súťaži, zameranej na filmy „o výnimočných jednotlivcoch, ktorí sa snažia spraviť svet spravodlivejším“, zvíťazila *Sonita* iránskej režisérky Rokhsareh Ghaem Maghami, príbeh mladej Afganky, ktorá sa chce vyhnúť dohodnutej svadbe a túži stať sa raperkou. V súťaži slovenských dokumentov porota najvyššie ocenila *Ťažkú voľbu* Zuzany Piussi. Ďalšími súťažnými titulmi boli *Okhwan na ceste za slobodou*, *Zem, ktorá hľadá svoje nebo*, *Cooltúra* a premiérové uvedenie *Parlika* Sahray Karimi o silnej žene, ktorá sa po porážke Talibanu odhodlala vstúpiť do politiky.

V nesúťažných sekciách rezonovala téma utečencov (titul nórskej *Plavby* hovorí sám za seba, kým nemecký *Amal* zachytáva už proces adaptácie sýrskej rodiny v Nemecku) i pochmúrny obraz Putinovho Ruska, ktoré ovplyvňuje tak život jednotlivcov (švajčiarsko-nemecko-ruský *Občan Chodorovskij*), ako aj celých spoločností (putinovská propaganda v lotyšskej snímke *Veľký plán*). Mrazivý bol obraz extrémizmu v rôznych podobách, či už v nedávnej minulosti v stabilnej demokratickej krajine (rakúska *Honba na Haidera*), alebo v súčasnej postkomunistickej krajine (ultra-nacionalistický starosta maďarskej obce v holandskom dokumente *Model pána starostu*). Tu si našiel miesto aj krátky film Dominika Jursu *Toto nie je hra* o Slovenských brancoch. (Mozaiku slovenských filmov doplnil ešte Juraj Mravec svojou road-movie zo súčasnej Ukrajiny *Mir Vam*.) Na pomedzí oboch tém sa pohybovala mrazivá izraelská „detektívka“ *Vražda ako cnosť* o ruských neonacistoch.

Jeden svet vo veľkej miere presahuje svet filmu smerom k závažným otázkam politiky, spoločnosti, demokracie, ľudských práv, ekológie... Po jeho skončení síce asi neprestaneme všetci okamžite nosiť odevy vyrábané v krajinách tretieho sveta ani konzumovať mäso. Ale ignorovať proruských trollův môžeme už dnes a vyjadriť svoj názor na extrémizmus zasa v najbližších voľbách.

► Jaroslav Hochel (filmový publicista)

Áčko je tu už 20 rokov

Poslucháči Filmovej a televíznej fakulty VŠMU si každoročne organizujú svoj vlastný festival Áčko, ktorý prináša to najlepšie zo študentskej audiovizuálnej tvorby za posledný rok a zároveň ponúka zaujímavých hostí či workshopy. Aký bol jeho jubilejný, 20. ročník (19. – 22. 10.)? V štyroch súťažných a piatich nesúťažných blokoch sa predstavili hrané, dokumentárne aj animované filmy, ktoré boli pestré žánrovo i metrážou a tvorili vyvážený mix. Cenu za najlepší film napokon získal Pavol Čizmár s titulom *Manžel Ján s rodinou*. Najlepšou hranou snímokou sa stala *Skúška* (r. Gregor Valentovič.), dokumentárnou *Váš vojak a brat* (r. Veronika Kaluzáková) a animovanou *Chilli* (r. Martina Mikušová). Cenu za réžiu si odniesla Barbora Sliepková (film *O sestre*) a za scenár Boris Šlapeta a Anna Rumanová (*Jozef dnes doma nebude*).

Na tohtoročné Áčko prijalo pozvanie hneď viacero osobností. Významný kameraman a predstaviteľ slovenskej novej vlny vo fotografii Martin Štrba rozprával o tom, že čiernobiely obraz má ešte stále svoje miesto v umení a nenahraditeľné čaro. Snímka *Gravitácia* získala Oscara za vizuálne efekty a podieľal sa na nich aj Vladimír Valovič, ktorý sa s návštevníkmi Áčka spojil online z Vancouveru v Kanade, kde v súčasnosti pracuje na filme *Strážcovia Galaxie 2*. Občas sa stáva, že v práci strávi aj 16 hodín denne, lebo práce na vizuálnych efektoch je oveľa viac ako ľudí, ktorí ju robia. Na pôdu FTF VŠMU zavítal aj režisér Eduard Grečner. Spomínal okrem iného na Kolibu, ktorá umožňovala tvorcom sústrediť sa na ich umelecké vízie a nezatažovať si hlavu rozpočtom – ten je kameňom úrazu pre mnohých súčasných filmárov. Pripomenul však aj zákernosť bývalého režimu, keď sa stal nepohodlným a na 20 rokov skončil v dabinovom štúdiu.

Na festivale sa uskutočnili aj viaceré workshopy, azda najzaujímavejší bol venovaný otázke, ako úspešne predať svoj film na medzinárodných filmových trhoch. Áčko teda žilo naplno do úplného konca a za hojnej účasti. Potvrdilo svoj štatút malého, ale už kultového festivalu.

► Rastislav Graňák
(poslucháč audiovizuálnych štúdií FTF VŠMU)

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V septembri bolo zverejnených niekoľko výziev programu Kreatívna Európa – MEDIA, pričom väčšina zostala bez zásadných zmien. Výzva EACEA/19/2016, Výberová podpora kinodistribúcie, má dve uzávierky: 1. decembra 2016 a 14. júna 2017. Jej podmienky ostávajú rovnaké a to isté platí pre Výzvu EACEA/23/2016, Podpora TV vysielania, s uzávierkami 24. novembra 2016 a 25. mája 2017. Rovnako je bez zásadných zmien Výzva EACEA/16/2016, Podpora filmových festivalov – uzávierky sú 24. novembra 2016 (pre projekty, ktoré sa začínajú medzi 1. májom a 31. októbrom 2017) a 27. apríla 2017 (pre projekty, ktoré sa začínajú medzi 1. novembrom 2017 a 30. aprílom 2018).

Čo sa týka podmienok, výnimkou je novinka v schéme Podpora vývoja jednotlivých projektov (Výzva EACEA/20/2016). Každá spoločnosť musí preukázať, že ako väčšinový producent produkovala dielo distribuované v komerčnej distribúcii (pod ňou sa rozumie distribúcia v kinách alebo televízii) mimo krajiny pôvodu diela v období piatich rokov pred podaním žiadosti. Výzva má dve uzávierky: 17. novembra 2016 a 20. apríla 2017. Žiadateľ môže tak ako v minulosti podať v rámci jednej výzvy iba jednu žiadosť.

V programe Kreatívna Európa – Kultúra je 23. november 2016 termínom na podávanie projektov v podprograme Projekty európskej spolupráce. Týka sa organizácií v oblasti kultúry a ich minimálne troch zahraničných partnerov. Hlavnými cieľmi tohto podprogramu sú podpora schopnosti kultúrnych odvetví fungovať nadnárodne a medzinárodne, podpora pohybu kultúrnych diel aj nadnárodnej mobility kultúrnych a kreatívnych subjektov, najmä umelcov. Žiadať je možné prostriedky na projekty v celkovej hodnote do 200 000 eur (projekty spolupráce menšieho rozsahu) a 2 000 000 eur (projekty spolupráce väčšieho rozsahu). Texty výziev, podmienky pre žiadateľov a informácie sú dostupné na www.cedslovakia.eu alebo priamo v kancelárii Creative Europe Desk Slovensko.

► VS

VÝROČIA

NOVEMBER 2016

- 3. 1. 1946 **Milan Frolo** – scenárista, dramaturg (zomrel 8. 11. 2009)
- 4. 11. 1921 **Michal Kožuch** – herec (zomrel 31. 5. 1975)
- 4. 11. 1941 **Igor Čilik** – herec (zomrel 16. 1. 2010)
- 5. 11. 1931 **Emil Lehuta** – filmový historik, kritik (zomrel 25. 1. 2006)
- 6. 11. 1941 **Viera Bieliková** – scenáristka, dramaturgička
- 7. 11. 1951 **Vladimír Jedlovský** – herec
- 11. 11. 1911 **Ján Svikruha** – filmový pracovník (zomrel 3. 2. 1988)
- 12. 11. 1956 **Vladimír Malík** – režisér, animátor
- 13. 11. 1906 **Vilma Jamnická** – herečka (zomrela 12. 8. 2008)
- 14. 11. 1906 **Martin Gregor** – herec (zomrel 29. 6. 1982)
- 14. 11. 1946 **František Kovár** – herec
- 16. 11. 1951 **Marian Urban** – dramaturg, scenárista, producent
- 18. 11. 1921 **Hana Grissová** – herečka (zomrela 20. 6. 2001)
- 19. 11. 1916 **František Dibarbora** – herec (zomrel 4. 9. 1987)
- 26. 11. 1931 **Lubomír Dobrovoda** – herec (zomrel 20. 10. 2012)
- 26. 11. 1946 **Dušan Trančík** – režisér
- 29. 11. 1931 **Ružena Struhárová** – herečka

zdroj: Kalendár filmových výročí 2016

- Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)
- zostavila **Renáta Šmatláková**

► www.csfilm.cz, www.filmpost.czTELEVÍZIA ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH FILMOV
Slovenské pondelky 2016

- 7. 11. ► 21.50 ► **Vlčie diery** ► P. Bielik, 1948, 122 min.
- 14. 11. ► 22.00 ► **Deň, ktorý neumrie** ► M. Tapák, 1974, 88 min.
- 21. 11. ► 22.00 ► **Chod a nelúč sa** ► J. Režucha, 1979, 86 min.
- 28. 11. ► 22.00 ► **Statočný zlodej** ► J. Lacko, 1958, 71 min.

Zmena programu vyhradená!

STALO SA ZA 30 DNÍ

- Kameraman Martin Žiaran získal špeciálnu cenu za film *Čistič* (r. P. Bebjak) na gruzínskom festivale Golden Eye, ktorý sa konal od 1. do 2. 10. v meste Batumi.
- Nový slovenský animovaný seriál *Drobci* (r. V. Raýmanová) získal ocenenie ako najlepší TV seriál na Medzinárodnom festivale animovaných filmov Tofuzi, ktorý sa konal v októbri v gruzínskom meste Batumi. Seriál bude mať slovenskú premiéru na obrazovke RTVS počas vianočných sviatkov.
- Vo veku 90 rokov zomrel 9. 10. významný poľský režisér Andrzej Wajda, tvorca filmov *Kanály*, *Popol a diamant*, *Všetko na predaj*, *Krajina po bitke*, *Človek z mramoru*, *Človek zo železa*, *Pán Tadeáš*, *Katyň* alebo *Walesa, človek z nádeje*. Wajda bol aj držiteľom Výročnej ceny ASFK či Zlatej kamery z Art Film Festu.
- Grand Prix 24. ročníka Medzinárodného festivalu horských filmov, ktorý sa konal v dňoch 12. až 16. 10. v Poprade, získal americký film *Naprieč oblohou* (r. J. Lowell, P. Mortimer). Ocenení boli aj slovenskí tvorcovia – režisér Pavol Barabáš získal za svoju *Slobodu pod nákladom* Cenu za dokument a Rastislav Hatiar dostal Cenu diváka za film *Obyčajní chlapi*.
- Dokument Pavla Barabáša *Sloboda pod nákladom* získal Čestné uznanie poroty na Festivale horských filmov Eho v Skopje v Macedónsku (17. – 20. 10.).
- Na 19. ročníku MFF Etnofilm Čadca, ktorý sa konal od 18. do 21. 10., získal hlavnú cenu Zlatý turoň taliansky film *Sväté hlasy* (r. R. Morelli). Strieborného turoňa udelili nemeckému titulu *Dotýkajúce sa neba*, ryžové polia na *Filipínach* (r. A. Christ) a Bronzový turoň patrí slovenskému filmu *Zem, ktorá hľadá svoje nebo* (r. E. Praus). Ocenené boli aj ďalšie domáce tituly – *Prvá: Izabela Textorisová* (r. J. Bučka) získala Cenu Martina Slivku, *Čalamacha* (r. J. Kuska) Cenu Kysuckej kultúrnej nadácie a snímka *Zem, ktorá hľadá svoje nebo* Cenu študentskej poroty. Cenu Slovenského filmového ústavu má belgický film *Reveka* (r. B. Colaux, Ch. Yates). Festival udelil ocenenie in memoriam Štefanovi Vraštiakovi za „*mimoriadny prínos k vzniku a dlhoročnú odbornú spoluprácu pri realizácii MFF Etnofilm Čadca*“.
- Od 18. do 21. 10. sa v Prievidzi konal 10. ročník prehliadky Slovenské filmobranie, ktorý si pripomenul herca Tomáša Žilínčika. Prehliadku otvoril film *Zabudnite na Mozarta* (r. M. Luther). Program podujatia bol zostavený zo štyroch tematických večerov: okrem Pocty T. Žilínčikovi to bol Súčasný slovenský film (*Sloboda pod nákladom*), Hudobný dokument (*Para nad riekou*) a Stretnutie s osobnosťou (Pavel Dvořák). Denne sa premietali aj filmové týždenníky a rozprávky z archívu SFÚ.

► ZS

NAJPREDÁVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ► OKTÓBER 2016

► PUBLIKÁCIE

1. **A. A. Tarkovskij: Krása je symbolem pravdy** (Camera obscura, Příbram)
2. **Nový slovenský film** (VŠMU, Bratislava)
3. **Kino-Ikon 1/2016** (ASFK, VŠMU v spolupráci so SFÚ, Bratislava)

► AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

1. **2-DVD August '68/November '89** (SFÚ, Bratislava)
2. **DVD Tisícročná včela** (SFÚ v spolupráci so spoločnosťou Dixit, Bratislava)
3. **DVD Slovakia** (K2 Studio, Bratislava)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) ponúka v novembri túto akciu:

– Ak si kúpite novembrové vydanie Film.sk, dostanete k nemu DVD s filmom *Iná láska* (r. D. Trančík).

- Vzhľadom na to, že Kino Lumière bolo štyri mesiace zavreté z dôvodu jeho renovácie a čiastočne začalo premietiť až 20. októbra, rebríček návštevnosti kina neuvádzame.

KLAPKA.SK A KINO LUMIÈRE

Oscar 1966 a *Obchod na korze*

► Marcel Šedo (poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Tento rok si pripomínáme 50. výročie udelenia Oscara za najlepšie cudzojazyčný film *Obchodu na korze*. Pri tejto príležitosti pripravilo Kino Lumière v Bratislave sériu projekcií, prostredníctvom ktorých predstaví celú zostavu filmov, ktoré boli v roku 1966 nominované na Oscara spolu s víťaznou snímku Kadára a Klosa. Od 10. do 14. novembra sa uskutoční päť premietaní.

Obchod na korze sa už v roku 1965 ocitol na významných zahraničných podujatiach, ako bol festival v Cannes, kde Ida Kamińska a Jozef Kroner získali Zvláštne čestné uznanie poroty, prehliadka v Londýne a v septembri ho predstavili aj na Newyorskom filmovom festivale. Uvedenie snímky v amerických kinách je v súvislosti s Oscarmi dôležitý krok a riaditeľ Čs. Filmexportu Ladislav Kachtík o *Obchode na korze* povedal: „Uvedením filmu na mnohých miestach v USA jeho šanca na Oscara oproti ostatným kandidátom stúpila.“ (M. Šrajer: Jak vyhrát v loterii – Osaří pro český film. In: *Filmový přehled*) Americká distribučná premiéra filmu prebehla začiatkom roku 1966 v New Yorku. Následne americká filmová akadémia vybrala v prvom kole päť kandidátov zo série prihlásených filmov. Po ďalších projekciách bolo jej úlohou určiť poradie filmov. Nakoniec *Obchod na korze* zvíťazil v konkurencii snímok *Kwaidan* (Japonsko), *Drahý John* (Švédsko), *Manželstvo po taliansky* (Taliansko) a *Krv na zemi* (Grécko).

Slávnostný ceremoniál udeľovania Oscarov za filmy roku 1965 sa uskutočnil v Santa Monice 18. apríla 1966. Na

odovzdávanie cien vycestovala delegácia zložená z režisérov Jána Kadára a Elmara Klosa a herečky Idy Kamińskiej. Ocenenie si prevzal režisér Ján Kadár z rúk herca Gregoryho Pecka. V ďakovnej reči povedal: „Som veľmi, veľmi šťastný a hlboko dojatý. Rád by som sa poďakoval všetkým členom akadémie, všetkým hlasujúcim a všetkým priateľom, ktorí nám tak veľmi pomohli. Ocenenie Oscar nie je najvyšším ocenením len pre nás osobne, ale aj pre celú kinematografiu. Ďakujem a ospravedlňujem sa za svoju angličtinu.“ Elmar Klos spomína vo svojich denníkových zápiskoch na ceremoniál nasledovne: „Ceremoniál Oscar – cirkus, ale vyhrali sme. A razom sme sa stali zaujímavými a žiaducimi. A pritom prvé tri dni sme mali len holiaci strojček a košeľu Francisu Lederera.“ (*Černobílý snář Elmara Klose*) Úspech filmu *Obchod na korze* pomohol otvoriť cestu do Ameriky aj nasledujúcim trom československým filmom: rok po snímke Kadára a Klosa získali nomináciu Formanove *Lásky jedné plavovlásky*, v roku 1968 zvíťazili Menzlove *Ostře sledované vlaky* a rok nato sa medzi nominované dostal titul *Hoří, má panenko* Miloša Formana.

Ján Kadár a Gregory Peck na odovzdávaní Oscarov. ■ FOTO: archív SFÚ

Ako vznikol film Kadára a Klosa

► Václav Macek (filmový historik)

Oscarový *Obchod na korze* vyrobil pražský Barrandov, no jeho téma sa viaže na slovenské prostredie a tunajšie dejiny a navyše je úzko spätá s osobnou skúsenosťou Jána Kadára. Veľká časť snímky sa nakrúcala v Sabinove a jednu z hlavných úloh stvárnil Jozef Kroner.

Vedenie kinematografie schválilo prieskum realizácie *Obchodu na korze* na jeseň 1963, ešte v čase, keď Kadár s Klosom pracovali na filme *Obžalovaný* – počas jeho nakrúcania boli obaja vo Varšave, kde sa rozhodli pre obsadenie hlavnej úlohy Idou Kamiňskou – a súčasne na adaptácii *Války s mloky*. Ján Kadár a Elmar Klos patrili k vojnovnej generácii, vekovo medzi tou strednou a generáciou „starých“ (Martin Frič, Otakar Vávra). Ich politická a osobná skúsenosť sa úplne líšila od skúsenosti mladých, cítili potrebu priamo, bezprostredne a konkrétne sa prejavili politicky a ideologicky. Ján Kadár: „Nové generácie zas cítia túto potrebu v hraniciach nepriateľstva a sprostredkovaného prejavu. My hľadáme súvislosti medzi faktami, mladí konštatujú dojmy, akými na nich fakty pôsobia. My sme mali svoje ilúzie a dezilúzie, zatiaľ čo mladí začínajú od samého začiatku a nemôžu mať dezilúzie, lebo – v protikla-

de k tomu, ako sa to stalo nám – nemajú falošné ilúzie. Ale najdôležitejším faktom je, že diskusia medzi nami a mladými, ktorá sa predtým mohla odohrávať iba v rovine politickej, dnes prebieha prostredníctvom umeleckých diel.“

Keď pozorne analyzujeme Kadárovo diela z rokov 1962 až 1964, zistíme, že ho prestali trápiť všetky možné druhy príkazov a zákazov. Po troch rokoch vynútenej „abstinenie“ sa vrátil k hranému filmu ako slobodnejší človek. Nezaujímal sa o jednotlivosti, ale o celok, o to, ako bolo možné, že v Slovenskom národnom povstaní neboli len výnimočné, ale aj tragické okamihy, prečo s takým radostným očakávaním prijatý prevrat vo februári 1948 vyústil do celospoločenskej pretvácky a popravy.

Posledné tabu, o ktorom Kadár nikdy verejne nehovoril a bolo pre neho hlboko osobné, bol holokaust. Ani v jednom z jeho predchádzajúcich diel nenaďa-

Ida Kamińska a Jozef Kroner v *Obchode na korze*. ■ FOTO: Národný filmový archív/Drahošlav Kapička

bíme na stopu po štyroch rokoch strávených v maďarskom pracovnom/koncentračnom tábore. Nikde nenájdem odkaz na skutočnosť, že v rokoch 1941 až 1945 maďarskí fašisti odviekli do koncentračných táborov aj jeho rodičov, aj sestru s deťmi a že nikto z nich sa domov nevrátil. Až do roku 1962, keď sa rozhodol spracovať Grosmanovu poviedku, sa k tomu nikdy verejne nevyjadroval. Akurát lipol na bratovi, len on prežil. A to rozhodnutie nakrútiť *Obchod na korze*, film o systematickom vraždení, je možné zdôvodniť jediným – osemnásť rokov od chvíle, ako Kadár utiekol z tábora a prišiel takmer o celú rodinu, už dokázal so spriaznenými dušami napísať scenár, ktorý by nebol len o dobrých a zlých ľuďoch, ale viac by hovoril aj o dobe, o tom, že niekedy treba vedieť odpustiť aj vrahovi. Túžba po pomste nebola na prvom mieste.

Kadár uprostred štyridsiatky prežíval „starobu mladosti“, nemal už v sebe dravosť mladíka, ktorý dúfa, že prevráti naruby filmový svet. Omnoho viac mu záležalo na tom, aby pomocou filmu porozumel tomu, čo prežil, čím si prešiel on sám aj ľudia navôkol. V *Obchode na korze* chcel porozumieť aj tomu, prečo museli zomrieť jeho rodičia.

Voľba látky pritom nebola jednoduchá len z hľadiska osobnej Kadárovej skúsenosti. V roku 1962 nakrútil Zbyněk Brynych podľa poviedok Arnošta Lustiga film *Transport z ráje* o živote v terezínskom gete, kde počas vojny čakali Židia na odvoz do koncentračných táborov. Keď autori predložili v lete 1963 barrandovskej tvorivej skupine Feix – Brož (pracoval v nej aj František Daniel) návrh na nakrútenie Grosmanovej poviedky, museli sa brániť argumentu, že o Židoch vznikol film *Transport z ráje* a tému holokaustu už nakrúcať netreba. Kadár sa obhájil tým, že označil *Transport z ráje* za zlý film. Scenár odoslaný na schválenie ústrednému riaditeľovi Československého štátneho filmu Aloisovi Poledňákovi sa vrátil s poznámkou: *Kto si myslí, že z tohto môže byť film?*²

O holokauste pritom vznikali filmy aj v ďalších krajinách a doba už bola zrelá na iný pohľad na tieto udalosti. V Československu sa v tom období nakrúcalo v podstatne inej atmosfére než pár rokov predtým. Kadár charakterizoval roky 1964 až 1968 ako obdobie „*sladkej anarchie*“.³ Po schválení látky do výroby ho už nikto neobťažoval, do výroby nezasahoval ani ideológ, ani producent, ani bankár. „*Odhadli sme náklady Obchodu na korze na tri milióny korún, peniaze nám vyčlenili a mohli sme nakrúcať.*“⁴ (Na-

pokon rozpočet prekročili o takmer 700 000 korún a plánovaný metráž o 750 metrov, takže z 2 700 metrov bolo nakoniec 3 450.)

Pred samotným nakrúcaním *Obchodu na korze* hľadali autori ideálne riešenie námetu. „*Znovu musíme všetko zahodiť. A nehovorím, že všetko to, čo sa dnes vo filme deje, je bez vplyvu na prístup k tejto látke. Na rozdiel od filmov, ktoré sme teraz robili, je to predovšetkým herecký film. A maximálna stylizácia, bez toho, aby sa akokoľvek odtrhovala od reality. Hlavne ale musíme dokonale zabudnúť na všetko, čo sme robili doteraz.*“⁵ Stále existujúce, pri tom funkčné napätie medzi Jánom Kadárom a Elmarom Klosom sa prejavilo nielen v tom, či vôbec Grosmanovu poviedku nakrúcať, a ak áno, tak prečo, ale aj v otázke, ako obsadzovať úlohy. Podľa Kadárovej spomienky videl Klos v úlohe Tóna Brtku „*malého, tlstého muža, s modrými očami a holohlavého*“. Voľba Jozefa Kronera sa dlho vzpiera. Keď už obsadili Idu Kamiňskú, odmietal Klos obsadenie Kronera s tvrdením: „*Ján, si blázon, veď má rovnaký nos ako Kamiňska.*“ „*A komu to vadí?*“⁶ odvetil Kadár. Klos však predstaviteľovi Brtku neveril ani po hereckých skúškach. Voľba Jozefa Kronera pritom podstatne ovplyvnila zmysel aj úspech diela.

Autori si na nakrúcanie zvolili Sabinov, mestečko, z ktorého pochádzal Ladislav Grosman a ktoré sa ani dvadsať rokov po vojne nezmenilo. Na námestí nevznikli žiadne socialistické novostavby, elektrické vedenia nevedli kade-tade, vizuálne sa návštevník ocitol v štyridsiatych rokoch – Kadár preto uprednostnil Sabinov pred rodnou Rožňavou. V meste si tento rok pripomenuli 50. výročie udelenia ceny americkej filmovej akadémie *Obchodu na korze* slávnostným podujatím, v centre Sabinova pribudla pri tejto príležitosti socha Oscara. ▲

¹ Lino Micciché: Generácia bez pomníkov v novom československom filme. Len pre vnútornú potrebu vydal Slovenský výbor Socialistickej akadémie a Filmový ústav, Bratislava 1966, s. 12 – 13.

² Notování s Elmarem Klosem. Vysielanie Československého rozhlasu, 2. mája 1991. Archív Českého rozhlasu, DF 29847.

³ Dialogue on Film. A series of Seminars with Master Filmmakers. The American Film Institute, 7. októbra 1971, stretnutie s Jánom Kadárom (za účasti Františka Daniela). Archív The American Film Institute, zvukový záznam.

⁴ Tamže.

⁵ Rozhovor s Jánom Kadárom a Elmarem Klosem. Divadlo, 1964, č. 4, s. 40.

⁶ Ako pozn. 3.

Svetové úspechy filmu

Obchod na korze pútal pozornosť zahraničných médií nielen v 60. rokoch, ale priaznivé reakcie zaznamenal aj tento rok, keď sa dostal na anglofónny trh prostredníctvom DVD a blu-ray nosičov.

Zopár dobových zahraničných ohlasov na snímku zozbieral pre československých čitateľov v roku 1966 filmový publicista Richard Blech. Cituje napríklad Samuela Lachiza z *L'Humanité*: „*Obdivuhodný, dojímavý film Kadára a Klosa je pozoruhodné dielo, ktoré nelútostne ukazuje kolektívnu zodpovednosť riadnych ľudí. Je príliš ľahké rozdeľovať svet na katanov a na obe. Pasivita „civilov“ je niekedy formou viny.*“ Philip Oakes zo *Sunday Telegraph*: „*Obchod na korze je mimoriadne citlivý film, ktorý si všíma ľudskú spoločnosť v ťažkej dobe, ako tesár, pozerajúci a obracajúci si kus dreva, ktoré opracováva tak dlho, dokiaľ neodstráni všetko zbytočné a dokiaľ sa drevo nezaskvie v čistej podobe. Vypovedá o dobe a zemi ako starousadlík, oboznámený s vôňou kuchyne a vzduchom na uliciach.*“ Kenneth Tynan napísal pre *Observer*: „*Toto skvostné dielo zo znovuzrodenej československej kinematografie zostáva stále filmom, ktorý tohto roku na mňa najviac zapôsobil. Začína sa v tónine žartovnej bukolskej komédie a prehráva sa potom nenápadne do tragédie, že si túto zmenu ani neuvedomujeme.*“ Nadôvzok sú tu slová Bosleyho Crowthera z *New York Times*, pre ktorého bol *Obchod na korze* „*jedným z najuchvacujúcejších a najzdravujúcejších filmov, aké som v posledných rokoch videl. Pôsobí vďaka úprimnosti a prostote, s akými sa vyrovnáva s morálnou otázkou na úrovni obyčajného človeka.*“

Britské vydavateľstvo Second Run DVD v spolupráci s Národným filmovým archívom Praha uviedlo v lete na trh anglické DVD a blu-ray *The Shop on the High Street*. Z mnohých reakcií na nový nosič spomeňme aspoň Trevora Johnstona, ktorý filmu venoval rozsiahly priestor v renomovanom časopise *Sight & Sound*, kde okrem iného píše: „*Nie je to krátkoduchý film jedného okamihu dejín umeleckej kinematografie, je to aj film pre súčasnosť – večný film.*“

► dan

OCENENIA OBCHODU NA KORZE (výber):

- Zvláštne čestné uznanie hercom Ide Kamiňskej a Jozefovi Kronerovi na 18. MFF Cannes (1965)
- Hlavná cena, Cena Ústrednej rady odborov, Cena za ženský herecký výkon a Cena za mužský herecký výkon – 16. Filmový festival pracujúcich (1965)
- Strieborná Selznickova pamätná medaila – 10. MFF San Francisco (1966)
- Oscar za najlepší cudzojazyčný film roku 1965 (1966)
- Cena československej filmovej kritiky za rok 1965 (1966)
- Štátna cena s čestným titulom laureát štátnej ceny Klementa Gottwalda J. Kadárovi, E. Klosovi, I. Kamiňskej a J. Kronerovi (1966)
- Trilobit za herecký výkon J. Kronerovi a za strih M. Hájkovi (1966)
- Najlepší režisér roku 1965 J. Kadár a E. Klos ex aequo s B. Forbesom – anketa Zväzu filmovej a televíznej tlače vo Veľkej Británii (1966)
- Zlaté pero – cena Zväzu rakúskych novinárov za najlepší film roku 1966 (1967)
- Nominácia na cenu Zlatý glóbus 1967 v kategórii herečiek vo filmovej dráme pre Idu Kamiňskú
- Nominácia na Oscara v kategórii herečiek pre Idu Kamiňskú (1967)
- Najlepší zahraničný film roku 1966 a Cena za najlepšiu réžiu J. Kadárovi a E. Klosovi od amerických filmových dovozcov (1967)
- Výročná cena newyorskej filmovej kritiky za najlepší zahraničný film roku 1966 (1967)
- Zlatá plaketa za najlepší zahraničný film – Donatellov David (1967)
- Najlepší slovenský hraný film storočia podľa Ankety 2000 slovenských filmových novinárov a kritikov

Nominácie cudzojazyčných filmov

Obchod na korze (r. Ján Kadár, Elmar Klos)

Drahý John (r. Lars-Magnus Lindgren)

Švédskej kinematografii dlhé roky kraloval Ingmar Bergman. Na začiatku 60. rokov zaznamenal dve oscarové víťazstvá a švédsky film dostal do povedomia ako ten, čo popiera všeobecné tabu (nahota, znásilnenie, kríza v otázke viery), pracuje s emóciami postáv a odohráva sa v typickom severskom pobrežnom prostredí. Každý z týchto prvkov v sebe obsahovali aj filmy iných režisérrov, čo platí aj o snímke Larsa-Magnusa Lindgrena *Drahý John*. Na rozdiel od partnerských kríz v dielach Bergmana sa v tomto filme prezentuje dvojica, ktorá si k sebe ešte len hľadá cestu. Lindgren pritom využíva aj motív tajomnej ženy – typický bergmanovský prvok. Z hľadiska obrazového spracovania narába s nekонтрастnou sivou farbou a zmazáva jasnú deliacu čiaru medzi morom a súšou, medzi miestom, kde dvojica môže byť spolu, a tým, ktoré ich od seba odtrhne. Ilúzia nekonečnej lásky sa končí ranným vytriezvením a zvýraznením hranice.

Krv na zemi (r. Vasilis Georgiadis)

Grécka kinematografia zažila v 60. rokoch výraznejší medzinárodný ohlas, keď sa jej v priebehu rokov 1963 až 1966 podarilo získať tri nominácie na Oscara v kategórii cudzojazyčných filmov. Dva z týchto titulov – Georgiadisove *Červené lampy* a *Elektra* od Michalisa Kakojannisa – zaujali aj v Cannes. Tretí film *Krv na zemi* sa na rozdiel od *Červených lúčov*, kde sa Georgiadis venoval súdobým problémom, odohráva na začiatku 20. storočia. Odlišné sú aj žánre, keď romantickú drámu vystriedal western. Tému chudoby a putovania za lepšou budúcnosťou zasadil režisér na nehostinné pláne Balkánskeho polostrova. Spomedzi nominovaných filmov sa sociálnym problémom venovala okrem *Obchodu na korze* iba *Krv na zemi*. Popri

svojom morálnom význame je však tento film z hľadiska formálnych či naratívnych postupov nezaujímavý a z nominovaných titulov upadol v medzinárodnom kontexte do najväčšieho zabudnutia.

Kwaidan (r. Masaki Kobajashi)

Počas 60. rokov 20. storočia prechádzala japonská kinematografia generačnou obmenou. Do popredia sa dostali mladí tvorcovia, ktorí experimentovali s formou a provokovali témou. O to viac na seba upozornil Masaki Kobajashi, ktorý sa nového trendu nedržal a vo filme *Kwaidan* (1964) spojil prvky džidai-geki (filmov so samurajskou tematikou) a hororu. Japonský horor si získal v 50. rokoch popularitu originálnymi a modernými katastrofickými filmami plnými monštier. Na rozdiel od nich sa Kobajashi vybral cestou tajomna, nadprirodzených javov a stiesnenosti. Samotný názov filmu sa dá preložiť ako „strašidelný príbeh“ alebo „príbeh o duchoch“. Štyri poviedky, z ktorých sa film skladá, pochádzajú zo zbierky Lafcadio Hearn, inšpirovanej japonskými ľudovými príbehmi. Odklon od realistického stvárnenia a zvýraznenie surreality filmových príbehov podporuje aj výrazne štylizovaná mizanscéna.

Manželstvo po taliansky (r. Vittorio De Sica)

S menom Vittoria De Sica sa spája predovšetkým film *Zloději bicyklov*, ktorý svetu predstavil taliansky neorealizmus. Z neho čerpali aj tvorcovia 60. rokov, no analyzovali predovšetkým vnútorný svet človeka. Oscarovo najúspešnejším predstaviteľom tohto obdobia bol Federico Fellini – jeho víťazstvá v rokoch 1957 (*Cesta*), 1958 (*Cabiriine noci*) a 1963 (*8½*) vyniesli taliansku kinematografiu na vrchol. Nasledovníka, aspoň čo sa ocenení týka, našiel Fellini vo svojom staršom kolegovi Vittoriovi De Sico, ktorý začínal kariéru v žánri komédie a po úspešnom neorealistickej období sa k nemu vrátil v roku 1963 filmom *Včera, dnes a zajtra*. *Manželstvo po taliansky* je dráma s prvkami komédie, v ktorej sa síce rieši otázka sociálneho postavenia dvoch hlavných postáv, avšak vo väčšej miere sa zameriava na dva odlišné pohľady na ich vzájomný vzťah. V hlavných úlohách sa predstavili Sophia Loren a Marcello Mastroianni.

► spracoval Adam Straka
(poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

REŠTAUROVANÚ VERZIU FILMU
MICHELANGELA ANTONIONIHO

ZVÄČŠENINA BLOW-UP

V HLAVNÝCH ÚLOHÁCH VANESSA REDGRAVE DAVID HEMMINGS SARAH MILES
KAMERA CARLO DI PALMA HUDBA HERBIE HANCOCK

KALENDÁRIUM

► **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

► **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

► **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY

A JUBILEÁ

PREDAJ MESAČNÍKA FILM.SK: KINOKUPECŤA A INÉ PREDAJE / **BRATISLAVA** ► Klapka.sk – predajňa SFU (Grosslingová 4,3) ► Artforum (Kozia 20)
► Ex Libris (Nám. Ľ. Štúra 4) ► Hummel Music (Klobučnícka 2) ► Martinus (Obchodná 2,6) ► Prospero – predajňa DÚ (Jankovcov nám. 1,2)
+ v Bratislave VSMU (Sovratova 2) **PEZINOK** ► Artforum **BANŠKA BYSTRICA** ► Artforum **FILMOVÉ KLUBY** ► Kino Lumière Bratislava – Kino SFU (Špitálska 4)
► FK – Kino Junior Levice ► FK – Kino Strojár Marhň ► FK – Kino Fontána Pešťany ► FK – Naoko Trnava

**SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV
SLOVAK FILM
INSTITUTE**

ISSN 1335-8286

9 771335 828003

11

FILM.SK JE EVIDOVANÝ MK SR POD EV. Č. EV 947/08

